

Α.Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΩΝ

ΤΜΗΜΑ : ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

**«Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ »**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:ΒΟΥΡΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ, ΒΟΥΡΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΣΩΤΗΡΗΣ

ΠΑΤΡΑ, 2011-12

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	4
ΒΑΣΙΛΕΙΑ Ι.....	4
1.1 Ιστορική Αναδρομή.....	4
1.2 Σύσταση επιτροπής Βασιλείας	7
1.2 Νομική Φύση.....	10
1.3 Στόχοι του Συμφώνου της Βασιλείας Ι.....	10
1.Οι Πυλώνες της Βασιλείας Ι.....	15
1.5 Τα Μειονεκτήματα του Συμφώνου της Βασιλείας Ι.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	18
ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΙ.....	18
2.1 Η διάρθρωση του νέου Συμφώνου	18
2.2. ΠΥΛΩΝΑΣ Ι.....	21
2.3 ΠΥΛΩΝΑΣ ΙΙ.....	25
2.3.1 Υπολογισμός Λειτουργικού Κινδύνου	28
2.3.2 Υπολογισμός πιστωτικού κινδύνου	32
2.4 ΠΥΛΩΝΑΣ ΙΙΙ	33
2.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΙ.....	36
2.5 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΙΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	45
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	45
3.1 Ιστορικό της κρίσης.....	45
3.2.Ιδιαίτερα Χαρακτηριστικά της κρίσης.....	50
3.3 Επιπτώσεις στο Τραπεζικό Σύστημα.....	51
3.4 Επιπτώσεις στην Ελληνική Οικονομία.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο	61

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΙΙ	61
4.1 Περιγραφή του νέου Συμφώνου	61
4.2 Τι λένε οι ξένοι οίκοι για την Βασιλεία ΙΙΙ.....	66
4.3 Τράπεζες: Τα θετικά και αρνητικά της Βασιλείας ΙΙΙ.....	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο	73
ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	73
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	79

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συγκεκριμένη εργασία γίνεται στα πλαίσια απόκτησης του τίτλου σπουδών του Τμήματος ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ. Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε 5 κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο περιγράφεται το πρώτο σύμφωνο της Βασιλείας κάνοντας μια ιστορική αναδρομή για το πώς φτάσαμε στο σύμφωνο αυτό, παρουσιάζεται επίσης η νομική μορφή και η σύσταση της επιτροπής καθώς και οι στόχοι και οι Πυλώνες που θεμελιώνουν το σύμφωνο της Βασιλείας I.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια αναφορά στο σύμφωνο της Βασιλείας II, πώς αυτό διαρθρώνεται, οι αλλαγές που επέρχονται στους βασικούς Πυλώνες του, γίνεται μια παρουσίαση των κριτικών που δέχεται το εν λόγω σύμφωνο και οι επιπτώσεις του στην Ελλάδα.

Στο τρίτο κεφάλαιο κρίθηκε αναγκαίο και σκόπιμο να γίνει μια παρουσίαση της οικονομικής κρίσης και της επιπτώσεις της τόσο στο τραπεζικό σύστημα αλλά και στην ελληνική οικονομία.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το νέο σύμφωνο της Βασιλείας II, οι απόψεις ξένων οίκων για το εν λόγω σύμφωνο και τα θετικά και αρνητικά στοιχεία του συμφώνου όσον αφορά το τραπεζικό σύστημα και τις Τράπεζες.

Στο πέμπτο κεφάλαιο υπάρχουν κριτικές και συμπεράσματα που καταλήξαμε μετά την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΒΑΣΙΛΕΙΑ Ι

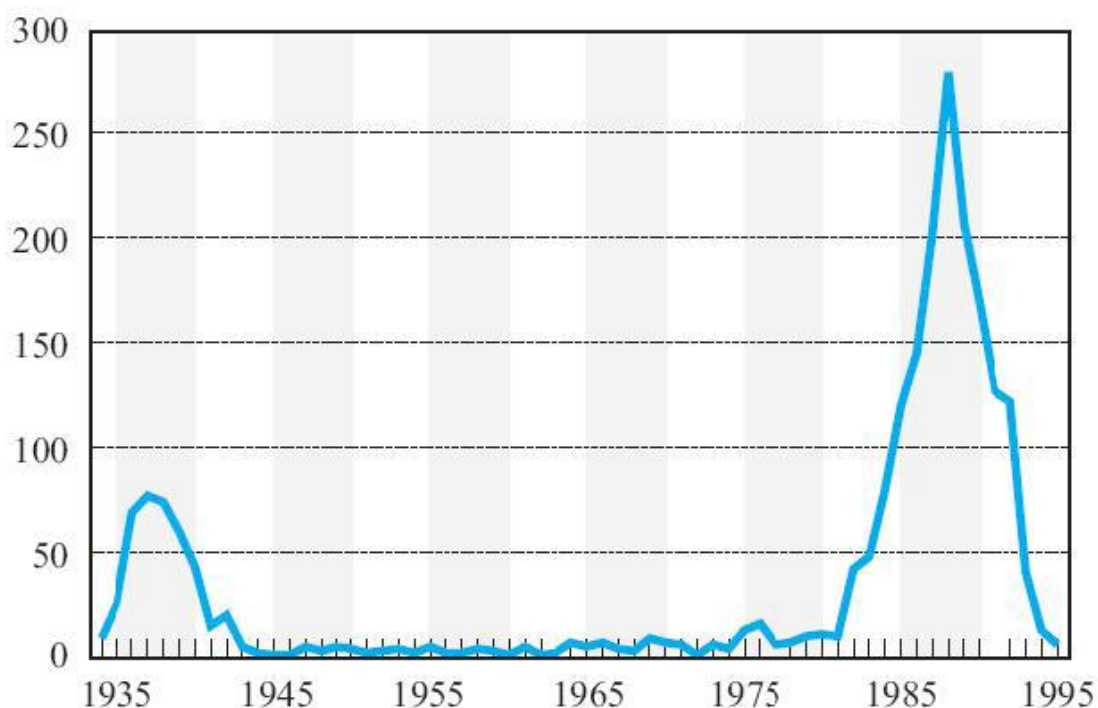
1.1 Ιστορική Αναδρομή

Σοβαρές, πολιτικές και οικονομικές αναταραχές στο διεθνές περιβάλλον κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1970 και 1980 φανέρωσαν την αδυναμία του χρηματοπιστωτικού συστήματος να ελέγξει τις αγορές και να προστατεύσει τους συναλλασσόμενους.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες μια σειρά παραγόντων δημιουργεί κλίμα αστάθειας στο οικονομικό σύστημα. Κατά τη δεκαετία του '70, εισάγεται η κυμαινόμενη ισοτιμία μεταξύ των κυριότερων νομισμάτων, επίσης την ίδια περίοδο υπάρχει η πετρελαϊκή κρίση που οδηγεί σε αύξηση των τιμών, η οποία με τη σειρά της ωθεί σε ανοδική πορεία το επίπεδο του πληθωρισμού με αποτέλεσμα την μεταξύ άλλων αύξηση των επιτοκίων. Οι καταναλωτές “διεσθάνονται” περαιτέρω αύξηση του πληθωρισμού παρά τις προσπάθειες του Ομοσπονδιακού Οργανισμού Ασφάλισης Καταθέσεων (Federal Deposit Insurance Corporation-FDIC) να λάβει μέτρα για την πάταξή του. Στο διάστημα αυτό, επιπλέον, αίρονται οι περιορισμοί μεταξύ των πολιτειών για τον κλάδο των τραπεζών. Οι νέοι κανονισμοί επιτρέπουν σε καινούριες τράπεζες να εισέλθουν στον κλάδο, οξύνοντας έτσι τον ανταγωνισμό. Υπό την πίεση του αυξανόμενου ανταγωνισμού, οι τράπεζες επιβαρύνονται με μεγαλύτερα έξοδα ενώ ταυτόχρονα συμπιέζουν τα επιτόκιά τους. Η κατάσταση γίνεται ασφυκτική κυρίως για τις μικρές τράπεζες, που εξαρτώνται σημαντικά από κεφάλαια καταθέσεων και αδυνατούν να αντέξουν το βάρος του ανταγωνισμού. Η κρίση γίνεται εντονότερη λόγω της γενικής κάμψης των επιχειρηματικών δανείων καθώς καινοτομίες σε χρηματοοικονομικά προϊόντα προσελκύουν το ενδιαφέρον του επιχειρηματικού κόσμου. Συνέπεια των παραπάνω είναι η στροφή του ενδιαφέροντος των τραπεζών είτε στις αναδυόμενες αγορές, είτε στη χρηματοδότηση αγοράς ακινήτων, δραστηριότητες που εμπεριείχαν μεγάλο κίνδυνο τη δεδομένη περίοδο.

Η οικονομική αποσταθεροποίηση συνεχίζεται και την επόμενη δεκαετία, όπου επιβεβαιώνεται πως το ανταγωνιστικό περιβάλλον έχει καταστήσει προβληματικές πολλές τράπεζες στις ΗΠΑ. Ένας σημαντικός αριθμός τραπεζών έχουν αναλάβει

μεγαλύτερο κίνδυνο από όσο μπορούν να διαχειριστούν, ενώ οι Εποπτικές Αρχές επιβάλλουν ανεπαρκείς περιορισμούς. Σαν αποτέλεσμα όλων αυτών των πιέσεων είναι ένα “κύμα” πτώχευσεων τραπεζών στις περισσότερες πολιτείες των ΗΠΑ από τις αρχές του 1980 έως το 1994 (διάγραμμα 1.1) (FDIC’s Division of Research and Statistics, 2000).



Εικόνα 1: Πλήθος χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που οδηγήθηκαν σε πτώχευση. ΠΗΓΗ: Federal Deposit Insurance Corporation.

Την ίδια περίοδο στην Ιαπωνία η μακροοικονομική κατάσταση χαρακτηρίζεται από υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και σχεδόν μηδενικό πληθωρισμό. Από το τέλος του Β’ Παγκόσμιου Πολέμου και μέχρι το 1975 όλες οι αποταμιεύσεις κατατίθενται στις ιαπωνικές τράπεζες για τις οποίες όμως η νομοθεσία απαγορεύει την πληρωμή τόκου. Έτσι οι τράπεζες έχουν πολύ και φθηνό χρήμα στη διάθεσή τους για να χρηματοδοτήσουν επιχειρήσεις. Από το 1975 οι περιορισμοί στις χρηματοδοτήσεις και δραστηριότητες των τραπεζών σταδιακά “χαλαρώνουν”, όπως επίσης και οι περιορισμοί που αφορούν την έκδοση ομολόγων. Οι επιχειρήσεις έχουν έτσι τη δυνατότητα να βρουν φθηνότερα κεφάλαια με την έκδοση ομολογιακών δανείων από

ότι με τη χρηματοδότησή τους από τις ιαπωνικές τράπεζες. Η απελευθέρωση της αγοράς επιτρέπει μεταξύ άλλων την εισαγωγή νέων τραπεζών στον κλάδο και κατά συνέπεια εντείνει τον ανταγωνισμό.

Στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '80, αίρονται όλοι περιορισμοί στις χρηματαγορές, κάτι που δεν ακολουθήθηκε όμως από αντίστοιχη αλλαγή στη νοοτροπία των ιαπωνικών τραπεζών, οι οποίες εξακολουθούν να στοχεύουν σε ιδιώτες για την άντληση κεφαλαίων και στις επιχειρήσεις για την διοχέτευσή τους με τη μορφή δανείων κερδίζοντας από τη διαφορά των επιτοκίων. Η νέα κατάσταση που διαμορφώνεται στην Ιαπωνία και η ανάπτυξη της δευτερογενούς αγοράς κάνει πιο ελκυστική τη χρηματοδότηση μέσω εναλλακτικών καναλιών, όπως είναι η έκδοση ομολογιακών δανείων ενώ ταυτόχρονα λειτουργεί ως πόλος έλξης και για τα κεφάλαια των ιδιωτών. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η συρρίκνωση των μεριδίων αγοράς των τραπεζών και κατ' επέκταση της κερδοφορίας τους. Προκειμένου να διασώσουν μερίδια αγοράς, οι τράπεζες μεταθέτουν το ενδιαφέρον τους στη χρηματοδότηση ιδιωτών για αγορά κατοικίας και επιχειρήσεων για την αγορά παγίων εγκαταστάσεων. Η μακροοικονομική ευφορία των προηγούμενων χρόνων αύξησε σημαντικά τη ζήτηση στην αγορά ακινήτων με αποτέλεσμα οι τιμές να εκτοξευθούν σε απροσδόκητα ύψη. Αυτή η συγκυρία αν συνυπολογιστεί με την έξαρση του ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών, δημιούργησε μια χρηματοοικονομική φούσκα χωρίς προηγούμενο. Η κρίση τελικά ξέσπασε το 1989 με την κατάρρευση του χρηματιστηριακού δείκτη NIKKEI (Banking Crisis in Japan, Institute of Chartered Financial Analysts of India-ICFAI).

Η κρίση δεν αφήνει ανεπηρέαστη ούτε την Ευρώπη. Οι μεγαλύτερες τράπεζες της Ισπανίας (Banco Ibercorp), της Νορβηγίας (Christiana Bank) και της Σουηδίας αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ρευστότητας. Η ανάγκη για οργανωμένη παρέμβαση σε κεντρικό επίπεδο είναι πλέον εμφανής. Η αφορμή δίνεται με την πτώχευση της Bankhauss Herstatt, μιας ιδιωτικής τράπεζας του Δυτικής Γερμανίας.

Η Herstatt δραστηριοποιούνταν κυρίως σε συναλλαγές συναλλάγματος. Η υιοθέτηση από την Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση των ΗΠΑ νομισματικής πολιτικής που εισήγαγε την κυμαινόμενη ισοτιμία συναλλάγματος, με το πάγωμα της συμφωνίας Bretton-Woods, δημιούργησε στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον τις προϋποθέσεις και ευκαιρίες για κερδοσκοπία (arbitrage). Η Herstatt επιχειρώντας να κεφαλαιοποιήσει

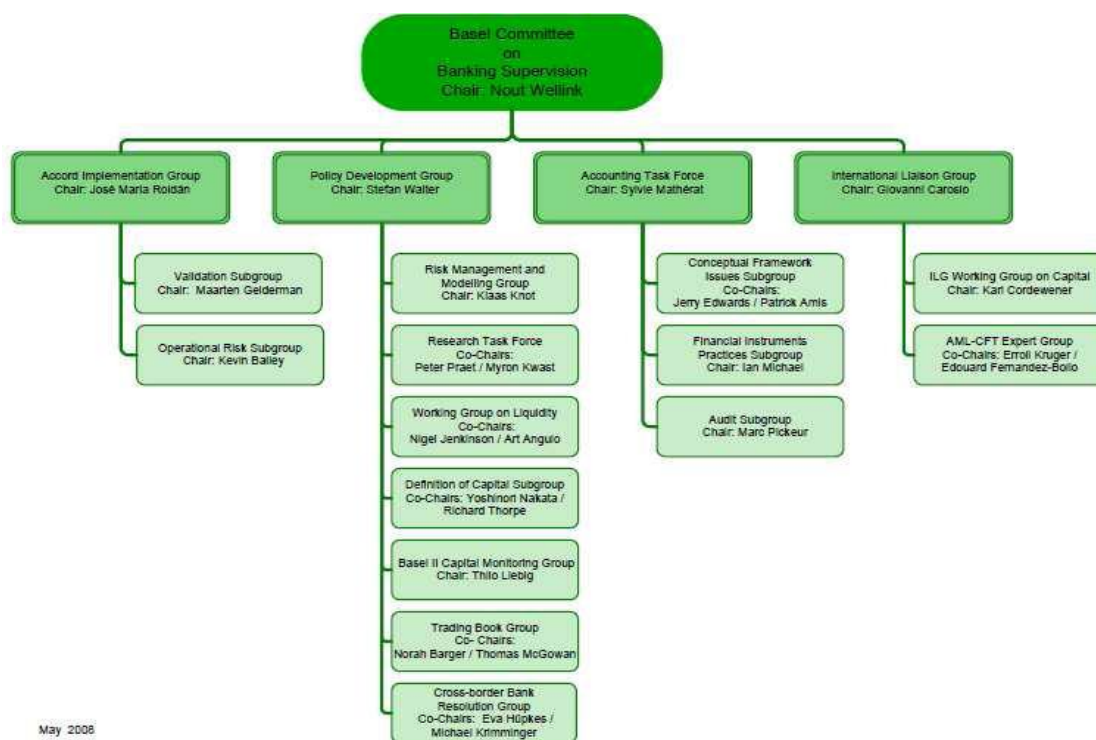
τις ευκαιρίες αυτές ενεπλάκη σε δραστηριότητες που αποδείχθηκαν εκ των υστέρων, πολύ μεγαλύτερες από τις δυνατότητές της. Η τράπεζα δεν μπόρεσε να ανταποκριθεί στις συναλλαγές εκκαθάρισης που ανέλαβε, με αποτέλεσμα οι εποπτικές αρχές της Γερμανίας να ζητήσουν το κλείσιμό της. Καθώς η τράπεζα δεν είχε τη δυνατότητα να εκκαθαρίζει συναλλαγές συναλλάγματος σε περιοχές με διαφορά ώρας, το κλείσιμό της παρέσυρε κι άλλες τράπεζες που είχαν ανεκκαθαρίστες συναλλαγές με τη Herstatt. Το οικονομικό σκηνικό των δεκαετιών '70 και '80 ανέδειξε προβλήματα και κινδύνους που είναι δυνατό να επιλυθούν ή να περιοριστούν με τη βοήθεια ενός θεσμικού πλαισίου που θα προσδιορίζει τους όρους λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Με αφορμή το γεγονός της Bankhaus Herstatt και δεδομένης της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης παγκοσμίως εκείνη την περίοδο, οι κεντρικές τράπεζες δέκα κρατών (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Σουηδία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο και ΗΠΑ) σύστησαν μια Επιτροπή που θα επεξεργάζεται τρόπους για τη βελτίωση της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

1.2 Σύσταση επιτροπής Βασιλείας

Η επιτροπή της Βασιλείας ξεκίνησε την λειτουργία της το 1973 σε μια περίοδο κατά την οποία η κατάργηση του διεθνούς νομισματικού συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods το 1973 σηματοδότησε μια περίοδο έντονων διακυμάνσεων και μεταβλητότητας των ισοτιμιών και των επιτοκίων. Αποτέλεσμα αυτού, ήταν οι τράπεζες να καταστούν ιδιαίτερα ευάλωτες στον μέχρι πρότινος άγνωστο κίνδυνο των συναλλαγματικών και επιτοκιακών μεταβολών. Γρήγορα είχαμε τα πρώτα θύματα της νέας εποχής. Το 1974 η γερμανική τράπεζα Bankhaus I.D. Herstatt προκάλεσε μια άνευ προηγουμένου αναστάτωση στη διεθνή τραπεζική αγορά. Η τράπεζα χρεοκόπησε εξαιτίας άστοχων θέσεων σε προθεσμιακές πράξεις συναλλάγματος και προκάλεσε αλυσιδωτές αντιδράσεις στο σύστημα. Το περιστατικό αυτό μαζί με άλλα μικρότερης εμβέλειας, κατέδειξαν την ανάγκη διεθνούς συνεργασίας στον τομέα της τραπεζικής εποπτείας. Προτεραιότητα δόθηκε στην θεσμοθέτηση συνεργασίας ανάμεσα στις νομισματικές και τραπεζικές εποπτείες με στόχο την πρόληψη συστημικών κρίσεων και την διασφάλιση της σταθερότητας

του διεθνούς τραπεζικού συστήματος και οδήγησαν στην σύσταση της περίφημης Επιτροπής της Βασιλείας. Το αρχικό όνομα της Επιτροπής ήταν Committee on Banking Regulation and Supervisory Practices¹ (Αγγελόπουλος, 2005). Συνεδρίασε για πρώτη φορά το Σεπτέμβριο του 1975. Σήμερα συνεδριάζει 4-5 φορές το έτος. Τα μέλη προέρχονται από το Βέλγιο, τον Καναδά, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, την Ιαπωνία, το Λουξεμβούργο, την Ολλανδία, την Ισπανία (συμμετέχει από το 2001), τη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Η.Π.Α.² Οι χώρες αντιπροσωπεύονται από τις Κεντρικές Τράπεζες ή από άλλη αρχή επιφορτισμένη με την προληπτική εποπτεία του τραπεζικού συστήματος. Η Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee) ιδρύθηκε στο τέλος του 1974, μετά από πρωτοβουλία των διοικητών των Κεντρικών Τραπεζών της «Ομάδας των 10» χωρών (Βέλγιο, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Ολλανδία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο και ΗΠΑ), με σκοπό τη διαμόρφωση ομοιόμορφων κανόνων ελέγχου και εποπτικών πρακτικών για το τραπεζικό σύστημα. Κεντρικός της άξονας είναι η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.



Εικόνα 2 Οργανόγραμμα Επιτροπής Βασιλείας, Πηγή www.bis.org

¹ Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα, Αγγελόπουλος Χ. Παναγιώτης, Σταμούλη Α.Ε., 2005

² Παπαδογιάννης, Γ. (2007) Στην επιφάνεια ο λειτουργικός κίνδυνος των τραπεζών, Επιλογή. Φεβρουάριος

Δεν είναι διεθνής οργανισμός, αλλά μια «de facto» οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα που λειτουργεί με την υποστήριξη της γραμματείας της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank of International Settlements)³, η οποία εδρεύει στην πόλη Βασιλεία της Ελβετίας. Ο κ. Stefan Walter είναι ο τωρινός Γενικός Γραμματέας της Επιτροπής. Οι κανόνες που περιέχονται στις εκθέσεις της δεν έχουν νομική δεσμευτικότητα, αλλά αποτελούν «γενικές κατευθυντήριες γραμμές καλής πρακτικής». Οι στόχοι της Επιτροπής της Βασιλείας είναι:

- Ø □ Η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.
- Ø □ Η διαμόρφωση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού, κυρίως σε διεθνές επίπεδο, τόσο μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιημένων τραπεζών, όσο και μεταξύ των τραπεζών και των επενδυτικών εταιρειών.

Μολονότι οι κανόνες που θεσπίζει η Επιτροπή της Βασιλείας δεν έχουν νομικά εξαναγκαστικό χαρακτήρα, η επιρροή του έργου της είναι ιδιαίτερα σημαντική και εκτός του κύκλου των νομισματικών και εποπτικών αρχών που συμμετέχουν στη σύνθεσή της. Μεγάλο τμήμα του έργου της έχει υιοθετηθεί από τις εποπτικές αρχές πολλών κρατών, που δεν συμμετέχουν στη σύνθεσή της. Επιπλέον, το έργο της έχει καθοριστική επίδραση στη διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου που αφορά την προληπτική εποπτεία των τραπεζών στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά και κατ' εξοχήν στη θεματική της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών. Συγκεκριμένα, τόσο το αρχικό πλαίσιο, όσο και το πλαίσιο που καθιερώθηκε με το νέο Σύμφωνο έχει, με ελάχιστες εξαιρέσεις, ενσωματωθεί πλήρως στην κοινοτική νομοθεσία. Οι δύο βασικές κοινοτικές πράξεις με τις οποίες επήλθε η ενσωμάτωση του νέου πλαισίου είναι η Οδηγία 2006/48/ΕΚ για την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων και η Οδηγία 2006/49/ΕΚ για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων.

³ Πεπέ, Ζ. (9 Αυγούστου 2007). «Οι συνέπειες της Βασιλείας II για δανειολήπτες και εργαζόμενους».

1.2 Νομική Φύση

Η Βασιλεία :

- Δεν είναι διεθνής οργανισμός αλλά μια de facto οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα που λειτουργεί με την υποστήριξη της γραμματείας της Τράπεζας διεθνών διακανονισμών (Bank of international settlement).
- Οι κανόνες που περιέχονται στις εκθέσεις της δεν έχουν νομική δεσμευτικότητα αλλά αποτελούν γενικές κατευθυντήριες γραμμές καλής πρακτικής.
- Εντούτοις η αποδοχή τους από τις κεντρικές εποπτικές αρχές ανά την υφήλιο είναι εξαιρετικά αυξημένη.

1.3 Στόχοι του Συμφώνου της Βασιλείας I

Οι βασικοί στόχοι του αρχικού συμφώνου της Βασιλείας που οριστικοποιήθηκε το 1988 ήταν:

1. Η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.
2. Η διαμόρφωση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού, κυρίως σε διεθνές επίπεδο, αφενός μεν μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών και, αφετέρου, μεταξύ των τραπεζών και των εταιρειών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών⁴ μέσω της καθιέρωσης ενός κοινώς αποδεκτού εποπτικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών.

Το σύμφωνο αυτό, προσδιορίζοντας τα στοιχεία και την ποιότητα των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών και ομαδοποιώντας σε βασικές κατηγορίες τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία τους ,ανάλογα με τον τεκμαιρόμενο πιστωτικό κίνδυνο που εμπεριέχουν, διαμορφώνει τον συντελεστή κεφαλαιακής επάρκειας (8%), που αποτελεί ταυτόχρονα διεθνές μέτρο σύγκρισης της φερεγγυότητας αλλά και το ελάχιστο αποδεκτό επίπεδο κεφαλαιακής κάλυψης κινδύνων. Η διεθνής αποδοχή του συμφώνου υπήρξε εντυπωσιακή και ειδικά στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

⁴ Γκόρτσος, Χ. (2005). Βασιλεία II και κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Μάιος

αντίστοιχες διατάξεις ενσωματώθηκαν στο κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο της τραπεζικής εποπτείας, με αποτέλεσμα αναμφισβήτητη ενίσχυση της φερεγγυότητας των τραπεζών κατά την προηγούμενη και τρέχουσα δεκαετία.

Μεταγενέστερα το σύμφωνο της Βασιλείας συμπληρώθηκε προκειμένου να καλύψει με κεφαλαιακές απαιτήσεις και τον κίνδυνο αγοράς(ΠΔ/ΤΕ 2397/7.11.96), ο οποίος εμπεριέχεται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών των τραπεζών και συνδέεται με μεταβολές επιτοκίων, συναλλαγματικών ισοτιμιών και τιμών μετοχών. Έτσι ο ελάχιστος απαιτούμενος συντελεστής κεφαλαιακής επάρκειας ,προκύπτει μετά και τον συνυπολογισμό του κινδύνου αυτού. Ήδη όμως από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 είχαν καταστεί φανερές ορισμένες ελλείψεις και αδυναμίες του συμφώνου της Βασιλείας I. Ειδικότερα η ανάπτυξη νέων σύνθετων τραπεζικών προϊόντων, όπως η τιτλοποίηση απαιτήσεων, προκάλεσε ανησυχίες όσον αφορά την επάρκεια του εποπτικού πλαισίου. Ορισμένες από τις βασικότερες ελλείψεις και αδυναμίες του συμφώνου της Βασιλείας I:

- Η ομαδοποίηση στις κατηγορίες στάθμισης για τον πιστωτικό κίνδυνο ήταν πολύ συγκεντρωτική και ως ένα βαθμό αυθαίρετη, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει επαρκής διαφοροποίηση με βάση τον πραγματικό πιστωτικό κίνδυνο κάθε χρηματοδοτικού ανοίγματος.

- Δεν λαμβάνονταν υπόψη οι λοιποί κίνδυνοι και ειδικότερα ο λειτουργικός ,δηλαδή κίνδυνος από ανεπάρκεια των πληροφορικών συστημάτων, λάθη κατά την διεκπεραίωση των συναλλαγών, κατάχρηση κ.λ.π. αλλά εμμέσως εθεωρείτο ότι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον πιστωτικό και τον κίνδυνο αγοράς κάλυπταν και τους λοιπούς κινδύνους .

- Η εποπτική αντιμετώπιση ορισμένων τεχνικών και προϊόντων δεν ήταν επαρκώς εξειδικευμένη. Ενδεικτικά αναφέρω την τιτλοποίηση απαιτήσεων και τα πιστωτικά παράγωγα, τεχνικές που έχουν σημειώσει σημαντική ανάπτυξη ως μέσα μεταφοράς πιστωτικού κινδύνου στην αγορά.

- Το σύμφωνο όχι μόνο δεν παρείχε κίνητρα στις τράπεζες να αναπτύξουν βελτιωμένα συστήματα διαχείρισης κινδύνου αλλά, αντίθετα, αφενός ενθάρρυνε σε ορισμένες περιπτώσεις την τυπική μόνο συμμόρφωση προς τις διατάξεις και , αφετέρου υποχρέωνε τις τράπεζες που είχαν αξιόπιστα συστήματα υπολογισμού του

πιστωτικού κινδύνου και των απαιτούμενων για την κάλυψή του κεφαλαίων να προβαίνουν σε διπλό υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων , ένα για εσωτερική χρήση και ένα για συμμόρφωση με τις εποπτικές διατάξεις .

Ο τρόπος μέσω του οποίου η Βασιλεία I προσπάθησε να πραγματοποιήσει τους στόχους της ήταν ο προσδιορισμός της απαιτούμενης κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών. Με τον όρο κεφαλαιακή επάρκεια εννοούμε το ύψος των ιδίων κεφαλαίων που είναι υποχρεωμένα να διακρατούν τα πιστωτικά ιδρύματα έναντι των κινδύνων που αναλαμβάνουν. Βάση του συστήματος λοιπόν, του πρώτου συμφώνου αποτελεί υποχρέωση των τραπεζών να καλύπτουν διαρκώς μια ελάχιστη κεφαλαιακή απαίτηση 8%. Ο συντελεστής αυτός είναι γνωστός ως Δείκτης Φερεγγυότητας και διαμορφώθηκε αρχικά από το λόγο των Εποπτικών Ιδίων Κεφαλαίων της τράπεζας προς τα σταθμισμένα με τον πιστωτικό κίνδυνο στοιχεία του ενεργητικού ως παρανομαστή, ως ακολούθως:

Δείκτης Φερεγγυότητας = Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια / Πιστωτικός Κίνδυνο

H

Δείκτης Φερεγγυότητας = Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια / Σταθμισμένα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία του ενεργητικού

Δείκτης Φερεγγυότητας \geq 8%

Δηλαδή, η πρώτη μέτρηση του Δείκτη Φερεγγυότητας σχετιζόταν αποκλειστικά με τον πιστωτικό κίνδυνο. Τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων για λόγους κεφαλαιακής επάρκειας, δηλαδή, ο αριθμητής του κλάσματος, έχουν οριστεί από την επιτροπή, διαφοροποιούμενα σε σημαντικό βαθμό από τα λογιστικά ίδια κεφάλαια. Για το λόγο αυτό αποκαλούνται εποπτικά ίδια κεφάλαια. Στα κεφάλαια συμπεριλαμβάνονται, πέραν του μετοχικού κεφαλαίου και των αποθεματικών (κεφάλαια Tier 1), και κάποιες μορφές ξένων δανείων όπως τα ομολογιακά δάνεια μειωμένης εξασφάλισης (κεφάλαια Tier 2). Πάντως, σύμφωνα με την Επιτροπή το 50% των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων θα πρέπει να αποτελείται από τα λογιστικά ίδια κεφάλαια⁵. Η Επιτροπή κατόπιν και μετά από διαβουλεύσεις και δοκιμές του

⁵ Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα, Αγγελόπουλος Χ. Παναγιώτης, Σταμούλη Α.Ε., 2005

πλαίσιου αποφάσισε ότι θα έπρεπε να τεθεί ένα ελάχιστο επίπεδο, το οποίο οι διεθνείς τράπεζες αναμενόταν να πετύχουν ως το τέλος της μεταβατικής περιόδου.

Συμφωνήθηκε επίσης, ότι αυτό το επίπεδο θα πρέπει να οριστεί σε ένα σημείο συμβατό με το στόχο της διαχρονικής διασφάλισης συμπαγών κεφαλαιακών δεικτών (capital ratios). Σε συμφωνία με τα παραπάνω, η Επιτροπή καθόρισε το επίπεδο στόχος του λόγου αυτού στο 8%, ενώ όταν ο λόγος περιλαμβάνει στον αριθμητή μόνο τα λογιστικά ίδια κεφάλαια ο στόχος αυτός περιορίζεται στο 4%. Στη συνέχεια παρατίθεται ένας πίνακας με τις σταθμίσεις που είναι αναγκαίες για τον υπολογισμό του ύψους του σταθμισμένου ενεργητικού, δηλαδή του παρανομαστή του κλάσματος του δείκτη (The New Basel Capital Accord, Basel Committee on Banking Supervision, May 2001).

Μηδενικός συντελεστής στάθμισης (0%)

Ενδεικτικά, μηδενικός συντελεστής εφαρμόζεται σε στοιχεία του ενεργητικού όπως: ταμείο και ισοδύναμα στοιχεία, στοιχεία που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις έναντι κεντρικών κυβερνήσεων και κεντρικών τραπεζών της Ζώνης Α (δηλαδή, των χωρών του Ο.Ο.Σ.Α.), στοιχεία που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις που καλύπτονται από τη ρητή εγγύηση των κεντρικών κυβερνήσεων και κεντρικών τραπεζών της Ζώνης Α ή της Κοινότητας, στοιχεία εξασφαλισμένα με τίτλους που έχουν εκδοθεί από κεντρικές κυβερνήσεις ή κεντρικές τράπεζες της Ζώνης Α, κοκ.

Συντελεστής στάθμισης 20%

Ενδεικτικά, συντελεστής 20% εφαρμόζεται σε στοιχεία του ενεργητικού όπως: στοιχεία που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις έναντι της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ETE), στοιχεία που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις έναντι πολυμερών τραπεζών ανάπτυξης, στοιχεία ενεργητικού που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις που καλύπτονται από ρητή εγγύηση της ΕΤΕ, στοιχεία που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις που φέρουν τη ρητή εγγύηση ελληνικών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και περιφερειακών κυβερνήσεων ή τοπικών αρχών, στοιχεία που βρίσκονται στη διαδικασία είσπραξης, κοκ.

Συντελεστής στάθμισης 50%

Ενδεικτικά, συντελεστής 50% εφαρμόζεται σε στοιχεία του ενεργητικού όπως: δάνεια που εξασφαλίζονται πλήρως με υποθήκες σε κατοικίες στις οποίες διαμένει ή πρόκειται να διαμείνει ή τις οποίες εκμισθώνει ή θα εκμισθώνει ο οφειλέτης, τίτλοι που εξασφαλίζονται με υποθήκη, κοκ.

Συντελεστής στάθμισης 100%

Συντελεστής στάθμισης 100% εφαρμόζεται σχεδόν σε όλα τα λοιπά εντός ισολογισμού στοιχεία. Όσον αφορά την εφαρμογή στην πράξη, στοιχεία των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας από τράπεζες της Ομάδας των Δέκα φανερώνουν ότι η εισαγωγή της συμφωνίας της Βασιλείας I ακολουθήθηκε από μία αύξηση των επιπέδων των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας, είτε μέσω της μείωσης του δανεισμού, είτε μέσω της αύξησης των ιδίων κεφαλαίων⁶. Η μέση τιμή τους αυξήθηκε από το 9,3% το 1988 στο 11,2% το 1996. Ωστόσο, είναι δύσκολο να διακρίνει κανείς αν αυτές οι αυξήσεις αντανακλούν τις άμεσες επιπτώσεις της Βασιλείας I ή την αντίδραση της αγοράς, αφού η εφαρμογή αυτού του πλαισίου πιθανότατα οδήγησε σε αύξηση της διαφάνειας και βελτίωση της αποτελεσματικότητας της αγοράς. Επιπλέον συμπέρασμα που ανέκυψε από μελέτες ως προς τα κέρδη των τραπεζών είναι ότι μακροχρόνια η επίδραση των ελάχιστων ορίων κεφαλαιακής επάρκειας ήταν θετική, γεγονός που αποδεικνύεται από την κατάσταση των τραπεζών τα τελευταία χρόνια: υψηλή κερδοφορία, ικανοποιητική κεφαλαιακή ανάπτυξη και ισχυρή κεφαλαιακή θέση, χωρίς την πραγματοποίηση επενδύσεων υψηλής επικινδυνότητας. Από την άλλη βέβαια συγκεκριμένοι τομείς στις Η.Π.Α. στις αρχές της δεκαετίας του '90 πιθανόν να έχουν επηρεαστεί από την εισαγωγή των ορίων αυτών αρνητικά. Τέλος, όσον αφορά στον δεύτερο στόχο του Συμφώνου, αυτόν της απάλειψης κάθε πηγής δημιουργίας αθέμιτου ανταγωνισμού, αξίζει να αναφερθεί ότι παράγοντες όπως, διαφορές στα λογιστικά σχέδια διαφόρων χωρών, διαφορετικά επίπεδα φορολογικών συντελεστών, και υποχρέωση σε κάποιες χώρες από τις εποπτικές αρχές να διατηρούν οι τράπεζες επιπλέον κεφάλαια σε σχέση με αυτά που απαιτεί η Βασιλεία I, επηρεάζουν τη διαδικασία αυτή με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η επίτευξη του στόχου.

⁶ www.bis.org

1.Οι Πυλώνες της Βασιλείας I

Το Σύμφωνο της Βασιλείας, ως προς τη δομή του, στηρίζεται σε πυλώνες (pillars).

Ο πρώτος, γνωστός ως «Constituents of Capital», προσδιορίζει ποια είδη κεφαλαίου προσμετρώνται στα αποθεματικά και τι ποσοστό κάθε είδους πρέπει οι τράπεζες να διατηρούν. Το Σύμφωνο αναφέρεται σε δυο είδη (tiers) αποθεματικών: στο tier 1 ανήκουν όλα τα ρευστά και άμεσα ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενώ στον tier2 ανήκουν υβριδικοί τίτλοι, ομόλογα μειωμένης εξασφάλισης και πιθανά κέρδη από πώληση ακινήτων. Για την τήρηση των οδηγιών της Βασιλείας απαιτείται τα δυο είδη αποθεματικών να τηρούνται σε ίση αξία (σε δολάρια).

Ο δεύτερος πυλώνας, «Risk Weighting», αφορά στη θέσπιση ενός συστήματος αξιολόγησης του κινδύνου στο ενεργητικό των τραπεζών και περιλαμβάνει πέντε κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία βαρύνεται με συντελεστή 0% και περιλαμβάνει στοιχεία ενεργητικού χωρίς καθόλου κίνδυνο, σύμφωνα με τη Βασιλεία I, όπως είναι τα μετρητά. Η δεύτερη κατηγορία βαρύνεται με συντελεστή 20% και αφορά στοιχεία με μικρό κίνδυνο, όπως είναι χρέος τράπεζας χώρας-μέλους του ΟΟΣΑ. Στην τρίτη κατηγορία ο συντελεστής αυξάνεται στο 50% και περιλαμβάνει μόνο στεγαστικά δάνεια, ενώ στην τέταρτη κατηγορία ο συντελεστής φτάνει το 100% και περιλαμβάνει στοιχεία ενεργητικού που εμπεριέχουν εξαιρετικά μεγάλο κίνδυνο όπως είναι απαιτήσεις σε τράπεζες χωρών μη μελών του ΟΟΣΑ. Η πέμπτη είναι ειδική κατηγορία και περιλαμβάνει στοιχεία ενεργητικού που μπορεί να βαρύνονται με οποιοδήποτε συντελεστή αλλά κατά την κρίση της τράπεζας πρέπει να κατηγοριοποιηθούν ξεχωριστά.

Στον τρίτο πυλώνα «A Target Standard Ratio», ενοποιούνται οι δυο προηγούμενοι. Ο πυλώνας αυτός απαιτεί οι τράπεζες που ακολουθούν τη Βασιλεία I, να διατηρούν στοιχεία ενεργητικού που βαρύνονται με τους συντελεστές του πυλώνα 2, έως και 8% του συνολικού ενεργητικού τους. Το ποσοστό αυτό θεωρείται επαρκές για να καλύψει τις ελάχιστες απαιτήσεις σε κεφάλαιο και να θωρακίσει το τραπεζικό σύστημα από ενδεχόμενο πιστωτικό κίνδυνο.

Στον τέταρτο πυλώνα «Transitional and implementing arrangements», η Επιτροπή της Βασιλείας ζητά από τις κεντρικές τράπεζες των μελών της να δημιουργήσουν ένα ισχυρό εποπτικό σύστημα που θα διασφαλίζει την εφαρμογή των οδηγιών της.

Στο επόμενο κεφάλαιο θα υπάρξει αναλυτικότερη παρουσίαση των πυλώνων αυτών και πώς αυτοί διαμορφώνονται με βάση το νέο Σύμφωνο (Βασιλεία II).

1.5 Τα Μειονεκτήματα του Συμφώνου της Βασιλείας I

Η συμφωνία της Βασιλείας I ήταν το πρώτο οργανωμένο βήμα προς τη σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αναπόφευκτα όμως είχε και κάποια αδύνατα / αμφιλεγόμενα σημεία για τα οποία ασκήθηκε κριτική και διαπιστώθηκε έτσι η ανάγκη τροποποίησης του αρχικού συμφώνου.

Τόσο οι εποπτικές αρχές όσο και οι εποπτευόμενες τράπεζες ασκούσαν κριτική η οποία εστίαζε στα εξής σημεία⁷:

Η κριτική των εποπτικών αρχών εστίαζε στα εξής σημεία:

- στην απουσία κεφαλαιακών απαιτήσεων για άλλους κινδύνους πέραν του πιστωτικού και του κινδύνου αγοράς, και
- στην παροχή δυνατότητας αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων (regulatory capital arbitrage). Η απουσία σημαντικών διαφοροποιήσεων των κεφαλαιακών απαιτήσεων, ανάλογα με το ύψος του κινδύνου, οδήγησε πολλές τράπεζες στη χρήση του «εποπτικού arbitrage». Σε αυτή την περίπτωση επιτυγχάνεται η αύξηση των περιθωρίων κέρδους των επιχειρηματικών δανείων χαμηλής διαβάθμισης, χωρίς την ταυτόχρονη αύξηση των απαιτούμενων κεφαλαίων. Έτσι, η ποιότητα του χαρτοφυλακίου δανείων μιας τράπεζας υποβαθμίζεται, χωρίς την παράλληλη αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων και των προβλέψεων.

Η κριτική των τραπεζών αφορούσε τα εξής: την περιορισμένη «ευαισθησία» των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου σε σχέση με τον πραγματικά αναλαμβανόμενο κίνδυνο, την, ως απόρροια του προηγούμενου, μη σύγκλιση του ύψους των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων (regulatory capital) με τα ίδια κεφάλαια που παρακρατούν οι τράπεζες για προληπτικούς λόγους, και τη μη ευρεία αναγνώριση των αποτελεσμάτων των τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου. Εκτός από την κριτική που ασκήθηκε στο Σύμφωνο αυτό υπήρχαν ορισμένες αδυναμίες και ελλείψεις που το χαρακτηρίζουν:

⁷ Γκόρτσος, Χ. (2005). Βασιλεία II και κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Μάιος

Δεν λαμβάνει υπόψη τον λειτουργικό κίνδυνο, δηλαδή τον κίνδυνο που μπορεί προκύψει από οποιαδήποτε ζημιά στο εσωτερικό της τράπεζας, όπου μπορεί να είναι φθορά που οφείλεται σε τεχνολογικούς παράγοντες, σε απροσδόκητους παράγοντες ή αποτέλεσμα διαδικασίας, π.χ. κατά τη διεκπεραίωση των συναλλαγών. Ακόμη, αγνοεί άλλες μορφές τραπεζικών κινδύνων όπως τον κίνδυνο επιτοκίου, τον νομικό κίνδυνο, κ.λ.π.

Η ομαδοποίηση στις κατηγορίες στάθμισης για τον πιστωτικό κίνδυνο ήταν πολύ συγκεντρωτική και αυθαίρετη, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει επαρκής διαφοροποίηση με βάση τον πραγματικό πιστωτικό κίνδυνο. Το γεγονός αυτό οδήγησε ορισμένες τράπεζες να επιδίδονται σε δανεισμό υψηλού κινδύνου. Συγκεκριμένα το Σύμφωνο της Βασιλείας επέβαλε, παρά τις σημαντικές διαφορές στο ύψος του πιστωτικού κινδύνου μεταξύ των τοποθετήσεων στις διάφορες χώρες του ΟΟΣΑ, η έκθεση σε δανεισμό προς τις χώρες αυτές γενικά να σταθμίζεται έναντι του κινδύνου με 0%.

Το Σύμφωνο της Βασιλείας δεν παρείχε κίνητρα στις τράπεζες να αναπτύξουν βελτιωμένα συστήματα διαχείρισης κινδύνων. Αντιθέτως, ενθάρρυνε σε ορισμένες περιπτώσεις την τυπική μόνο συμμόρφωση προς τις διατάξεις και υποχρέωνε τις τράπεζες οι οποίες χρησιμοποιούσαν αξιόπιστα συστήματα υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου και των απαιτούμενων για την κάλυψη κεφαλαίων να προβαίνουν σε διπλό υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, έναν για την εσωτερική χρήση και ένα για την συμμόρφωση με τις εποπτικές διατάξεις.

Οι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας της Βασιλείας είχαν σχεδιαστεί για την εποπτεία των δραστηριοτήτων των διαφόρων τραπεζών που δραστηριοποιούνταν στις Βιομηχανικές χώρες. Ωστόσο οι κανόνες αυτοί ακολουθούνταν κατά γράμμα από πολλά τραπεζικά ιδρύματα και επενδυτικές εταιρείες όχι μόνο στο χώρο της Ευρώπης αλλά, και σε πολλές χώρες του κόσμου. Το γεγονός αυτό καθιστά αναποτελεσματική την διαχείριση των κινδύνων από τις εποπτικές αρχές των πιστωτικών ιδρυμάτων και των εταιρειών επένδυσης, διότι οι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας της Βασιλείας είναι γενικευμένοι και οι σταθμίσεις που προβλέπει το Σύμφωνο της Βασιλείας είναι αυθαίρετες. Με βάση όλα τα παραπάνω οδηγηθήκαμε στην ανάγκη για αναθεώρηση του συγκεκριμένου Συμφώνου και την δημιουργία του νέου Συμφώνου, γνωστού πλέον ως Βασιλεία II, το οποίο επιφέρει πολύ σημαντικές αλλαγές στην πρόληψη και διαχείριση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο

ΒΑΣΙΛΕΙΑ II

Το πρώτο κείμενο αναθεώρησης, το οποίο λαμβάνει υπόψη την ιδιαιτερότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων και την πολυπλοκότητα του τραπεζικού συστήματος καθώς και τις ραγδαίες μεταβαλλόμενες συνθήκες στο χρηματοοικονομικό χώρο, δημοσιοποιείται τον Ιούνιο του 1999. Το Σύμφωνο της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια, όμως, ξεπεράστηκε από τις εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα και έπαυσε να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες. Έτσι, το 2001 δίνεται στη δημοσιότητα το τελικό κείμενο του νέου Συμφώνου, γνωστού πλέον ως Βασιλεία II, το οποίο επιφέρει πολύ σημαντικές αλλαγές. Το 2001, η Επιτροπή Βασιλείας εξέδωσε και νέο έγγραφο, στο οποίο παρουσιάζονται με λεπτομερέστερο τρόπο οι αναθεωρημένες προτάσεις, με προβλεπόμενο χρόνο εφαρμογής το 2004. Η Ευρωπαϊκή Ένωση με τη σειρά της εξέδωσε κείμενο προς σχολιασμό, το οποίο ουσιαστικά στήριζε το έγγραφο της Βασιλείας, αλλά εστίαζε περισσότερο σε θέματα που αφορούσαν αποκλειστικά τη Νομισματική Ένωση και αποτέλεσε βάση για την εναρμόνιση της Βασιλείας στα πλαίσια της Ευρωζώνης. Έτσι, στις 26 Ιουνίου 2004 εκδόθηκε το αναθεωρημένο εποπτικό πλαίσιο της Κεφαλαιακής Επάρκειας, το οποίο είναι γνωστό ως Βασιλεία II και πρόκειται να εφαρμοστεί πλήρως μέχρι το 2015. Εστιάζει σε τρεις κύριες περιοχές, συμπεριλαμβανομένων των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων, του εποπτικού ελέγχου και της πειθαρχίας της Βασιλεία II & Τραπεζικό σύστημα αγοράς, οι οποίες είναι γνωστές ως τρεις πυλώνες. Σκοπός είναι να ενισχυθούν και να εποπτευθούν οι διεθνείς τραπεζικές απαιτήσεις.

2.1 Η διάρθρωση του νέου Συμφώνου

Ενδιαφέρον θα ήταν να διευκρινιστεί πρώτα με τι δεν ασχολείται η Βασιλεία II. Πρώτα απ' όλα, η Βασιλεία II δεν προτείνει τη ριζική αλλαγή της φύσης του θεσμικού πλαισίου που αφορά τα ίδια κεφάλαια των τραπεζών. Για παράδειγμα, δεν αλλάζει την μέθοδο με την οποία υπολογίζονται τα εποπτικά ίδια κεφάλαια. Επίσης,

δεν σκοπεύει να επηρεάσει το ελάχιστο επίπεδο του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο, που έχει καθοριστεί στο 8%. Τέλος, η Βασιλεία II δεν αλλάζει τη μεθοδολογία για τον καθορισμό των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων που βασίζεται στην ύπαρξη εξωτερικών κινδύνων αγοράς.

Οι βασικοί στόχοι του νέου πλαισίου είναι οι εξής:

- Ο προσδιορισμός βασικών αρχών και κριτηρίων που θα διέπουν τη διαδικασία αξιολόγησης από τις εποπτικές αρχές της πολιτικής και των μηχανισμών των τραπεζών για τη διασφάλιση της κεφαλαιακής τους επάρκειας. Η αξιολόγηση αυτή θα λαμβάνει υπόψη τη φύση και το εύρος των δραστηριοτήτων των εποπτευόμενων πιστωτικών ιδρυμάτων και το είδος και το ύψος των σχετικών κινδύνων που αναλαμβάνουν.
- Ενίσχυση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος κυρίως με τη δημιουργία μιας ισχυρής κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών, ικανής να αντιμετωπίσει μείζονες κινδύνους του χρηματοπιστωτικού συστήματος.
- Απόδοση έμφασης στη διαφάνεια της αγοράς και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τραπεζών με στόχο την άριστη χρήση και αποτελεσματική κατανομή των κεφαλαίων τους.
- Επαρκή κάλυψη του συνόλου των χρηματοοικονομικών και μη κινδύνων βάσει των διατάξεων του 1ου και 2ου ΠΥΛΩΝΑ.
- Η αντιστοίχιση, κατά το δυνατόν, των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών με τον πιστωτικό κίνδυνο, που εμπεριέχεται σε κάθε χρηματοδοτικό άνοιγμα. Καθώς επίσης, ο προσδιορισμός του κινδύνου που εμπεριέχουν στις συναλλαγές με τους αντισυμβαλλόμενους και κατά συνέπεια το κόστος δανεισμού και το επιτόκιο.
- Η χρήση των εποπτικά αναγνωριζόμενων μέσω και τεχνικών αντιστάθμισης ή μεταφοράς των πιστωτικών κινδύνων.
- Η ενθάρρυνση των τραπεζών για τη χρήση εσωτερικών συστημάτων μέτρησης και διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου.
- Επίτευξη μεγαλύτερης ευαισθησίας ως προς τον κίνδυνο των μεθόδων υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων, να μην έχει ως αποτέλεσμα τη μείωσή

τους, αλλά την ορθότερη ανακατανομή τους. Ειδικότερα, η όποια μείωση των κεφαλαιακών υποχρεώσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο, αντισταθμίζεται από τη νέα απαίτηση για τον λειτουργικό κίνδυνο.

□ Η ενίσχυση της αρχής της πειθαρχίας που η αγορά επιβάλλει στα πιστωτικά ιδρύματα μέσω της υποχρεωτικής δημοσιοποίησης ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων που να επιτρέπουν την αντικειμενική αξιολόγηση της κεφαλαιακής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων. Η αξιολόγηση αυτή από την αγορά προσδιορίζει και το κόστος δανεισμού των τραπεζών και κατά συνέπεια και την επιτοκιακή πολιτική έναντι των πελατών.

Το νέο σύμφωνο της Βασιλείας απαρτίζεται από τρεις πυλώνες⁸:

I. Ο πρώτος πυλώνας αφορά τον καθορισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου.

II. Ο δεύτερος πυλώνας αφορά τον καθορισμό του σκοπού στον οποίο αποβλέπει η διαδικασία της αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών από τις εποπτικές αρχές, καθώς και την θέσπιση των γενικών αρχών και κριτηρίων που θα διέπουν την διαδικασία αυτή.

III. Ο τρίτος πυλώνας αφορά την ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς μέσω της δημοσιοποίησης συγκεκριμένων ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων. Οι τρεις αυτοί πυλώνες του νέου Συμφώνου είναι αμοιβαίως αλληλοενισχυόμενοι.

Αναμφίβολα, η αποτελεσματικότητα των κανόνων του πρώτου πυλώνα εξαρτάται καθοριστικά από την ικανότητα των εποπτικών αρχών να ελέγχουν την ορθή εφαρμογή τους μέσω των εξουσιών του 2ου πυλώνα. Επίσης, οι αυξημένες υποχρεώσεις γνωστοποίησης στοιχείων του 3ου πυλώνα διαμορφώνουν τα κατάλληλα κίνητρα για τη βελτίωση των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων που αναπτύσσουν οι τράπεζες. Τέλος, ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, αντιπροσωπεύει την αναλογία μεταξύ των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας και των στοιχείων του ενεργητικού (εντός και εκτός ισολογισμού), τα οποία έχουν αντισταθμιστεί ανάλογα με τον κίνδυνο που έχει αποφασιστεί ότι τους αντιστοιχεί.

⁸ Γκαργκάνας, Ν. (19 Δεκεμβρίου 2003). «Ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Νικολάου Χ. Γκαργκάνα, στο γεύμα που παρέθεσε προς τιμήν του η λέσχη Propeller Club». Διαθέσιμο στην: <http://www.bankofgreece.gr>

Σύμφωνα με το νέο σύμφωνο της Βασιλείας II υπολογίζεται ως εξής:

Εποπτικά κεφάλαια / Πιστωτικός Κίνδυνος + Κίνδυνος αγοράς + Λειτουργικός Κίνδυνος.

ΔΟΜΗ ΝΕΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ		
ΠΥΛΩΝΑΣ I	ΠΥΛΩΝΑΣ II	ΠΥΛΩΝΑΣ III
Τροποποίηση πλαισίου υπολογισμού ελάχιστων κεφαλαιακών υποχρεώσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου με την προσθήκη απαιτήσεων για την κάλυψη και του λειτουργικού κινδύνου.	Διαδικασίες για τον έλεγχο σε μόνιμη βάση της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών.	Γνωστοποίηση πληροφοριών με σκοπό την ενδυνάμωση της πειθαρχίας που επιβάλλει η αγορά στις τράπεζες.

ΠΗΓΗ: Γ. Προβόπουλος, Χρ. Γκόρτσος, «Το νέο ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό περιβάλλον», Αθήνα: Εκδόσεις ANT. N. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, 2004

Εικόνα 3. Δομή Νέου Συμφώνου Βασιλείας

2.2. ΠΥΛΩΝΑΣ I

Ο πρώτος πυλώνας, «Minimum Capital Requirements», όπως και στη Βασιλεία I, αναφέρεται στις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Στη Βασιλεία II έχουν γίνει προσθήκες και βελτιώσεις ώστε να διευρυνθεί το πεδίο εποπτείας της. Στις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις πλέον υπολογίζονται και τα στοιχεία ενεργητικού των θυγατρικών εταιριών, ώστε να αποφεύγεται η πρακτική που επικράτησε κατά τη Βασιλεία I όταν επιχειρήσεις προκειμένου να συγκαλύψουν στοιχεία ενεργητικού με υψηλό ρίσκο τα μεταβίβαζαν σε άλλες εταιρίες του ομίλου. Τράπεζες ή άλλες εταιρίες με συναφές αντικείμενο που ανήκουν στον ίδιο όμιλο και δραστηριοποιούνται διεθνώς, υποχρεωτικά σύμφωνα με τη νέα Συνθήκη, θεωρούνται ως μια ολότητα, μια ενιαία δράση στην οποία θα υπολογίζεται συνολικά ο πιστωτικός κίνδυνος (international convergence of capital measurement and capital standards, 2006).

Μια ενδιαφέρουσα αλλαγή στον πρώτο πυλώνα, αφορά στον τρόπο αξιολόγησης του κινδύνου. Η Βασιλεία προτείνει τρεις μεθόδους για την αξιολόγησή του: a) standardized approach b) ratings based approach και c) securitization approach.

Στην πρώτη μέθοδο, η Επιτροπή προτείνει τη βαθμολόγηση των απαιτήσεων με συντελεστές που δεν βασίζονται πια στην ένταξη ή μη του αντίστοιχου κράτους στον Ο.Ο.Σ.Α. αλλά στη βαθμολόγησή τους από διεθνώς αναγνωρισμένους οίκους. Πιο συγκεκριμένα, κρατικά ομόλογα που έχουν βαθμολογηθεί από AAA έως AA- ο συντελεστής κινδύνου που αποδίδεται από το Σύμφωνο είναι 0%, για ομόλογα με βαθμολόγηση από A+ έως A- ο συντελεστής είναι 20%, από BBB+ έως BB- ο συντελεστής κινδύνου είναι 50%, από BB+ μέχρι BB- ο συντελεστής είναι 100% και για κρατικά ομόλογα με βαθμολόγηση κάτω του B- ο συντελεστής είναι 150%, ενώ για όσα ομόλογα δεν έχουν βαθμολογηθεί από κανένα διεθνώς αναγνωρισμένο οίκο ο συντελεστής που ορίζεται είναι 100% ⁹.

Για τραπεζικές απαιτήσεις η Βασιλεία II προβλέπει δυο επιλογές. Στην πρώτη, «εθνικός επόπτης αναλαμβάνει ενιαία βαθμολόγηση σε όλες τις τράπεζες της δικαιοδοσίας του. Έτσι, καμία απαίτηση σε μη βαθμολογημένη τράπεζα δεν μπορεί να λάβει συντελεστή κινδύνου χαμηλότερο από αυτό που δόθηκε στα κρατικά ομόλογα της ίδια χώρας. Υπό αυτή την έννοια, όλες οι τράπεζες μιας δεδομένης χώρας θα βαθμολογηθούν με συντελεστή κινδύνου ενός επιπέδου χαμηλότερα από το συντελεστή που βαθμολογήθηκαν τα αντίστοιχα κρατικά ομόλογα της ίδιας χώρας. Παρόλα αυτά, οι απαιτήσεις προς τράπεζες σε χώρες βαθμολογημένες από BB+ έως B- και χωρών μη βαθμολογημένων, ο συντελεστής αξιολόγησης κινδύνου φτάνει το μέγιστο 100%» (international convergence of capital measurement and capital standards, 2006).

Η δεύτερη επιλογή είναι παρόμοια με την βαθμολόγηση απαιτήσεων κρατικών ομολόγων. Βασίζεται σε εξωτερικούς οίκους και η κλιμάκωση είναι η ακόλουθη: για απαιτήσεις με βαθμολόγηση από AAA+ έως AA- ο συντελεστής αξιολόγησης κινδύνου είναι 20%, για απαιτήσεις από A+ έως BBB- ο συντελεστής φτάνει στο 50%, από BB+ μέχρι B- ανεβαίνει στο 100% και για απαιτήσεις με βαθμολόγηση

⁹ Balin B. "Basel I, Basel II and Emerging Markets: a non technical analysis", submitted for review and approved 10 May 2008.

κάτω από B- ο συντελεστής είναι 150%, ενώ για μη βαθμολογημένες απαιτήσεις ο συντελεστής είναι ενιαίος στο 50%.

Εκτός από τα κρατικά ομόλογα και τις απαιτήσεις προς τράπεζες, αντίστοιχη βαθμολόγηση με συντελεστές αξιολόγησης κινδύνου αναφέρεται στο κείμενο της Βασιλείας II και για απαιτήσεις άλλων κρατικών οργανισμών, χρηματιστηριακούς οίκους, απαιτήσεις προς επιχειρήσεις, απαιτήσεις που εξασφαλίζουν στεγαστικά δάνεια προς ιδιώτες ή προς επιχειρήσεις, εκτός ισολογισμού στοιχεία επιχειρήσεων και ειδικές κατηγορίες απαιτήσεων υψηλού ρίσκου, όπως είναι δάνεια χωρίς εξασφαλίσεις που παρουσιάζουν καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών.

Η δεύτερη μέθοδος αξιολόγησης του πιστωτικού κινδύνου (“ratings based approach”), βασίζεται σε εκτιμήσεις των ίδιων των τραπεζών για το βαθμό επικινδυνότητας των στοιχείων ενεργητικού τους και κατ’ επέκταση εκτίμηση για το ποσοστό ελάχιστων κεφαλαίων που πρέπει να τηρούν σε σχέση με την έκθεσή τους στον πιστωτικό κίνδυνο. Βέβαια, για την εφαρμογή αυτής της μεθόδου απαιτείται έγκριση από αρμόδια εποπτική αρχή. Οι τράπεζες, σ’ αυτή τη μέθοδο, αναπτύσσουν μοντέλα για την εκτίμηση του πιστωτικού «ανοίγματος» τους και την πιθανότητα πτώχευσης με σκοπό να αποφασίσουν το ποσοστό ελάχιστων αναγκαίων κεφαλαίων για τη δεδομένη έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο (international convergence of capital measurement and capital standards, 2006).

Η εφαρμογή της μεθόδου αυτής ωφελεί σημαντικά τόσο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που την εφαρμόζουν όσο και τις εποπτικές αρχές, γιατί ενθαρρύνεται η ανάληψη από τις τράπεζες μικρότερου ρίσκου και επομένως η διατήρηση χαμηλότερων επιπέδων κεφαλαίων ασφαλείας, γεγονός που σημαίνει μεγαλύτερη κερδοφορία για τις τράπεζες. Επιπλέον, οι τράπεζες υποχρεώνονται να ενσωματώσουν στην πρακτική τους σταδιακά την έννοια της αυτο-επιτήρησης, ώστε να αναλαμβάνουν τόσο ρίσκο όσο μπορούν να διαχειριστούν με βάση τα διαθέσιμα κεφάλαιά τους. Αυτό συνεπάγεται πολλαπλά οφέλη για τον ευρύτερο ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Για τον μεν τραπεζικό κλάδο, η αποτελεσματική εφαρμογή της μεθόδου αυξάνει την αξιοπιστία της αντίστοιχης τράπεζας ακόμα και στην ακραία περίπτωση της ρευστοποίησής της, καθώς οι εποπτικές αρχές είναι λιγότερο πρόθυμες να κλείσουν μια τράπεζα που εφαρμόζει τις αρχές της Βασιλείας II. Επιπλέον, η εφαρμογή της μεθόδου δημιουργεί προϋποθέσεις για την ομαλή

λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε μια χώρα, γεγονός που αυτόματα συνεπάγεται εξοικονόμηση πόρων από διαμάχες με τράπεζες και διάθεση των πόρων αυτών σε άλλες παραγωγικές δραστηριότητες¹⁰.

Ο πρώτος πυλώνας αναφέρεται πρόσθετα, σε ένα νέο κίνδυνο που δεν είχε αναφερθεί στη Βασιλεία I, τον λειτουργικό κίνδυνο (operational risk). Πρόκειται για τον «κίνδυνο να επέλθουν ζημιές είτε εξαιτίας ανεπαρκών ή εσφαλμένων εσωτερικών διαδικασιών, συστημάτων, ανθρώπινου παράγοντα είτε διαφόρων εξωτερικών γεγονότων». Σε αυτή την υποκατηγορία κινδύνων περιλαμβάνεται επίσης ο νομικός κίνδυνος ενώ δεν περιλαμβάνονται οι κίνδυνοι στρατηγικής και φήμης των πιστωτικών ιδρυμάτων (Δ/ση Ανθρώπινου Δυναμικού E.T.E., 2003). Οι μεθοδολογίες μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου που προτείνονται είναι οι τρεις ακόλουθες: 1) basic indicator approach 2) standardized approach 3) advanced measurement approaches. Στην πρώτη μέθοδο προτείνεται οι τράπεζες να διατηρούν ένα κεφάλαιο ασφαλείας ίσο με το 15% του μέσου όρου του τζίρου των τριών τελευταίων ετών. Η δεύτερη μέθοδος προβλέπει ποσοστά κεφαλαίου που κάθε επιμέρους τμήμα μιας τράπεζας είναι αναγκαίο να διαθέτει για να προστατευθεί από τον λειτουργικό κίνδυνο, ενώ η τρίτη μέθοδος επιτρέπει σε κάθε τράπεζα να αναπτύσσει δικές της εκτιμήσεις ως προς τις κεφαλαιακές απαιτήσεις της αναφορικά με τον λειτουργικό κίνδυνο. Η τελευταία μέθοδος δίνει την ελευθερία στις τράπεζες να αναπτύξουν το δικό τους πρόγραμμα προστασίας απέναντι στο λειτουργικό κίνδυνο, αλλά προκειμένου να αποφευχθούν περιπτώσεις αυθαιρεσιών, για να εφαρμοστεί απαιτείται ειδική έγκριση από την αρμόδια εποπτική αρχή.

Το τελευταίο κομμάτι του πρώτου πυλώνα αναφέρεται σε έναν ακόμα κίνδυνο, τον κίνδυνο αγοράς (market risk). Ως κίνδυνος αγοράς ορίζεται «ο κίνδυνος απώλειας στοιχείων ενεργητικού, εντός και εκτός ισολογισμού, που οφείλεται σε μεταβολές των τιμών της αγοράς» (international convergence of capital measurement and capital standards, 2006). Οι παράγοντες που επιδρούν στον κίνδυνο της αγοράς είναι κυρίως τα επιτόκια και ο κίνδυνος μεταβλητότητας (volatility risk). Η Βασιλεία II διαφοροποιεί τον τρόπο αντιμετώπισης του κινδύνου αγοράς ανάλογα με το αν ο τίτλος είναι σταθερής απόδοσης ή όχι (μετοχές, προϊόντα συναλλάγματος κλπ). Σε τίτλους σταθερής απόδοσης, δίνει τη δυνατότητα στις τράπεζες χρησιμοποιώντας το

¹⁰ Balin B. "Basel I, Basel II and Emerging Markets: a non technical analysis", submitted for review and approved 10 May 2008.

μέτρο «value-at-risk» (VAR), να αυτενεργήσουν ώστε με δικούς τους υπολογισμούς σχετικά με το μέγεθος του επιτοκιακού κινδύνου και του κινδύνου λόγω μεταβλητότητας στην αγορά, να καταλήξουν σε συμπεράσματα σχετικά με το ύψος των αναγκαίων αποθεματικών. Στην περίπτωση που οι τράπεζες είτε δε θέλουν να υιοθετήσουν το δείκτη VAR είτε δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν σε τόσο πολύπλοκους υπολογισμούς, η Βασιλεία II προτείνει μια μεθοδολογία για κάθε είδος κινδύνου όσων συνθέτουν τον κίνδυνο αγοράς, που βασίζεται στη λογική των κλιμακούμενων συντελεστών ανάλογα με την βαθμολόγηση του προϊόντος από αναγνωρισμένο οίκο.

Έχοντας υπολογίσει τα επιμέρους ποσά κεφαλαιακής επάρκειας για κάθε κίνδυνο ξεχωριστά, τα συνολικά αποθεματικά μιας τράπεζας για κεφαλαιακή επάρκεια δίνονται ως το 8% του αθροίσματος : στοιχεία ενεργητικού σταθμισμένα με τον αντίστοιχο συντελεστή, αποθεματικά λειτουργικού κινδύνου, αποθεματικά κινδύνου αγοράς¹¹.

2.3 ΠΥΛΩΝΑΣ II

Ο δεύτερος Πυλώνας της Βασιλείας II αφορά τη διαδικασία συνολικής εποπτικής αξιολόγησης (supervisory review process). Αποτελεί σημαντική καινοτομία του νέου Συμφώνου και αναγκαίο συμπλήρωμα του πρώτου Πυλώνα. Η προσέγγιση αυτή θεωρείται απαραίτητη για την αποτελεσματική διοίκηση των τραπεζών και την εποπτεία αυτών. Εισάγει γενικές αρχές τέτοιες ώστε να διασφαλίζεται η κεφαλαιακή επάρκεια των Πιστωτικών Ιδρυμάτων και επιβάλλει την ανάπτυξη συστήματος αναγνώρισης, παρακολούθησης και μέτρησης των κινδύνων, από κάθε τράπεζα, που δεν καλύπτονται ικανοποιητικά στον Πρώτο Πυλώνα (π.χ. κίνδυνος συγκέντρωσης) ή δεν καλύπτονται καθόλου στον Πυλώνα I (π.χ. ο κίνδυνος επιτοκίου του επενδυτικού χαρτοφυλακίου). Επιπλέον, με τον Πυλώνα II καθιερώνεται η εποπτική διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου ενός χρηματοπιστωτικού οργανισμού από τις εποπτικές αρχές. Δηλαδή, καθιερώνονται διαδικασίες που επιτρέπουν στους ελεγκτές να διακρίνουν αν ένα Πιστωτικό Ίδρυμα έχει εγκαταστήσει ασφαλείς εσωτερικές μεθόδους για την αξιολόγηση επάρκειας κεφαλαίων. Τα Πιστωτικά Ιδρύματα πρέπει να διαθέτουν συστήματα εκτίμησης κεφαλαιακής επάρκειας και θα πρέπει να

¹¹ Balin B. "Basel I, Basel II and Emerging Markets: a non technical analysis", submitted for review and approved 10 May 2008.

καθορίζουν τα κεφάλαια που απαιτούνται για τη διαχείριση και την κάλυψη των κινδύνων που αναλαμβάνουν. Οι εποπτικές αρχές αξιολογώντας τους κινδύνους, πρέπει να εξασφαλίζουν ότι κάθε Πιστωτικό Ίδρυμα διαθέτει τουλάχιστον τα ελάχιστα κεφάλαια που απαιτούνται για την κάλυψη των κινδύνων, ενώ θα πρέπει να ελέγχουν τις στρατηγικές που αναπτύσσουν καθώς και αν συμμορφώνονται με τους κανόνες και τις διαδικασίες υπολογισμού των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας. Σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει πλήρης συμμόρφωση με τις διατάξεις ή αν κάποιος κίνδυνος που δεν αντιμετωπίζεται από τον Πυλώνα I, δεν έχουν καλυφθεί επαρκώς με κεφάλαια από τα Πιστωτικά Ιδρύματα, οι εποπτικές αρχές καλούνται να απαιτούν πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις ή προβαίνουν σε άλλες διορθωτικές ενέργειες. Τέλος, οι εποπτικές αρχές μετά από έλεγχο των Πιστωτικών Ιδρυμάτων και αφού πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις, μπορούν να επιβάλλουν την υιοθέτηση των εξελιγμένων μεθόδων που προαναφέρθηκαν. Μια αποτελεσματική εποπτεία, βασίζεται σε περισσότερες από μία αξιολογήσεις και στη συνεχή επανεξέταση και αναθεώρηση της εποπτικής διαδικασίας.

Η επιτροπή έχει υιοθετήσει 4 βασικές αρχές, προς στις οποίες θα πρέπει να εναρμονίζονται οι τράπεζες προκειμένου να αντιμετωπίσουν ενδεχόμενους μελλοντικούς κινδύνους, και οι οποίες είναι¹²:

Αρχή I

Οι τράπεζες πρέπει να έχουν μια διαδικασία για τον υπολογισμό του συνολικού κεφαλαίου τους σε σχέση με το προφίλ κινδύνου και μια στρατηγική για την διατήρηση των επιπέδων αυτού του κεφαλαίου. Μια ολοκληρωμένη διαδικασία υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας θα πρέπει να περιλαμβάνει: α) αρχές και διαδικασίες, σχεδιασμένες έτσι ώστε να εξασφαλίσουν ότι όλοι οι ουσιώδεις κίνδυνοι συμπεριλαμβάνονται στους υπολογισμούς, β) διαδικασίες για τη συσχέτιση της στρατηγικής της τράπεζας και του επιπέδου του κεφαλαίου με τους κινδύνους και γ) εσωτερικούς και εξωτερικούς ελέγχους ώστε να διασφαλιστεί η ακεραιότητα του συστήματος διοίκησης. Η ευθύνη για την εδραίωση και διατήρηση αυτής της διαδικασίας έγκειται στη διοίκηση της τράπεζας.

¹² The New Basel Capital Accord, Basel Committee on Banking Supervision, May 2001

Αρχή II

Οι εποπτικές αρχές πρέπει να ελέγχουν και να αξιολογούν τους εσωτερικούς υπολογισμούς και τις στρατηγικές της κεφαλαιακής επάρκειας, ως επίσης, και την ικανότητά τους να εγγυώνται τη συμμόρφωση με τους εποπτικούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα αν δεν ικανοποιούνται με τα αποτελέσματα αυτής της διαδικασίας.

Αρχή III

Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να απαιτούν από τις τράπεζες να λειτουργούν με δείκτες κεφαλαίου πάνω των καθορισμένων.

Αρχή IV

Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να παρεμβαίνουν σε περίπτωση που εντοπίζεται κίνδυνος πτώσης των επιπέδων κεφαλαίου. Προκειμένου να αποφευχθεί μια τέτοια πτώση, κάτω από τα επίπεδα που απαιτούνται από την Επιτροπή, οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να απαιτούν άμεσες διορθωτικές κινήσεις.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στη νέα Συνθήκη συμπεριλαμβάνεται και η αναγκαιότητα διαμόρφωσης και εφαρμογής ενός «στρες τεστ» (stress test) ή αλλιώς προσομοίωση καταστάσεων κρίσης, το οποίο θα λαμβάνει υπόψη ακραία σενάρια ώστε να υπολογίζει και την επίδραση των ακραίων οικονομικών εξελίξεων στη λειτουργία της τράπεζας. Μάλιστα, τον Ιούνιο του 2006, η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας, στα πλαίσια αυτού του πλώνα, παρουσίασε βασικές κατευθυντήριες γραμμές βέλτιστης πρακτικής αναφορικά με τη μεθοδολογία της προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης καθώς επίσης και διαφορετικές μεθοδολογίες προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης ανά κίνδυνο (πιστωτικός κίνδυνος, κίνδυνος αγοράς και κίνδυνος ρευστότητας).

2.3.1 Υπολογισμός Λειτουργικού Κινδύνου

Στη δεκαετία του 1990 εμφανίστηκαν περιπτώσεις καταστροφικών ζημιών σε Πιστωτικά Ιδρύματα εξαιτίας κινδύνων που δεν προέρχονταν ούτε από αθέτηση εκπλήρωσης υποχρέωσης από αντισυμβαλλόμενο ούτε από μεγάλη μεταβλητότητα παραγόντων αγοράς, αλλά από ατέλειες του πλαισίου λειτουργίας. Με αφορμή κάποιες χρηματοοικονομικές δυσλειτουργίες και πτωχεύσεις σε Πιστωτικά Ιδρύματα γεννήθηκε η ανάγκη διαχείρισης ενός πρωτοεμφανιζόμενου τύπου κινδύνου, του λεγόμενου Λειτουργικού Κινδύνου¹³.

Το 2001, η Επιτροπή εξέδωσε και νέο έγγραφο, στο οποίο παρουσιάζονται με λεπτομερέστερο τρόπο οι αναθεωρημένες προτάσεις, με προβλεπόμενο χρόνο εφαρμογής το 2004. Η Ευρωπαϊκή Ένωση με τη σειρά της εξέδωσε κείμενο προς σχολιασμό, το οποίο ουσιαστικά στήριζε το έγγραφο της Βασιλείας αλλά εστίαζε περισσότερο σε θέματα που αφορούσαν αποκλειστικά τη Νομισματική Ένωση και αποτέλεσε βάση για την εναρμόνιση της Βασιλείας στα πλαίσια της Ευρωζώνης.

Το νέο πλαίσιο επεκτείνεται όσο αφορά την κεφαλαιακή εποπτεία, σε θέματα εποπτικού ελέγχου, πειθαρχίας της αγοράς και στις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Η τελευταία αναθεώρηση περιέχει μερικές σημαντικές και πρωτοποριακές ιδέες, που πρέπει να υιοθετήσουν οι εθνικές εποπτικές αρχές. Η αναθεώρηση του Εποπτικού Πλαισίου το 2001 περιλαμβάνει και επιπλέον Κεφαλαιακές Απαιτήσεις για την κάλυψη ζημιών που ενδέχεται να προέλθουν από Λειτουργικό Κίνδυνο, όπως προβλήματα σε τεχνικά συστήματα υποστήριξης, ανθρώπινα λάθη, φυσικές καταστροφές ή παράνομες πράξεις.

Ο λειτουργικός κίνδυνος υφίσταται σε όλο το εύρος των δραστηριοτήτων των Πιστωτικών Ιδρυμάτων από ίδρυσης και είναι δύσκολος και δυσχερής στον εντοπισμό του. Σε αυτό το είδος κινδύνου ανήκουν κοινωνικά γεγονότα και καταστροφές όπως το τρομοκρατικό περιστατικό της 11ης Σεπτεμβρίου, το οποίο προκάλεσε μεγάλο ύψος οικονομικών ζημιών. Αν και η προσπάθεια που γίνεται για την ποσοτική του μέτρηση σχετικά με τις Κεφαλαιακές Απαιτήσεις είναι σημαντική,

¹³ Πετράκης, 2007 ,<Σύμφωνο της Βασιλείας Ι>
Διαθέσιμο στην :[http:// www.elearn.elke.uoa.gr/petrakis/tutorials/Basel-committe.doc](http://www.elearn.elke.uoa.gr/petrakis/tutorials/Basel-committe.doc)

είναι δύσκολο να είμαστε βέβαιοι για την πραγματική έκθεση της τράπεζας στο λειτουργικό κίνδυνο. Και επιπλέον, παρόλο που παρουσιάζονται προβληματισμοί και δυσκολίες στην τεχνική ανάλυση των στοιχείων, οι Εποπτικές Αρχές θεωρούν ως δεδομένη τη συμμόρφωση των Πιστωτικών Ιδρυμάτων στη συγκεκριμένη πρόταση.

Μία βασική αδυναμία του πρώτου Συμφώνου της Βασιλείας ήταν ότι οι σταθμίσεις πιστωτικού κινδύνου ήταν απλές, με συνέπεια να υπάρχει ευκαιρία για «arbitrage» επί των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων από μέρους τραπεζών.

Οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις αποτελούν την βασική μεθοδολογία όπως καταγράφεται στο πρώτο Σύμφωνο, με επιπλέον ένα σύνολο προσθηκών και νέων επιλογών. Οι τράπεζες θα είναι σε θέση να εφαρμόσουν και να ακολουθήσουν τους νέους κανόνες δημιουργώντας ένα εσωτερικό σύστημα μετρήσεως του πιστωτικού κινδύνου, το οποίο θα αναγνωριστεί από τις εποπτικές αρχές. Ο ορισμός των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων δεν υφίσταται καμία αλλαγή, όπως επίσης και οι σταθμίσεις του πιστωτικού κινδύνου ορίζονται ανά κατηγορία οφειλέτου. Όσον αφορά στις σταθμίσεις έναντι κεντρικών κυβερνήσεων και τραπεζών, πλέον βασίζονται στις διαβαθμίσεις εξωτερικών εταιρειών πιστοληπτικής αξιολογήσεως. Επίσης, οι διαβαθμίσεις των εξωτερικών εταιριών πιστοληπτικής αξιολόγησης μπορούν να εφαρμοστούν με ανάλογο τρόπο και στη στάθμιση πιστωτικών κινδύνων που προέρχονται από τον τραπεζικό και επιχειρηματικό χώρο. Επιπλέον, εισάγονται νέοι κανόνες που στο προηγούμενο έγγραφο δεν υπήρχαν και αφορούν την κάλυψη σταθμίσεων επί των τιτλοποιήσεων στοιχείων ενεργητικού¹⁴.

Κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι η έννοια του λειτουργικού κινδύνου είναι κάτι καινούργιο στον χρηματοπιστωτικό χώρο και στο χώρο του επιχειρείν γενικότερα. Ενυπάρχει σε κάθε δραστηριότητα από τη γέννησή της και η μοναδική μέθοδος εξάλειψής της δεν είναι παρά ο τερματισμός της ίδιας της δραστηριότητας. Η Συνθήκη της Βασιλείας II όρισε, και η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε, τον λειτουργικό κίνδυνο ως τον κίνδυνο πρόκλησης ζημιάς που προέρχεται από την ανεπάρκεια ή την αποτυχία των εσωτερικών διαδικασιών, ανθρώπων και συστημάτων ή εξωτερικά γεγονότα, περιλαμβανομένου του νομικού κινδύνου και εξαιρουμένου του στρατηγικού κινδύνου και του κινδύνου φήμης και πελατείας. Πολλές τράπεζες

¹⁴ Marco Moscadelli, 2007, "The modelling of operational risk: experience with the analysis of the data collected by the Basel committee "
Διαθέσιμο στην :<http://www.papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm>

καταλήγουν στην υιοθέτηση εναλλακτικών ορισμών του λειτουργικού κινδύνου, ανάλογα με τις εσωτερικές τους δομές και τις ανάγκες και αυτό κατευθύνεται σε μεγάλο βαθμό από την ίδια την κουλτούρα τους. Διαπιστώνουμε συνεπώς ότι, σε αντίθεση με τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς, ο λειτουργικός κίνδυνος δεν έχει ακόμη έναν μοναδικό και συμφωνημένο ορισμό.

Ένας από τους εναλλακτικούς ορισμούς περιγράφει τον λειτουργικό κίνδυνο και τον κίνδυνο γενικότερα ως την πιθανότητα να συμβεί κάτι, το οποίο θα έχει κάποια επίπτωση στους αρχικούς στόχους. Και αντίστοιχα η διαχείριση κινδύνου (risk management) ορίζεται ως η κουλτούρα, οι διαδικασίες και οι δομές που κατευθύνονται προς την ταυτοποίηση πιθανών ευκαιριών κατά τη διαχείριση δυσμενών αποτελεσμάτων (AS/NZ 4360:1999). Κατά την παραδοσιακή προσέγγιση οι επιχειρήσεις και κατ' επέκταση οι τράπεζες ανέχονται τον λειτουργικό κίνδυνο, τον θεωρούν σαν το κόστος του επιχειρείν (cost of doing business). Αντίστοιχα, η διαχείριση του κινδύνου γίνεται εκ των ενόντων εστιάζοντας για παράδειγμα στην εκ των υστέρων επίλυση προβλημάτων αντί στην εκ των προτέρων ταυτοποίηση αδυναμιών των ελέγχων¹⁵.

Το νέο πλαίσιο περί κεφαλαιακής επάρκειας, έτσι όπως ορίζεται στον πρώτο πυλώνα του σχεδίου της Συνθήκης της Βασιλείας II, εισάγει τρεις προσεγγιστικές μεθόδους υπολογισμού αυτών των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Οι προσεγγίσεις αυτές αφορούν¹⁶:

1. τη Μέθοδο του Βασικού Δείκτη (Basic Indicator Approach),
2. την Τυποποιημένη Μέθοδο (Standardized Approach) ή την Εναλλακτική Τυποποιημένη Μέθοδο (ASA) και
3. την Εξελιγμένη Μέθοδο Μέτρησης (Advanced Measurement Approach).

Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις που προκύπτουν από τις δύο πρώτες προσεγγίσεις βασίζονται σε συγκεκριμένους συντελεστές, οι οποίοι προσδιορίστηκαν από τα αποτελέσματα των διερευνητικών ποσοτικών μελετών που διενήργησε η Επιτροπή

¹⁵ Καρυδιάς, Κ. (Δεκέμβριος 2006). «Λειτουργικός κίνδυνος – Ξαναδιαβάζοντας παλιές έννοιες». Διαθέσιμο στην: <http://www.economia.gr>

¹⁶ Ακκιζίδης, Γ. & Καλύβας, Λ. (8 Ιουνίου 2005). «Πώς αντιμετωπίζεται ο λειτουργικός κίνδυνος». Διαθέσιμο στην: <http://www.kathimerini.gr>

της Βασιλείας. Οι δύο πρώτες μέθοδοι αποτελούν γενικευμένες απεικονίσεις της τραπεζικής πραγματικότητας και σε καμία περίπτωση δεν απεικονίζουν τους πραγματικούς λειτουργικούς κινδύνους του κάθε μεμονωμένου πιστωτικού ιδρύματος. Ο λόγος, που χρησιμοποιούνται από τα ευρωπαϊκά τραπεζικά ιδρύματα, είναι η έλλειψη επαρκών ιστορικών ή τρεχουσών στοιχείων για τις ζημιές που έχει υποστεί η εκάστοτε τράπεζα εξαιτίας του λειτουργικού κινδύνου. Σύμφωνα με την πρώτη μέθοδο, τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να διακρατούν το 15% του μέσου όρου του κύκλου εργασιών των τελευταίων τριών ετών ως εποπτικά κεφάλαια έναντι του λειτουργικού κινδύνου. Αντίστοιχα, η τυποποιημένη μέθοδος προϋποθέτει τον κατ' αρχήν διαχωρισμό των εργασιών των πιστωτικών ιδρυμάτων σε οκτώ (8) επιχειρησιακές γραμμές. Ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου γίνεται με τη στάθμιση του κύκλου εργασιών των ανωτέρω επιχειρησιακών γραμμών με ποσοστά που κυμαίνονται μεταξύ 12% και 18%. Η εξελιγμένη μέθοδος μέτρησης είναι περισσότερο επικεντρωμένη στις ανάγκες και τον χαρακτήρα του πιστωτικού ιδρύματος, καθώς βασίζεται, εν πολλοίς, στη χρήση εσωτερικών και εξωτερικών βάσεων δεδομένων ιστορικών ζημιών.

ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ Basel II		
Βαθμός Ευαισθησίας στον κίνδυνο	ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ
χαμηλός	Τυποποιημένη (Standardised)	Βασικού δείκτη (Basic Indicator)
μέτριος	Θεμελιώδης εσωτερικών διαβαθμίσεων (IRB foundation)	Τυποποιημένη (Standardised) Εναλλακτική Τυποποιημένη
υψηλός	Προηγμένη βάσει εσωτερικών διαβαθμίσεων (IRB Advanced)	Προηγμένη (Advanced Measurement approaches)

Πηγή: www.hba.gr

Εικόνα 4 Μέθοδοι υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων

2.3.2 Υπολογισμός πιστωτικού κινδύνου

Πέρα από τις αλλαγές στη βασική μεθοδολογία έγιναν και νέες ρυθμίσεις, που αφορούν κυρίως την πρόληψη και τη μέτρηση των πιστωτικών κινδύνων. Μέσα από το αναθεωρημένο Σύμφωνο δίνεται η δυνατότητα στα τραπεζικά ιδρύματα να αναπτύξουν εσωτερικά συστήματα αξιολόγησης του πιστωτικού κινδύνου σε διάφορα επίπεδα πολυπλοκότητας, ώστε να επιτευχθεί ακριβέστερη στάθμιση κινδύνου με την έγκριση των εποπτικών αρχών. Στο σύμφωνο της Βασιλείας II οι τεχνικές μεταβιβάσεως και οι πρακτικές μετρήσεως των πιστωτικών κινδύνων που προέρχονται από σύνθετα χρηματοοικονομικά εργαλεία, όπως είναι τα credit derivatives, swap options, καθώς επίσης και από τιτλοποιήσεις ενεργητικού, απεικονίζονται πληρέστερα με μεγαλύτερη προσοχή. Παράλληλα αυξάνεται το φάσμα των εξασφαλίσεων έναντι κινδύνων και οι εγγυήσεις έναντι απαιτήσεων.

Για τον πιστωτικό κίνδυνο, όπως είπαμε και παραπάνω, καθιερώνονται τρεις εναλλακτικές μέθοδοι υπολογισμού¹⁷

1. Η Τυποποιημένη Προσέγγιση, αποτελεί φυσική συνέχεια της υφιστάμενης μεθοδολογίας, αλλά διαφοροποιείται κυρίως όσον αφορά (i) την αύξηση του αριθμού των κατηγοριών κατάταξης για τη στάθμιση των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων, (ii) το ρόλο των διαβαθμίσεων από αναγνωρισμένες εταιρίες πιστοληπτικής αξιολόγησης για την κατάταξη των δανείων και εν γένει των πιστοδοτήσεων σε συγκεκριμένη κατηγορία στάθμισης και (iii) τη διεύρυνση των μέσων και τεχνικών, που λειτουργούν ως αντιστάθμισμα για τη μείωση του πιστωτικού κινδύνου που αναλαμβάνουν οι τράπεζες (εγγυήσεις, κ.λπ.).

2. Η δεύτερη μέθοδος, η αποκαλούμενη Θεμελιώδης Προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων, αποτελεί καινοτομία σε σχέση με το αναθεωρημένο Σύμφωνο, καθότι στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό στα συστήματα των ιδίων των τραπεζών για την κατάταξη των πελατών τους σε διακριτές κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου, με βάση την εκτιμώμενη πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεών τους. Η πιθανότητα αθέτησης (PD) πρέπει να υπολογίζεται και με βάση ιστορικά, στατιστικά, στοιχεία των τραπεζών ή συγκρίσιμα στοιχεία φορέων, όπως οι εταιρίες πιστοληπτικής

¹⁷ Γκαργκάνας, Ν. (19 Δεκεμβρίου 2003). «Ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Νικολάου Χ. Γκαργκάνα, στο γεύμα που παρέθεσε προς τιμήν του η λέσχη Propeller Club».

αξιολόγησης. Πρόσθετες ειδικές παράμετροι, όπως η πιθανή ζημία σε περιπτώσεις αθέτησης (LGD), θα καθορίζονται από τις διατάξεις του Συμφώνου, στην περίπτωση που χρησιμοποιείται η μέθοδος αυτή.

3. Στην τρίτη μέθοδο, την αποκαλούμενη Προηγμένη Προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων, που αποτελεί προέκταση της δεύτερης, όλες οι παράμετροι καθορίζονται από τις ίδιες τις τράπεζες. Ο υψηλός βαθμός εξειδίκευσης που απαιτείται για τη επιτυχή εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου οδηγεί στην εκτίμηση, ότι σε πρώτη φάση θα υιοθετηθεί κυρίως από μεγάλες και προηγμένες τράπεζες, με σκοπό την ελάφρυνση των απαιτούμενων εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, που αφορούν την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου. Αναμένεται, όμως, ότι στη συνέχεια όλο και περισσότερες τράπεζες να προχωρήσουν στην υιοθέτηση της προηγμένης μεθόδου για να εκμεταλλευτούν τα πλεονεκτήματα που προσφέρει.

2.4 ΠΥΛΩΝΑΣ ΙΙΙ

Πειθαρχία της Αγοράς (market discipline).

Ο τρίτος πυλώνας εισάγει διατάξεις αναφορικά με την παρεχόμενη από τα Π.Ι. προς το εξωτερικό πληροφόρηση για το ύψος των αναλαμβανομένων κινδύνων, τις κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι των κινδύνων αυτών και την ακολουθούμενη στρατηγική προκειμένου μέσω της διαφάνειας (disclosure) να ενισχυθεί η πειθαρχία της αγοράς. Οι τεχνικές μεταβιβάσεως και οι πρακτικές μετρήσεως των πιστωτικών κινδύνων που προέρχονται από σύνθετα χρηματοοικονομικά εργαλεία, όπως είναι τα credit derivatives, swap options, καθώς επίσης και από τιτλοποιήσεις ενεργητικού, απεικονίζονται πληρέστερα με μεγαλύτερη προσοχή. Παράλληλα αυξάνεται το φάσμα των εξασφαλίσεων έναντι κινδύνων και οι εγγυήσεις έναντι απαιτήσεων. Οι εποπτικές αρχές μπορεί πλέον να μην επιβάλλουν ειδική κεφαλαιακή απαίτηση για τον κίνδυνο επιτοκίου του επενδυτικού χαρτοφυλακίου για τις τράπεζες που παρουσιάζουν σημαντικό κίνδυνο λόγω ανοιγμάτων ρευστότητας μεταξύ παθητικού/ενεργητικού, αλλά παρακολουθούν με προσοχή την οικονομική κατάσταση της κάθε τράπεζας.

Το σημαντικότερο γεγονός σχετικά με το νέο πλαίσιο υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων που προτείνει η Επιτροπή έχει να κάνει με ειδική κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του λειτουργικού κινδύνου, το οποίο θέτει τους νέους κανόνες σε συνεργασία με τους εθνικούς φορείς και τις κεντρικές τράπεζες. Μέσα από το νέο πλαίσιο

προβλέπονται ξεχωριστές κεφαλαιακές απαιτήσεις βάσει αντίστοιχων μεθοδολογιών μέτρησης. Η δυσκολία που παρουσιάζεται σχετικά με τον λειτουργικό κίνδυνο είναι ότι δεν είναι εύκολα μετρήσιμος και αναφέρεται σε όλα τα είδη κινδύνων που δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν είτε ως κίνδυνοι αγοράς, είτε ως πιστωτικοί κίνδυνοι.

Σύμφωνα με το προηγούμενο πλαίσιο του 1988, τα ποσοστά στάθμισης των κεφαλαιακών απαιτήσεων είχαν καθοριστεί και σχετίζονταν περισσότερο με τον πιστωτικό κίνδυνο και ήταν ακόμα υψηλότερα για να καλύπτουν άλλες μορφές κινδύνου εκτός από τον πιστωτικό. Καθώς όμως στο νέο εποπτικό πλαίσιο προτείνονται συγκεκριμένες μεθοδολογίες αποκλειστικά για τον πιστωτικό κίνδυνο, μένουν ακάλυπτοι κίνδυνοι άλλων μορφών. Έτσι, η Επιτροπή αναφέρει επιπρόσθετους κανόνες για τον λειτουργικό κίνδυνο, που κυρίως αναφέρονται στην αυξημένη πολυπλοκότητα και στο μεγάλο εύρος των τραπεζικών εργασιών καθώς επίσης και στη χρήση των υπολογιστικών συστημάτων. Ο υπολογισμός και η μέτρηση του λειτουργικού κινδύνου όπως έχει αναφερθεί είναι μια δύσκολη εργασία, η οποία ακόμα βρίσκεται σε αρχικό στάδιο ανάπτυξης και για αυτό η Επιτροπή ενθαρρύνει τις αρχές και τις κεντρικές τράπεζες να προτείνουν λύσεις.

Η διαδικασία επεξεργασίας του Συμφώνου της Βασιλείας II για την Κεφαλαιακή Επάρκεια των Πιστωτικών Ιδρυμάτων διήρκησε αντικειμενικά ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Η Επιτροπή μετά την παρουσίαση των προτάσεων της, πραγματοποίησε ποσοτικές μελέτες για να εκτιμήσει τις συνέπειες των προτάσεων αυτών στις τράπεζες (Quantitative Impact Studies QIS) χωρίς όμως να διερευνηθούν οι αλλαγές που θα επιφέρουν στη συμπεριφορά των τραπεζών.

Το χρονοδιάγραμμα της διαδικασίας για την οριστικοποίηση του νέου Πλαισίου της Βασιλείας II συνοψίζεται ως εξής:

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ II	
First Consultation Paper (CP1)	Ιούνιος 1999
QIS 1	Ιούλιος 2000
Second Consultation Paper (CP2)	Ιανουάριος 2001
QIS 2	Απρίλιος 2001
QIS 2.5	Νοέμβριος 2001
QIS 3	Οκτώβριος 2002
Third Consultation Paper (CP3)	Ανοιξη 2003
Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework	Ιούνιος 2004
QIS 4	2004-2005(Γερμανία, Ιαπωνία, ΗΠΑ, Νότιος Αφρική)
Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework	Νοέμβριος 2005
QIS 5	Δεκέμβριος 2005
Οριστικοποίηση της Βασιλείας II	Τέλος 2005
Εφαρμογή της Βασιλείας II	Αρχές 2007
Επίσημη Έναρξη της Βασιλείας II	01/01/2008

Εικόνα 5. ΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ II

2.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑ II

Η Βασιλεία II είχε ως στόχο να ενδυναμώσει τα κίνητρα των τραπεζών να ελέγχουν τον κίνδυνο των ανοιγμάτων τους σχετικά με την Βασιλεία I. Το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο έχει ως στόχο να μειώσει το εποπτικό arbitrage. Επιπλέον η Βασιλεία II εκμεταλλεύεται αποτελεσματικά πληροφορίες για την πιστωτική αξιοπιστία των δανειστών της, η οποία είναι γνωστή εσωτερικά στις τράπεζες, επιτρέποντας στα πιστωτικά ιδρύματα που εκπληρούν κάποιες απαιτήσεις να εφαρμόζουν την μέθοδο εσωτερικών διαβαθμίσεων (IRB). Συνεπώς, από πολλές απόψεις η Βασιλεία II υπερτερεί της Βασιλείας I¹⁸.

Από την άλλη πλευρά κάποιοι οικονομολόγοι και policy makers εξέφρασαν ανησυχίες ότι παρόλο που η Βασιλεία II διορθώνει πολλά σοβαρά ελαττώματα της Βασιλείας I, μπορεί να δημιουργεί νέα δικά της τα οποία κατηγοριοποιούνται σε τρεις ομάδες:

- Σύμφωνα με την πρώτη, πολλοί οικονομολόγοι αναρωτιούνται αν η Βασιλεία II προωθεί πράγματι την χρηματοοικονομική σταθερότητα. Η πιο ευαίσθητη στον κίνδυνο προσέγγιση για τον υπολογισμό των εποπτικών κεφαλαίων προωθεί την χρηματοοικονομική σταθερότητα στο βαθμό που οι μετρήσεις κινδύνου που χρησιμοποιούνται είναι ακριβείς. Οι μετρήσεις κινδύνου ωστόσο έχουν πολλούς σοβαρούς περιορισμούς. Για παράδειγμα, οι Morris και Shin (1999) υποστήριξαν ότι τα VALUE-AT-RISK (VAR) μοντέλα δεν λαμβάνουν υπόψη την ενδογενή φύση του κινδύνου, έτσι παράγουν ανακριβείς μέτρα μεταβλητότητας (π.χ. ανακριβείς τυπικές αποκλίσεις). Αυτό συμβαίνει επειδή η υπόθεση που «κρύβεται» κάτω από τα υπάρχοντα μοντέλα διαχείρισης κινδύνου όπως το VAR είναι ότι η τιμή ενός αξιόγραφου πέφτει σε ένα πολύ χαμηλό επίπεδο με συγκεκριμένη εξωγενώς προσδιορισμένη πιθανότητα, ενώ στην πραγματικότητα, βραχυπρόθεσμες μεταβολές των τιμών εξαρτώνται από τις πράξεις των συμμετεχόντων στην αγορά. Από την στιγμή που τέτοια μοντέλα μέτρησης κινδύνου δεν λαμβάνουν υπόψη την στρατηγική φύση του κινδύνου θα μπορούσαν να καταστήσουν τους συμμετέχοντες στην αγορά ανεπαρκών προετοιμασμένους για μια κατάσταση κρίσης όπου όλοι οι συναλλασσόμενοι προσπαθούν να «χαλαρώσουν» τις θέσεις τους παράλληλα.

¹⁸ Tanaka, M. (2007) The macroeconomic implications of the new Basel accord.

Τοιουτοτρόπως αν οι μετρήσεις κινδύνου είναι ανακριβείς τότε και ο υπολογισμός εποπτικών κεφαλαίων που βασίζεται σε αυτές πιθανόν να αποτύχει να προωθήσει την χρηματοοικονομική σταθερότητα.

- Η δεύτερη ανησυχία είναι ότι η νέα τυποποιημένη μέθοδος ίσως αλλοιώσει τα κίνητρα των επιχειρήσεων στην χρήση εξωτερικών διαβαθμίσεων πιστωτικής ποιότητας. Οι εξωτερικοί οργανισμοί πιστωτικής αξιολόγησης (Ε.Ο.Π.Α.) εξέφρασαν ανησυχίες ότι η χρήση πιστωτικών διαβαθμίσεων στο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας μπορεί να παρακινήσει τις επιχειρήσεις να «ψωνίσουν» υψηλότερες διαβαθμίσεις έτσι ώστε να μειώσουν το κόστος δανεισμού τους κάτι τέτοιο μπορεί να πείσει τις Ε.Ο.Π.Α. να «φουσκώσουν» τις αξιολογήσεις-διαβαθμίσεις τους με συνέπεια την υπονόμευση της αξιοπιστίας τους. Επιπλέον υπάρχει φόβος ότι όλες μαζί οι επικίνδυνες επιχειρήσεις ίσως παραιτηθούν της διαδικασίας αξιολόγησης από Ε.Ο.Π.Α. από τη στιγμή που ανοίγματα σε αδιαβάθμιστες επιχειρήσεις λαμβάνουν χαμηλότερη στάθμιση κινδύνου(100%) από αυτές που έχουν χαμηλή διαβάθμιση (150%) σύμφωνα με την Επιτροπή της Βασιλείας. Κάτι τέτοιο θα μειώσει τον βαθμό διαφάνειας.

- Η τρίτη ανησυχία θα λέγαμε είναι αν η Βασιλεία II θα μπορούσε να έχει ανεπιθύμητες επιπτώσεις στην πραγματική οικονομία μέσω της επίδρασή της στον τραπεζικό δανεισμό. Δηλαδή τις μακροοικονομικές επιπτώσεις της Βασιλείας II. Συγκεκριμένα πως το πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας επηρεάζει α) την προσφορά τραπεζικών πιστώσεων και β) την επίδραση αυτών στον νομισματικό μηχανισμό μετάδοσης. Αναλυτικότερα αν ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας γίνει πολύ χαμηλός τότε το πιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει :α) είτε να αυξήσει το κεφάλαιο του ή β) να περικόψει τον δανεισμό του ή γ) να αλλάξει τα αξιόγραφα του χαρτοφυλακίου του ώστε να ενέχουν χαμηλότερο κίνδυνο. Επειδή η αύξηση του κεφαλαίου κοστίζει τα πιστωτικά ιδρύματα καταφεύγουν στην περικοπή του δανεισμού. Αν πολλές τράπεζες δράσουν με αυτόν τον τρόπο την ίδια στιγμή αυτό θα οδηγήσει σε μείωση της συνολικής προσφοράς δανείων. Αυτό δεν θα έχει επίδραση στο Α.Ε.Π. της χώρας από την στιγμή που οι επιχειρήσεις βρούν διαφορετικό τρόπο χρηματοδότησης των επενδύσεων τους. Η ύπαρξη ασύμμετρης πληροφόρηση όμως στην χρηματοοικονομική αγορά μπορεί να καταστήσει ανέφικτο κάτι τέτοιο με μόνη επιλογή των επιχειρήσεων την μείωση των επενδύσεων τους.

Αυτονόητο είναι ότι πλήττονται περισσότερο οι μικρές και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις που έχουν μικρή πρόσβαση στις χρηματοοικονομικές αγορές. Η μείωση των επενδύσεων σαφώς έχει ως αποτέλεσμα και την μείωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος μιας χώρας. Ο κανονισμός κεφαλαιακής επάρκειας μπορεί να επηρεάζει τον νομισματικό μηχανισμό μετάδοσης. Ο βαθμός ανταπόκρισης της προσφοράς δανείων σε αλλαγές της νομισματικής πολιτικής καθορίζει την δύναμη του νομισματικού μηχανισμού μετάδοσης. Μια σφικτή νομισματική πολιτική μειώνει τα κεφάλαια των τραπεζών και περιορίζει την ικανότητά τους να δανείζουν αν υπόκεινται στο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας¹⁹. Σε ένα απλό στατικό μοντέλο αποδείχτηκε ότι αν ο κανονισμός κεφαλαιακής απαίτησης είναι δεσμευτικός, τα τραπεζικά δάνεια μπορεί να μην αυξηθούν καθόλου σε μια νομισματική επέκταση²⁰. Ο Van den Heuvel δείχνει ότι οι επιπτώσεις είναι πιο αμυδρές. Συγκεκριμένα μπορεί αρχικά μια τράπεζα να μην αυξήσει την προσφορά δανείων της σε μια επεκτατική νομισματική πολιτική αλλά τείνει να υπεραντιδρά μετά το πρώτο τρίμηνο. Αυτό συμβαίνει επειδή τα χαμηλότερα επιτόκια αυξάνουν τα κέρδη των τραπεζών και κατά συνέπεια μειώνει την πιθανότητα ο κανονισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων να τις εμποδίσει να αυξήσουν την παροχή δανείων στο μέλλον. Συνεπώς, αν οι τράπεζες έχουν λίγα κεφάλαια, η προσφορά δανείων δεν θα ανταποκριθεί αρχικά στην επεκτατική νομισματική πολιτική αλλά μακροχρόνια η ανταπόκρισή της θα είναι πιο δυνατή.

Δεδομένου ότι η αντίδραση των πιστωτικών ιδρυμάτων όσον αφορά την παροχή δανείων στην νομισματική πολιτική που ασκείται έρχεται με μια χρονική καθυστέρηση αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε μη επιθυμητά αποτελέσματα (π.χ αύξηση δανείων σε οικονομική άνθηση και περιορισμός τους σε οικονομική ύφεση) στην διάρκεια ενός οικονομικού κύκλου. Την παραπάνω εικόνα ενισχύει η άποψη ότι ο μετρήσιμος πιστωτικός κίνδυνος τείνει να πέφτει σε οικονομική άνθηση και να αυξάνεται σε περιόδους ύφεσης άρα η στάθμιση –κινδύνου στα αξιόγραφα κάτω από την Βασιλεία II πιθανόν να υφίσταται αντικυκλικές διακυμάνσεις έτσι ώστε οι τράπεζες να είναι πιο «capital-constrained» κατά την διάρκεια υφέσεων και λιγότερο «capital-constrained» κατά την διάρκεια οικονομικών ανθίσεων. Τέτοια

¹⁹ Chami & Cosimano, 2001 & Van den Heuvel, 2002

²⁰ Kashyap & Stein, 1994

δανειοδοτική συμπεριφορά μπορεί με την σειρά της να επιδεινώσει την κυκλική μεταβλητότητα του Α.Ε.Π.

Σύμφωνα με τον Andrew Crockett οι πέντε πιο σημαντικές κριτικές που αποδίδονται στην Βασιλεία ΙΙ είναι:

1. Είναι πολύ περίπλοκη
2. Ενισχύει την προκυκλικότητα (procyclicality) του οικονομικού συστήματος
3. Δίνει πολύ βαρύτητα στην αξιολόγηση των Ε.Ο.Π.Α.
4. «Τιμωρεί» τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (και κάποιες αναπτυσσόμενες χώρες)
5. Πιο γενικά δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη την ειδική κατάσταση και τις ανησυχίες των αναδυόμενων χωρών²¹.

Η απάντηση στην πρώτη κριτική είναι ότι η ίδια η τραπεζική έγινε πιο περίπλοκη. Η διαχείριση κινδύνου είναι πολύ περίπλοκη και η αντιμετώπιση ότι όλα τα δάνεια έχουν τον ίδιο συντελεστή κινδύνου(πράγμα που ποτέ δεν σήμαινε ότι οι τράπεζες θα τα αντιμετώπιζαν ως ίσου κινδύνου) ,σύμφωνα με την Βασιλεία Ι, έγινε μη ρεαλιστική. Σύμφωνα με τον πυλώνα 1 του νέου πλαισίου οι κεφαλαιακές απαιτήσεις υπολογίζονται στην βάση πιο διαφοροποιημένων εκτιμήσεων του κινδύνου των ανοιγμάτων. Κανείς δεν είπε ότι η απλότητα και η μεγαλύτερη ευαισθησία κινδύνου είναι αμοιβαίως συμβατές έννοιες.

Η δεύτερη κριτική είναι ότι η Βασιλεία ΙΙ ίσως ενισχύει την προκυκλικότητα στην χρηματοοικονομική συμπεριφορά. Αν οι κεφαλαιακές απαιτήσεις είναι πιο ευαίσθητες στην μέτρηση του κινδύνου και ο μετρούμενος κίνδυνος τείνει να ανεβαίνει στις οικονομικές πτώσεις (downturns) οι τράπεζες μπορεί να ενθαρρυνθούν να σταματήσουν τον δανεισμό ακριβώς την στιγμή που η οικονομία είναι πιο ευάλωτη. Μια πρώτη απάντηση σε αυτήν την κριτική είναι ότι αυτή η προκυκλική συμπεριφορά είναι ενδημική (endemic) στα οικονομικά συστήματα και όχι απλά το αποτέλεσμα των εποπτικών κεφαλαιακών απαιτήσεων. Φυσικά είναι σημαντικό το νέο πλαίσιο να μην αμβλύνει τον οικονομικό κύκλο. Πολλές προσεγγίσεις μπορούν

²¹ Crockett, A. (2002) Institutions for stability-current and past experience. December

να βοηθήσουν εδώ που έχουν ενσωματωθεί από την Επιτροπή της Βασιλείας .Πρώτοι οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις είναι μόνο αυτό –ΕΛΑΧΙΣΤΕΣ απαιτήσεις .Οι τράπεζες θα πρέπει να έχουν επαρκή κεφάλαια για κάθε περίπτωση. Αναμένεται λοιπόν να δημιουργήσουν ένα απόθεμα κεφαλαίου τις καλές οικονομικές περιόδους το οποίο να χρησιμοποιήσουν ως απόθεμα ασφαλείας στις κακές οικονομικές περιόδους .Δεύτερο, δεν θα πρέπει οι κεφαλαιακές απαιτήσεις κάτω από τον πυλώνα 1 να εφαρμόζονται τυφλά ή μηχανικά. Ο πυλώνας 2,η Εποπτική Επίβλεψη και ο πυλώνας 3 ,η πειθαρχία της αγοράς είναι εξίσου σημαντικά για να εκτιμήσουμε την κεφαλαιακή θέση μιας τράπεζας ενισχύοντας το κίνητρο να διατηρούν ένα απόθεμα κεφαλαίου πάνω από το ελάχιστο. Τρίτο ,είναι επιθυμητό να χρησιμοποιούνται μέτρα μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου που δεν είναι εξαιρετικά «ευάλωτα» σε βραχυπρόθεσμες αναθεωρήσεις²² .

Όσον αφορά την κριτική για τον ρόλο των Ε.Ο.Π.Α. πολλά αναδυόμενα κράτη εστιάζουν στην περιορισμένη διείσδυση της διαβάθμισης στις οικονομίες τους και εκφράζουν ανησυχίες για την ποιότητα των αξιολογήσεων τους. Στον βαθμό που το καινούργιο πλαίσιο ενθαρρύνει την ανάπτυξη πιο εύρωστων εσωτερικών διαβαθμίσεων πιστωτικού κινδύνου κάνει καλό. Ο Andrew Crockett δεν δίνει πολύ έμφαση στο ότι η Βασιλεία II τιμωρεί δυσανάλογα τους δανειστές που έχουν χαμηλή ή και καθόλου διαβάθμιση καθώς θεωρεί ότι οι τράπεζες μπορούν να αξιολογήσουν πολύ καλά τον πιστωτικό κίνδυνο και η αλλαγή στην χρέωση του εποπτικού κεφαλαίου δεν θα αλλάξει πολλά πράγματα στο κόστος των δανειστών.

Όσον αφορά την κριτική ότι τιμωρεί τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις πάλι υπάρχει μια δόση υπερβολής .Καταρχήν ο στόχος του νέου πλαισίου ήταν να «ευθυγραμμίσει» τα κεφαλαιακά διαθέσιμα με τον κίνδυνο και όχι να προωθήσει συγκεκριμένο τομέα της οικονομίας. Η Επιτροπή της Βασιλείας ανταποκρίθηκε στις αντιδράσεις των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με αποτέλεσμα να τροποποιήσει αρκετά την αρχική της πρόταση που αφορούσε τον δανεισμό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Τέλος όσον αφορά την πέμπτη κριτική ότι η Βασιλεία II επικεντρώνεται περισσότερο στις βιομηχανοποιημένες χώρες και δεν δίνει αρκετή σημασία στις συνθήκες των αναδυόμενων οικονομιών ο Andrew Crockett αναγνωρίζει κάποια

²² Crockett, A. (2002) Institutions for stability-current and past experience. December

αλήθεια σε αυτό καθώς η Βασιλεία I δημιουργήθηκε αρχικά με σκοπό να εφαρμοστεί στις διεθνώς δραστηριοποιημένες τράπεζες της ομάδας των G10 κρατών. Είναι οι βασικές αρχές της τραπεζικής εποπτείας που αναπτύχθηκε το 1997 από μια αντιπροσωπευτική ομάδα βιομηχανοποιημένων και αναδυόμενων αγορών οικονομιών που αντιπροσωπεύει την βάση της τραπεζικής εποπτείας της Βασιλείας πιο γενικά. Παρόλα αυτά είναι γεγονός ότι οι κατευθύνσεις της Βασιλείας έχουν αξιοσημείωτη δύναμη και για αυτό θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ανησυχίες όλων των κρατών. Το πλαίσιο της Βασιλείας II απορρίφθηκε από μια ακολουθία Αμερικάνικων Ρυθμιστικών Τραπεζών οι οποίες επιμένουν στην εφαρμογή ενός πιο σκληρού μέτρου που πρωτοεμφανίστηκε στην Αμερική για πρώτη φορά το 1991 με την κρίση των στεγαστικών δανείων , το λεγόμενο «leverage ratio». Το μέτρο αυτό εγγυάται ότι τα ίδια κεφάλαια των τραπεζών είναι τουλάχιστον το 3% των στοιχείων του ισολογισμού της εκάστοτε τράπεζας ανεξάρτητα της ποιότητας των δανείων της και των συστημάτων διαχείρισης που διαθέτει ένα σημείωμα προτεινόμενου τρόπου δημιουργίας κανόνων που θα ισχύει για τις Αμερικάνικες τράπεζες αλλά και για τις θυγατρικές Ευρωπαϊκών που βρίσκονται στην Αμερική. Το σημείωμα αυτό προκάλεσε αντιδράσεις και δυσαρέσκειες τόσο στις Ευρωπαϊκές όσο και στις Αμερικάνικες τράπεζες .

2.5 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ II ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Καμία άλλη διεθνής ρυθμιστική παρέμβαση δεν είχε στο παρελθόν τέτοιας έκτασης επίπτωση και ανάγκη προσαρμογών σε θεσμικό και λειτουργικό επίπεδο για την άσκηση της εποπτείας ή στην οργάνωση και στη διαχείριση κινδύνων από τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα, όσο η νέα προσέγγιση στο θέμα της κεφαλαιακής επάρκειας σύμφωνα με το πλαίσιο της Βασιλείας II και της Οδηγίας 2006/48. Και αυτό γιατί για πρώτη φορά οι ρυθμίσεις είναι τόσο άμεσα προσανατολισμένες στις πρακτικές των ίδιων των τραπεζών. Συνέπεια αυτού του χαρακτηριστικού είναι ότι οι εποπτικές αρχές οφείλουν να δημιουργούν ευέλικτα πρότυπα που να αντανακλούν εντονότερα το επίπεδο διαφοροποίησης, όχι μόνον ανάλογα με το μέγεθος και την πολυπλοκότητα των συναλλαγών, αλλά και της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης κινδύνων και μηχανισμών ελέγχου κάθε τράπεζας χωριστά. Μέσω των ενσωματωμένων στο νέο πλαίσιο κινήτρων ή αντικινήτρων σε όρους κεφαλαιακών

απαιτήσεων, ενθαρρύνονται όλες οι τράπεζες στην υιοθέτηση των τεχνικών, πρακτικών, διαδικασιών και οργάνωσης που εφαρμόζονται από τις πιο αποτελεσματικές διεθνώς τράπεζες²³

Η ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία

Το νέο πλαίσιο κεφαλαιακών απαιτήσεων ενσωματώνεται στην ελληνική τραπεζική νομοθεσία ακριβώς με τον ίδιο τρόπο με τον οποίον θα εφαρμοστεί στις λοιπές χώρες, με μοναδική εξαίρεση τα θέματα που άπτονται της διακριτικής ευχέρειας των εποπτικών αρχών. Στο νέο πλαίσιο προβλέπονται περίπου 150 διακριτικές ευχέρειες, οι οποίες επιτρέπουν στις αρμόδιες εποπτικές αρχές να αποκλίνουν υιοθετώντας διαφορετικές ρυθμίσεις, κάτι που συνεπάγεται ανομοιομορφία στην εφαρμογή των διατάξεων της σχετικής Οδηγίας στις χώρες της Ε.Ε. Η ανομοιομορφία αυτή σημαίνει, ότι τράπεζες με παρουσία σε περισσότερες χώρες αντιμετωπίζουν πρόσθετο διοικητικό κόστος Βασιλεία II & Τραπεζικό σύστημα συμμόρφωσης, αφού αναγκάζονται να εφαρμόσουν τη νέα Οδηγία με διαφορετικό τρόπο, ανάλογα με τη χώρα στην οποία δραστηριοποιούνται.

Οι ελληνικές τράπεζες σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ελλάδος και την Ελληνική Ένωση Τραπεζών βρίσκονται σε διαδικασία επίσημης διαβούλευσης από το 2003, με στόχο την ομαλή ενσωμάτωση του νέου πλαισίου στην ελληνική τραπεζική αγορά. Τα τελευταία χρόνια έχουν τεθεί σε δημόσια διαβούλευση από την Τράπεζα της Ελλάδος έξι διαφορετικά έγγραφα, τα οποία αφορούσαν διαφορετικές πτυχές του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας και επί των οποίων οι τράπεζες, που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα υπέβαλλαν, μέσω της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, τις απόψεις τους. Αυτή η διαδικασία έχει βοηθήσει πολύ τις τράπεζες να ενημερωθούν και, συνεπώς, να προετοιμαστούν έγκαιρα για όλες τις αναγκαίες οργανωτικές και επιχειρηματικές αλλαγές, που επιφέρει η εφαρμογή της Βασιλείας II. Επιπλέον, στη συνέχεια, οι αρμόδιες ομάδες εργασίας της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών συνεργαζόμενες με τη Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος της Τράπεζας της Ελλάδος είχαν την ευκαιρία να υποβάλουν τα σχόλιά τους επί των σχεδίων Πράξεων του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, με τις οποίες θα

²³ Γκόρτσος, Χ. (2007). «Η Βασιλεία II αποτελεί πρόκληση όχι μόνο για τα εποπτευόμενα πιστωτικά ιδρύματα, αλλά και για τις εποπτικές αρχές». Συνέντευξη στο ένθετο «Banking & Finance» του περιοδικού «Επιστημονικό Μάρκετινγκ». Τεύχος Ιούλιος- Αύγουστος 2007.

ενσωματωθούν οι τεχνικού χαρακτήρα διατάξεις του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας.²⁴

Με το νόμο «Ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις» ενσωματώνονται στην ελληνική τραπεζική νομοθεσία οι διατάξεις των Οδηγιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, 2006/48/EK «για την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων» και 2006/49/EK «για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων». Ειδικότερα με το νόμο ενσωματώνεται στην ελληνική τραπεζική νομοθεσία το νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, το οποίο δημοσίευσε τον Ιούνιο του 2004 η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basel Committee on Banking Supervision)²⁵. Η αρμόδια Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για την προσαρμογή του ελληνικού δικαίου ως προς την Οδηγία 2006/48, που ορίστηκε από τον υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών, επέλεξε να προτείνει την υιοθέτηση κατάλληλων εξουσιοδοτήσεων στις αρμόδιες αρχές, για την εφαρμογή των εξαιρετικά λεπτομερών ρυθμίσεων (όπως π.χ. η τυποποιημένη και οι εξελεγμένες προσεγγίσεις), οι οποίες θα αντιμετωπισθούν με την έκδοση κανονιστικών πράξεων. Για τα περισσότερα από τα θέματα αυτά έχουν ήδη διενεργηθεί διαβουλεύσεις με τις τράπεζες. Μία τέτοιας έκτασης προσαρμογή, η οποία έχει ενσωματωμένη και τη δυνατότητα της διαρκούς προσαρμογής της στις συνθήκες και προηγμένες πρακτικές, θα ήταν ατελής εάν δεν συνοδευόταν και από μία κωδικοποίηση σε ένα ενιαίο νομοθετικό κείμενο όλων των εποπτικών ρυθμίσεων, που αφορούν τα πιστωτικά ιδρύματα και οι οποίες εξακολουθούν μέχρι σήμερα να ισχύουν παράλληλα με τον Ν. 2076/92 και μάλιστα πολλές φορές με επικαλύψεις (Ν. 5076/31, Ν. 1665/51 κ.ά.)²⁶

Αναμφίβολα το νέο πλαίσιο αποτελεί πρόκληση όχι μόνο για τα εποπτευόμενα πιστωτικά ιδρύματα, αλλά και για τις εποπτικές αρχές. Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι αρμόδια για την παροχή άδειας ίδρυσης και λειτουργίας, καθώς και για την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Στο πλαίσιο του καταστατικού της ρόλου και ενόψει της

²⁴ Γκόρτσος, Χ. (2007). «Η Βασιλεία II αποτελεί πρόκληση όχι μόνο για τα εποπτευόμενα πιστωτικά ιδρύματα, αλλά και για τις εποπτικές αρχές». Συνέντευξη στο ένθετο «Banking & Finance» του περιοδικού «Επιστημονικό Μάρκετινγκ». Τεύχος Ιούλιος- Αύγουστος 2007.

²⁵ Γκόρτσος, Χ. (5 Αυγούστου 2007). «Υψηλό το κόστος προσαρμογής των τραπεζών στο νέο καθεστώς κανόνων της Βασιλείας II».

²⁶ Γκόρτσος, Χ. (Δεκέμβριος 2006). «Το διεθνές και ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο της κεφαλαιακής επάρκειας».

εφαρμογής του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας, η Τράπεζα της Ελλάδος δημοσιεύει ειδική εγκύκλιο του Διοικητή της σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής των διαδικασιών εποπτικής αξιολόγησης στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα. Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει ήδη αναπτύξει ειδική «Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης» που υποστηρίζεται από ένα Σύστημα Αξιολόγησης Κινδύνων. Η Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης αποβλέπει στον έλεγχο όλων των βασικών κινδύνων, αλλά και της ποιότητας των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων, στην εξακρίβωση της επάρκειας και αποτελεσματικότητας των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και της «Διαδικασίας Αξιολόγησης Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου», καθώς και στην επαλήθευση της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας. Παράλληλα η Τράπεζα της Ελλάδος, λαμβάνοντας υπόψη την παρουσία των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό, προτίθεται να διαμορφώσει ένα δίκτυο επικοινωνίας μεταξύ των εμπλεκόμενων εποπτικών αρχών των χωρών υποδοχής ελληνικών τραπεζών, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ροή των αναγκαίων πληροφοριών και ο συντονισμός των ενεργειών των Εποπτικών αρχών για την εποπτεία των διασυνοριακά δραστηριοποιούμενων ελληνικών τραπεζικών ομίλων. Στην κατεύθυνση αυτή κινείται και η πρωτοβουλία της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών για τη συγκρότηση του Interbalkan Forum of Banking Associations. Αξίζει να τονιστεί ότι, η επιτυχής υλοποίηση της Βασιλείας II στις θυγατρικές των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στη νοτιοανατολική Ευρώπη, αφενός θα αποτελέσει εχέγγυο για την ασφαλή επέκτασή τους στην περιοχή, μέσω της ενίσχυσης της λειτουργίας διαχείρισης κινδύνων και αφετέρου θα εναρμονίσει οργανωτικές δομές, πολιτικές, διαδικασίες και πληροφοριακά συστήματα, επηρεάζοντας καταλυτικά το επιχειρησιακό πρότυπο λειτουργίας των ελληνικών ομίλων (group operating model).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

3.1 Ιστορικό της κρίσης²⁷

Η τρέχουσα κρίση στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές ξεκίνησε το 2007 από την προβλεφθείσα αδυναμία εκπλήρωσης υποχρεώσεων στην αγορά στεγαστικής πίστης μειωμένης εξασφάλισης (sub-prime mortgage market) των Η.Π.Α. και επεκτάθηκε διεθνώς. Τα πρώτα σημάδια της κρίσης είχαν εμφανιστεί στις αυξημένες προβλέψεις αδυναμίας συλλογής χρηματοοικονομικών απαιτήσεων που χαρακτήρισαν τους ισολογισμούς των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων του 2006. Αυτό που τελικά προκάλεσε την αρχική αναστάτωση η οποία εξελίχθηκε σε κρίση ήταν τα επίμονα προβλήματα στις αγορές τιτλοποιημένων χρηματοοικονομικών απαιτήσεων, οι οποίες αναπτύχθηκαν τα τελευταία χρόνια για την ικανοποίηση απαιτήσεων υψηλότερης απόδοσης επενδύσεων. Η επιβεβαίωση των αρνητικών προβλέψεων στην αγορά τιτλοποιημένων στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης στις Η.Π.Α. κατέστησε διεθνώς σαφές ότι τα σύνθετα αυτά χρηματοπιστωτικά μέσα χαρακτηρίζονταν από περιορισμένη διαφάνεια, αβεβαιότητα στην αποτίμηση και τελικά σημαντικό κίνδυνο δυνητικής κεφαλαιακής απώλειας.

Η αναστάτωση αναπτύχθηκε σε διαδοχικά κύματα χαρακτηριζόμενα από υψηλή μεταβλητότητα χρηματιστηριακών τιμών. Τον Ιούνιο 2007, δύο συλλογικά κεφάλαια επένδυσης υψηλού κινδύνου (hedge funds) της επενδυτικής τράπεζας Bears Sterns που είχαν υψηλή έκθεση σε τιτλοποιημένα στεγαστικά δάνεια μειωμένης εξασφάλισης κατάρρευσαν, με αποτέλεσμα οι διεθνείς οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας εταιριών να προχωρήσουν άμεσα σε υποβιβαστική αναθεώρηση της φερεγγυότητας των εκδοτών τους. Τον Ιούλιο του 2007, μια εταιρία-όχημα ειδικού σκοπού στις Η.Π.Α. δάνεια μειωμένης εξασφάλισης αποτυγχάνοντας παράλληλα να λάβει την απαιτούμενη χρηματοδότηση για την κάλυψη της ανοιχτής της θέσης στην αγορά. Την ίδια περίοδο, στην Ευρώπη η γαλλική τράπεζα BNP

²⁷ ΜΙΣΕΛ ΑΛΙΕΤΑ, 'Οικονομική κρίση', Εκδόσεις Πόλις, 2009

ΜΗΝΑΣ ΤΣΑΜΟΠΟΥΛΟΣ, 'Η ακτινογραφία της κρίσης ' Εφημερίδα Πρώτο Θέμα, 28/10/2008.

ΜΗΝΑΣ ΤΣΑΜΟΠΟΥΛΟΣ, 'Οικονομική κρίση', Εφημερίδα Αξία, 10/10/2007.

Paribas ανέστειλε προσωρινά την εξαγορά μεριδίων κεφαλαίων συλλογικής επένδυσης λόγω αδυναμίας αποτίμησης και αξιολόγησης κινδύνου των περιεχομένων στο χαρτοφυλάκιο της σύνθετων χρηματοπιστωτικών μέσων. Παράλληλα, οι τράπεζες στεγαστικής πίστης Freddie Mac and Fannie Mae των ΗΠΑ ανακοίνωσαν αδυναμία εκπλήρωσης υποχρεώσεων, αναγκάζοντας την κυβέρνηση των ΗΠΑ να προχωρήσει σε χρηματοδοτική παρέμβαση διάσωσής τους. Τέλος, στις ΗΠΑ η επενδυτική τράπεζα Lehman Brothers οδηγήθηκε σε πτώχευση, η τράπεζα Merry Lynch οδηγήθηκε σε εξαγορά της για την αποφυγή πτώχευσης και η ασφαλιστική εταιρία AIG αντιμετώπισε κρίσιμο πρόβλημα ρευστότητας. Έκτοτε, πολλοί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί διεθνώς εμφάνισαν προβλήματα ρευστότητας.

Τα γεγονότα αυτά οδήγησαν τους επενδυτές διεθνώς σε ραγδαία επαναξιολόγηση των πραγματοποιηθέντων επενδύσεων, με αποτέλεσμα την αύξηση της απαιτούμενης απόδοσης και την μείωση της τρέχουσας τιμής τους. Σε μερικές αγορές σύνθετων χρηματοπιστωτικών μέσων, οι επενδυτές συνειδητοποίησαν ότι δεν είχαν καταλάβει όσα όφειλαν για την φύση και το μέγεθος των αναληφθέντων κινδύνων, με αποτέλεσμα την ταχύτερη πτώση των τιμών στις αγορές αυτές και σε μερικές περιπτώσεις ατονία τους, ελλείπει αγοραστών. Η σημαντική πτώση στην απόδοση σύνθετων χρηματοοικονομικών επενδύσεων οδήγησε σε ταχεία αναδιάρθρωση επενδυτικών χαρτοφυλακίων προς τίτλους χαμηλότερου κινδύνου και σε αναστροφή προσδοκιών για την πορεία της νομισματικής πολιτικής. Η αυξημένη αβεβαιότητα για την πορεία των αγορών οδήγησε σε αυξημένη μεταβλητότητα χρηματιστηριακών τιμών, με τις υπόρρητες τιμές των ΣΜΕ και δικαιωμάτων προαίρεσης να κινούνται σε επίπεδα ανάλογα αυτών που ακολούθησαν την 11.09.2001 σε σημαντική μείωση της ρευστότητας και συναλλακτικής δραστηριότητας στις δευτερογενείς αγορές. Η αβεβαιότητα επεκτάθηκε και στους οργανισμούς ασφάλισης ομολογιακών εκδόσεων.

Η έκθεση των ασφαλιστικών αυτών οργανισμών σε τιτλοποιημένες απαιτήσεις υψηλού κινδύνου απετέλεσε αντικείμενο έντονου προβληματισμού ως αποτέλεσμα της υποτιμητικής αναθεώρησης της φερεγγυότητας ορισμένων εξ αυτών και της επίπτωσης της στη συνολική αξία των εγγυημένων ομολόγων, δοθέντος ότι η πιστοληπτική διαβάθμιση ενός οργανισμού παροχής εγγυήσεων δεν μπορεί να υλοποιείται των εγγυημένων τίτλων. Η επέκταση της κρίσης διεθνώς ήταν ταχεία. Η αρχική αναταραχή επέδρασε αρνητικά στην αξία των άμεσων και έμμεσων επενδύσεων των χρηματοπιστωτικών οργανισμών σε σύνθετα χρηματοπιστωτικά

προϊόντα επηρεάζοντας την χρηματοοικονομική θέση των ιδίων αλλά και προκαλώντας εσωτερικές μεταβιβάσεις ρευστότητας. Η κατάσταση επιδεινώθηκε από τις υποτιμητικές της αξίας επενδύσεων των χρηματοπιστωτικών οργανισμών και τελικά την άρση εμπιστοσύνης προς τις αγορές.

Η κρίση ήταν κυρίως το αποτέλεσμα της υποτίμησης κινδύνου στις αγορές τιτλοποιημένων χρηματοπιστωτικών προϊόντων. Επιθετικές πολιτικές χορήγησης δανείων, συμμορφούμενοι αξιολογητές πιστοληπτικής ικανότητας, και αυτάρεσκοι δανειολήπτες πολλαπλασιάστηκαν στην τροφοδότηση της αύξησης τιμών και ακινήτων. Προκειμένου να διευρύνουν τα κέρδη τους εκμεταλλευόμενοι τα κίνητρα αγοράς οι χορηγοί στεγαστικών δανείων – οι οποίοι σχεδίαζαν να πωλήσουν τα ενυπόθηκα δάνεια σε οργανισμούς τιτλοποίησης και διάθεση τους υπό τη μορφή νέων επενδυτικών τίτλων σε περισσότερες κατηγορίες ανυποψίαστων επενδυτών, επιτυγχάνοντας τη μεταφορά των υποκειμένων απαιτήσεων εκτός ισολογισμού τους και συνεπώς εκτός εποπτικών κεφαλαιακών υποχρεώσεων, με απώτερο στόχο την περαιτέρω ενίσχυση της πιστωτικής τους επέκτασης – σταμάτησαν να ανησυχούν για την επιστροφή των δανείων αυτών. Καθοδηγούμενοι από τον κερδοσκοπικό παροξυσμό και τον εντεινόμενο ανταγωνισμό, κατά κανόνα προέβαιναν σε επιπόλαιες μόνο προσπάθειες αξιολόγησης της ικανότητας των δανειοληπτών να αποπληρώσουν τα δάνεια τους. Τα υποθηκευμένα δάνεια συσκευάστηκαν σε επενδυτικούς τίτλους και μεταπωλήθηκαν με υπερσύγχρονους αλλά απόκρυφους τρόπους σε επενδυτές σε ολόκληρο τον κόσμο. Στη διαδικασία συνέβαλε η κερδοσκοπική εμφάνιση νέων εταιριών – επενδυτών οι οποίες προχώρησαν σε κερδοσκοπική αύξηση της δανειακής τους επιβάρυνσης για την έκδοση βραχυχρόνιων τίτλων χαμηλού κόστους χρηματοδότησης από τα έσοδα της πώλησης των οποίων επένδυναν στην αγορά μακροχρόνιων τιτλοποιημένων προϊόντων υψηλότερης απόδοσης αλλά χαμηλότερης ρευστότητας και διαφάνειας. Η κρίση προήλθε αφενός από την συνεχιζόμενη πώληση τιτλοποιημένων προϊόντων μειούμενης εξασφάλισης και αφετέρου από την αδυναμία λήψης νέων πιστώσεων για την αναχρηματοδότηση της εκδοτικής δραστηριότητας με αποτέλεσμα τελικά την παύση, λόγω της αυξανόμενης αναντιστοιχίας μεταξύ του χρόνου ληκτότητας χρηματοοικονομικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων και της συρρικνούμενης ρευστότητας, του κύκλου αναχρηματοδότησης και επανεπένδυσης και την αδυναμία των εταιριών αυτών να αποπληρώσουν τις οφειλόμενες βραχυχρόνιες υποχρεώσεις τους αλλά και να διαθέσουν περαιτέρω τις

τιτλοποιημένες μακροπρόθεσμες επενδύσεις τους, ελλείπει αγοραστών. Η κρίση επιταχύνθηκε από την δυνατότητα των εταιριών- οχημάτων να επιστρέφουν τμήμα του απόλυτου πιστωτικού κινδύνου στους τιτλοποιούντες χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς στο πλαίσιο ενεργοποίησης πιστωτικών διευκολύνσεων που είχαν συμβατικά εξασφαλίσει με αυτούς, προκειμένου να επιστρέφουν μετρητά στους επενδυτές που αγόραζαν τα δομημένα προϊόντα τους σε δύσκολες περιόδους.

Πριν το ξέσπασμα της κρίσης, ειδικές αναφορές αναλυτών έδιναν ήδη από το 2007 περιοδικές προειδοποιήσεις για τον κίνδυνο στην αγορά στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης, οι οποίες επεσήμαναν το γεγονός ότι στην ανταγωνιστική αυτή αγορά, οι χορηγοί πιστώσεων ασκούσαν έντονες διαφημιστικές καμπάνιες χορήγησης πιστώσεων για αγορά κατοικίας με μειούμενες εξασφαλίσεις. Εν τούτοις, την περίοδο εκείνη οι θεωρήσεις για τυχόν κατάρρευση τους συστήματος εστιάζονταν στον περιορισμό του κινδύνου μόνο εντός του κλάδου ακίνητης περιουσίας και ειδικότερα στην αγορά στεγαστικής πίστης, χωρίς επέκταση του στην υπόλοιπη οικονομία. Το ενδεχόμενο επέκτασης της κρίσης έγινε αντιληπτό όταν, με το ξέσπασμα της τον Αύγουστο 2007, διαπιστώθηκε ότι οι γεωγραφικά διασπαρμένοι και επιχειρηματικά διαφοροποιημένοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί επηρεάζονταν αρνητικά από την έκθεση τους στην αγορά τιτλοποιημένων στεγαστικών δανείων εξασφάλισης των ΗΠΑ. Το πάγωμα των κεφαλαιαγορών που ακολούθησε το ξέσπασμα της κρίσης οδήγησε τα χρηματοπιστωτικά συστήματα διεθνώς σε αναστάτωση. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που είχαν επιλέξει επιχειρηματικές πολιτικές δημιουργίας και διάθεσης τιτλοποιημένων απαιτήσεων δανείων διαπίστωσαν την αδυναμία πώλησης τους. Οι εταιρίες- οχήματα δομημένων επενδύσεων βρέθηκαν αντιμέτωπες με εκτεταμένη αποχή επενδυτών και συνάντησαν υψηλή δυσκολία σύναψης νέων δανείων αναχρηματοδότησης της δραστηριότητάς τους. Το μέγεθος του προβλήματος ήταν ανάλογο του επενδυτικού ανοίγματος σε σύνθετα χρηματοπιστωτικά μέσα υψηλού κινδύνου. Η πλέον ενδεικτική περίπτωση στην Ευρώπη ήταν η τράπεζα Northern Rock, η οποία ως συνέπεια της έκθεσης της σε υψηλό κίνδυνο αντιμετώπισε αυξανόμενη αδυναμία μεσο-μακροχρόνιου δανεισμού, που την οδήγησε σε αδυναμία εκπλήρωσης υποχρεώσεων και τελικά σε κρατική παρέμβαση διάσωσης της.

Αντιμέτωπα με την αναγκαιότητα ίδιας αναχρηματοδότησης των εταιριών-οχημάτων ειδικού σκοπού, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα οδηγήθηκαν σε

διακράτηση ρευστότητας έναντι κινδύνου μελλοντικών οχλήσεων κάλυψης μη εξυπηρετούμενων χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων και διογκούμενου φόβου απόσυρσης καταθέσεων. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε απροθυμία χορήγησης ρευστότητας σε άλλα ιδρύματα πέραν ενός πολύ βραχυχρόνιου ορίζοντα, προκαλώντας ασφυξία στην διατραπεζική αγορά χρήματος και επομένως την δυνατότητα αναχρηματοδότησης άμεσων υποχρεώσεων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με αποτέλεσμα την αύξηση της απόκλισης (spread) μεταξύ των επιτοκίων δανεισμού της διατραπεζικής αγοράς στην ευρωζώνη και στις ΗΠΑ και τελικά των εξαναγκασμό των κεντρικών τραπεζών σε άμεση παρέμβαση της ενίσχυσης ρευστότητας στις αγορές. Η παρέμβαση περιέλαβε τα παραδοσιακά μέτρα άσκησης πολιτικής αλλά και νέα μέτρα, όπως η άμεση αγορά “τοξικών” προϊόντων, η επέκταση του εύρους των αποδεκτών ως εγγύηση χρηματοπιστωτικών μέσων, και η επέκταση των συμβάσεων ανταλλαγής (swaps) κεφαλαίων μεταξύ κεντρικών τραπεζών. Ωστόσο, παρά την παρέμβαση αυτή, η αυξημένη ζήτηση ρευστότητας στη διατραπεζική αγορά οδήγησε σε μεγάλη αύξηση του κόστους χρήματος (πάνω από τους στόχους της νομισματικής πολιτικής). Η εξέλιξη της κρίσης οδήγησε σε αναθεώρηση αποτιμήσεων με εκτιμήσεις συνολικής κεφαλαιακής ζημίας άνω του 1 τρις δολαρίων ΗΠΑ, ίσως και περισσότερο. Αν και οι εκτιμώμενες ζημιές στην παγκόσμια οικονομία, ο ειδικός ρόλος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και η συγκέντρωση ζημιών σε αυτά καθιστούν την κατάσταση του χρηματοπιστωτικού συστήματος ιδιαίτερα κρίσιμη. Η ανάγκη ανακεφαλαιωποίησης των προβληματικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Βεβαίως, αν και οι τοποθετήσεις αυτές εκτιμώνται ως μακροπρόθεσμες στρατηγικές επενδύσεις με στόχο την πραγματοποίηση υψηλών αποδόσεων όταν οι συνθήκες των αγορών βελτιωθούν, ο κίνδυνος ρευστοποίησης των επενδύσεων αυτών παραμένει, εξαρτώμενος από την έκταση της απαιτούμενης προσαρμογής του χρηματοπιστωτικού τομέα στις ΗΠΑ και την πορεία των εσόδων από την πώληση ενέργειας που κυρίως τροφοδοτούν τα κεφάλαια αυτά, τροφοδοτώντας νέο κύκλο αβεβαιότητας.

Ο ρόλος των συλλογικών επενδυτικών κεφαλαίων υψηλού κινδύνου στην πρόκληση της τρέχουσας κρίσης δεν είναι επαρκώς σαφής. Είναι γεγονός ότι η αύξηση ρευστοποιήσεων επιτάχυνε την κρίση και οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην υιοθέτηση στρατηγικών αναδιάρθρωσης χαρτοφυλακίων των hedge funds το 2007 ήταν συγκριτικά μέτριες, ενώ το 2008 ήταν αρνητικές. Συνεπώς, ορισμένα

hedge funds που ειδικεύονται σε επενδύσεις επί πιστωτικών τίτλων αντιμετωπίζουν καθαυτά σημαντική κρίση και ίσως κίνδυνο χρεοκοπίας. Εάν επιπλέον ληφθεί υπόψη ότι κατά τα τελευταία χρόνια τα παραδοσιακά ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία έχουν αποτελέσει σημαντικούς επενδυτές- μετόχους των hedge funds, ενδεχόμενη αντίδραση των παραδοσιακών αυτών μετοχών στην κρίση θα επηρεάσει την επενδυτική συμπεριφορά των hedge funds και συνεπώς την περαιτέρω εξέλιξη της κρίσης.

3.2.Ιδιαίτερα Χαρακτηριστικά της κρίσης

Η φύση τρέχουσας χρηματοοικονομικής κρίσης είναι ιδιαίτερα ασυνήθιστη. Εμφανίζεται σε ένα διεθνές χρηματοοικονομικό περιβάλλον χαρακτηριζόμενο από έξι έτη σημαντικής οικονομικής ανάπτυξης και μια δεκαετία αξιοσημείωτης χρηματοοικονομικής σταθερότητας. Δεν είναι ακόμη σαφές εάν οι αναταραχές συνιστούν βαθμιαία απελευθέρωση με σκοπό την αποτελεσματικότητα αποτίμηση των ασφαλιστρών κινδύνου που είχαν υπερβολικά συμπιεστεί, ή σημαίνουν την έλευση μιας περισσότερο αποδιοργανωτικής μακροπρόθεσμης τάσης. Κατά το παρελθόν οι περισσότερες χρηματοπιστωτικές κρίσεις συνδέθηκαν με αδυναμία εκπλήρωσης χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, πανικό απόσυρσης καταθέσεων, και σημαντικές κεφαλαιακές απώλειες στους λογαριασμούς χρηματοοικονομικών απαιτήσεων από χορηγηθείσες πιστώσεις. Στην τρέχουσα κρίση το ποσοστό και μέγεθος των μη εξυπηρετούμενων δανείων στο σύνολο των χορηγηθέντων από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πιστώσεων είναι σχετικά μικρό. Δηλαδή, η τρέχουσα κρίση δεν είναι το αποτέλεσμα αφερέγγυων τραπεζικών δανείων, χαρακτηρίζοντας την αδυναμία εκπλήρωσης υποχρεώσεων περισσότερο σύμπτωμα και όχι αιτία της. Αντιθέτως, η κρίση έχει προκύψει από τον τρόπο που τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν διαχειριστεί τα επενδυτικά τους χαρτοφυλάκια συνέπεια των κινήτρων ελεύθερης αγοράς, με σημαντικές συνέπειες στην σταθερότητα του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος²⁸.

Η αιτιολόγηση της παρέμβασης των κεντρικών τραπεζών αλλά και γενικότερα ο προσδιορισμός κατευθύνσεων μελλοντικής πολιτικής για την πρόληψη κρίσεων αποτέλεσαν αντικείμενο έντονης συζήτησης, εκφράζοντας σημαντική διαφορά

²⁸ "Η τρέχουσα χρηματοπιστωτική κρίση: χαρακτηριστικά και προκλήσεις", Χαρίλαος Β. Μερτζάνης, 2008, Αθήνα

απόψεων. Οι υπέρμαχοι της διακριτικής παρέμβασης του κράτους (κεντρική τράπεζα) υποστήριξαν ότι η παροχή υψηλότερων επιπέδων βραχυπρόθεσμης ρευστότητας στις αγορές, μεσούσης της κρίσης, θα υπέσκαπτε την αποτελεσματική αποτίμηση των αντιληφθέντων κινδύνων παρέχοντας ex post διασφάλιση της επενδυτικής συμπεριφοράς υψηλού κινδύνου, τιμωρώντας άδικα εκείνα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που επέλεξαν να μείνουν εκτός χορού επενδύσεων σε τιτλοποιημένες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις μειωμένης εξασφάλισης, ενθαρρύνοντας συμπεριφορά «αγέλης» στις αγορές υπέρ της ανάληψης κινδύνων και ενισχύοντας την πιθανότητα μελλοντικής κρίσης. Βεβαίως η ανάγκη αποτροπής της μακροπρόθεσμης χρηματοοικονομικής αστάθειας οδήγησε τελικά τις κεντρικές τράπεζες σε ενεργή παρέμβαση στις αγορές. Οι υπέρμαχοι της άμεσης και καθοριστικής παρέμβασης της κεντρικής τράπεζας υποστήριξαν ότι οι οικονομικές συνέπειες της κρίσης για το κοινωνικό σύνολο είναι τόσο μεγάλες που επιβάλλουν την άμεση παρέμβαση ρευστότητας για την αποτροπή του συστημικού κινδύνου²⁹.

ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΚΡΙΣΗΣ³⁰

Οι κυριότερες αιτίες που προκάλεσαν την εμφάνιση και ανάπτυξη της τρέχουσας οικονομικής κρίσης είναι οι εξής:

1. Υπερβολική χρήση Δανειακών Κεφαλαίων (Leverage).
2. Πλημμελής διαβάθμιση πιστοληπτικού κινδύνου (Bond Ratings).
3. Αμοιβές στελεχών στον χρηματοπιστωτικό τομέα (Bonus).
4. Κίνητρα για αλόγιστη χορήγηση στεγαστικών δανείων, ανεξάρτητα από τον πιστοληπτικό κίνδυνο των δανειοληπτών.
5. Στεγαστικά δάνεια για αγορά κατοικίας χωρίς συμμετοχή δανειολήπτη.

3.3 Επιπτώσεις στο Τραπεζικό Σύστημα

Η χρηματοοικονομική κρίση δημιούργησε έλλειψη εμπιστοσύνης ανάμεσα στις τράπεζες για το αν οι αντισυμβαλλόμενες τράπεζες στη διατραπεζική αγορά είχαν

²⁹ Buitter, W. and A. Sibert (2007), "The Bank must take three steps to ease the turbulence", Financial Times, September 06.

³⁰ «Κεφάλαιο», Τεύχος 222, σελ. 54-60

υγιείς ισολογισμούς ή αν έκρυβαν σκελετούς δανείων subprime. Η έλλειψη εμπιστοσύνης, στη συνέχεια, οδήγησε σε αποφυγή διατραπεζικού δανεισμού πέραν της ημέρας με επακόλουθο την αύξηση στα περιθώρια επιτοκίων (Spreads) μεταξύ τρίμηνου και ημερήσιου (overnight) δανεισμού. Οι πρόσφατες ενέσεις ρευστότητας από τις μεγάλες κεντρικές τράπεζες μείωσαν αυτά τα περιθώρια. Από την αύξηση του οριακού κόστους δανεισμού των τραπεζών είναι πιθανή η μετακύλιση έως και μίας ποσοστιαίας μονάδας στους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις το 2008. Οι πληθωριστικοί φόβοι δεν επιτρέπουν μείωση των επιτοκίων στο βαθμό που επιθυμούν οι αγορές. Τόσο στις Η.Π.Α. όσο και την Ευρωζώνη, ο πληθωρισμός έχει αναζωπυρωθεί σημαντικά. Στο Βέλγιο, ο πληθωρισμός αυξήθηκε από 1,2% σε 5,8% τον Ιούνιο εφέτος (άνοδος κατά 4,6 μονάδες ή κατά 383,3%). Στην Ισπανία, από 2,2% σε 5,1% (άνοδος κατά 2,9 μονάδες ή 131,8%). Στο Λουξεμβούργο, από 1,9% σε 5,3% (+3,4 μονάδες ή +178,9%). Στην Αυστρία, από 1,7% σε 4% (+2,3 μονάδες ή +135,3%). Στη Φινλανδία, από 1,3% σε 4,3% (+3 μονάδες ή +230,8%). Στην Κύπρο, από 2,2% σε 5,2% (+3 μονάδες ή +136,4%). Με το μεγαλύτερο πληθωριστικό σοκ να καταγράφεται στη Μάλτα, όπου ο εναρμονισμένος δείκτης εκτοξεύτηκε από το 0,6% τον Αύγουστο 2007 στο 4,4% τον Ιούνιο εφέτος, σημειώνοντας άνοδο κατά 3,8 εκατοστιαίες μονάδες ή κατά 633,3%. Η ομάδα εργασίας του ΔΝΤ σημειώνει (στις 4 Αυγούστου 2008) ότι αναμένεται υποχώρηση του πληθωρισμού στην ευρωζώνη από το επόμενο έτος, αλλά μόνο λόγω του περιορισμού της κατανάλωσης και της ζήτησης, σε συνδυασμό με την αναμενόμενη υποχώρηση των τιμών των εμπορευμάτων. Όσον αφορά την ανάπτυξη, στις εαρινές προβλέψεις της (Απρίλιος 2008) η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμούσε ρυθμό ανόδου του ΑΕΠ 1,7% στην ευρωζώνη εφέτος, από εκτίμηση 2,2% στις φθινοπωρινές προβλέψεις τον Οκτώβριο 2007. Ορισμένοι αναλυτές θεωρούν ότι τον Οκτώβριο εφέτος θα υπάρξει περαιτέρω δυσμενής αναθεώρηση. Στις ΗΠΑ οι αγορές μελλοντικής εκπλήρωσης (futures) έως τις 15 Ιανουαρίου προεξοφλούσαν μείωση από το 4,25% στο 2,75% στο τέλος του 2008. Αυτό ήταν πιθανό να πραγματοποιηθεί έως ένα βαθμό, αφού η Ομοσπονδιακή Τράπεζα έχει από το καταστατικό της την ευθύνη όχι μόνον του πληθωρισμού αλλά και της οικονομικής δραστηριότητας. Αντίθετα, στην Ευρωζώνη, οι αντίστοιχες προθεσμιακές αγορές δεν αναμένουν καμία σημαντική μεταβολή στο επιτόκιο παρέμβασης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας από το 4% που είναι σήμερα.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχει ως αποκλειστική ευθύνη τη σταθερότητα των τιμών και, συνεπώς, έχει μεγαλύτερη ευχέρεια στο να μπορεί κατά βούληση να μην μειώνει τα επιτόκια, δηλαδή έχει τη δυνατότητα να μην υποτάσσεται στην πολιτική πίεση της οικονομικής συγκυρίας. Πράγματι, πέρα από τη βαθιά χρηματοπιστωτική κρίση με επίκεντρο τις ΗΠΑ υπάρχει και μια ακόμα δραματική νομισματική κρίση. Ταυτόχρονα, η τρελή καθοδική πορεία του δολαρίου (και η περίεργη άνοδος του γεν) προκαλεί μια βαθιά νομισματική κρίση και πρωτοφανή κρίση στις διεθνείς συναλλαγές, ενώ κλονίζει την παγκόσμια ηγεμονική θέση του δολαρίου, θεμέλιου της αμερικανικής επικυριαρχίας. Η χρηματοπιστωτική κρίση που συγκλονίζει παγκοσμίως την οικονομία, προκαλεί μεγάλες συγχωνεύσεις και εξαγορές. Όσοι έχουν ρευστότητα αξιοποιούν τις ευκαιρίες που προσφέρει η υποτίμηση των μετοχών στον κλάδο των τραπεζών. Μετά την ανακοίνωση, το ευρώ ενισχύθηκε έναντι του δολαρίου και του γεν, ενώ η τιμή του χρυσού παραμένει σε ανοδική τροχιά.

Ανακατατάξεις συντελούνται στην Wall Street, η οποία εισέρχεται σε μια νέα τάξη πραγμάτων μετά τις αλυσιδωτές αντιδράσεις που προκάλεσε η κατάρρευση της Lehman Brothers και η εσπευσμένη εξαγορά της Merrill Lynch από την BofA: Το μοντέλο των ανεξάρτητων επενδυτικών τραπεζών τέθηκε υπό αμφισβήτηση, ενώ τα τραπεζικά deals που έγιναν κι αυτά που κυοφορούνται αλλάζουν εκ βάθρων την εικόνα του κλάδου. Παράλληλα, η παρ ολίγον κατάρρευση του ασφαλιστικού κολοσσού της AIG, ενός ζωτικής σημασίας κρίκου για το διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα αποτέλεσε τον καταλύτη για να συνειδητοποιήσουν οι αρχές ότι ο κίνδυνος είναι συστημικός και για να αντιμετωπιστεί απαιτούνται δραστικά μέτρα. Σε ριζική αναδιάρθρωση οδηγείται ο χρηματοοικονομικός κλάδος των ΗΠΑ προκαλώντας αλυσιδωτές αντιδράσεις σε παγκόσμια κλίμακα, καθώς προκειμένου να αποφύγουν την κατάρρευση οι χτυπημένοι από την κρίση τραπεζικοί και χρηματιστηριακοί κολοσσοί των ΗΠΑ οδηγούνται στη λύση των συγχωνεύσεων με εταίρους όχι μόνο εντός αλλά και εκτός αμερικανικών συνόρων. Μεγάλοι πιστωτικοί οργανισμοί (UBS, Citibank κ.λπ.) άρχισαν να καταγράφουν τεράστιες ζημιές και δύο μεγάλες Τράπεζες, μία στις Η.Π.Α και μία στην Μ. Βρετανία άμεσα ή έμμεσα κρατικοποιήθηκαν προκειμένου να αποφευχθεί το φαινόμενο του domino. Η αρχή έγινε με την πτώχευση της Lehman Brothers, ενός εκ των άλλοτε 5 μεγάλων επενδυτικών οίκων της Wall Street, και του μοναδικού -απ ό,τι φαίνεται ως τώρα- που του επιφυλάχτηκε αυτή η

μοίρα. Η Bear Stearns, είχε ήδη πωληθεί από τον περασμένο Μάρτιο στην JP Morgan αντί πινακίου φακής με την μεσολάβηση της αμερικανικής κεντρικής τράπεζας (Fed). Η τελευταία σε συνεργασία με το υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ φέρεται να ενορχήστρωσε και την ύψους 50 δισ. δολ. Εξαγορά της Merrill Lynch από την Bank of America, η οποία αρχικώς είχε ενδιαφερθεί για την Lehman. Έτσι, παρέμειναν μόλις 2 ανεξάρτητες χρηματιστηριακές εταιρείες στη Wall Street, η Morgan Stanley και η Goldman Sachs. Η αμερικανική Κεντρική Τράπεζα εξαναγκάστηκε να μειώσει άρον-άρον τα επιτόκιά της, ενώ όλες μαζί, συντονισμένα, οι κεντρικές τράπεζες των ανεπτυγμένων χωρών, με μεθόδους που ελέγχονται, προέβησαν σε ενέσεις ρευστότητας εκατοντάδων δισ. ευρώ για να συγκρατήσουν μια αλματώδη αύξηση των επιτοκίων και την παγκόσμια ύφεση. Η Deutsche Bank έκανε λόγο για ζημιές των διεθνών τραπεζών που φτάνουν τα 400 δισ. δολάρια, η UBS αναβίβαζε τις ζημιές σε 500 δισ. δολάρια, την ώρα που τα καταρρέοντα επισφαλή στεγαστικά δάνεια των ΗΠΑ φτάνουν τα 1,2 τρις. δολάρια. Μιλάμε για ιλιγγιώδη ποσά, τα οποία μπορεί να κλονίσουν όλη την παγκόσμια αγορά των σύνθετων δομημένων και παράγωγων προϊόντων που ανέρχεται στο ύψος των 400 τρις. δολαρίων (περίπου οκτώ φορές το παγκόσμιο ΑΕΠ). Σημειώνεται ότι από τις αρχές του 2007 μέχρι σήμερα, οι διαγραφές και οι ζημιές των τραπεζών σε παγκόσμιο επίπεδο λόγω της πιστωτικής κρίσης προσεγγίζουν τα 400 δισ. δολάρια, ενώ οι απολύσεις προσωπικού στον τραπεζικό κλάδο τα 83.000. Σύμφωνα με υπολογισμούς του ΔΝΤ, για τις από μειώσεις των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών, οι τράπεζες αναμένεται να χάσουν μόνο από τη στεγαστική πίστη προς τα νοικοκυριά περίπου 550 δισ. δολάρια, ενώ, επειδή η κρίση επεκτάθηκε σε όλο το χρηματοοικονομικό χώρο, οι συνολικές απώλειες πλησιάζουν το 1 τρις. δολάρια, ποσό το οποίο αναδεικνύει τη σημερινή κρίση στη μεγαλύτερη των τελευταίων 30 ετών.

3.4 Επιπτώσεις στην Ελληνική Οικονομία³¹

Η ελληνική οικονομία για 13 περίπου χρόνια είχε εντυπωσιακή ανάπτυξη, υψηλότερη του μέσου όρου της ΕΕ-15, και κατά συνέπεια πραγματοποίησε μια σημαντική σύγκλιση του βιοτικού επιπέδου των Ελλήνων πολιτών προς τον μέσο όρο της ΕΕ-15. Η περίπτωση της ελληνικής οικονομίας είναι ιδιαίζουσα. Από τη μια πλευρά, η χώρα δοκιμάζεται από τεράστιες μακροχρόνιες ανισορροπίες, όπως το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας, που απεικονίζεται στον υψηλότερο ελληνικό πληθωρισμό και το τεράστιο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών. Από την άλλη, η χώρα μπορεί να ξεπεράσει την κρίση με τις λιγότερες δυνατές απώλειες σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Αιτία είναι η ευρωστία του εγχώριου τραπεζικού συστήματος, το οποίο απορρόφησε μέρος των κλυδωνισμών ήδη το 2008. Όμως, για να μειωθούν οι αρνητικές παρενέργειες της κρίσης απαιτείται άμεση ενεργοποίηση των ελληνικών Αρχών: Ο ρυθμός αύξησης των δανείων προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά δεν πρέπει να μειωθεί δραματικά, οι δημόσιες επενδύσεις πρέπει να πολλαπλασιαστούν, ενώ η κατανάλωση να διατηρηθεί στους ρυθμούς του 2%. Διαφορετικά, η ύφεση είναι πιθανή και μια τέτοια ύφεση στη συνέχεια θα σημαίνει στασιμότητα διαρκείας, αφού η έλλειψη μακροοικονομικών εργαλείων και οι μακροχρόνιες ανισορροπίες δεν επιτρέπουν τη γρήγορη ανάκαμψη.

Η ελληνική οικονομία ταλανίζεται από μακροχρόνιες ανισορροπίες, οι οποίες γίνονται ιδιαίτερα εμφανείς, στη διάρκεια της διεθνούς κρίσης. Το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας είναι ίσως το βαθύτερο πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας, αφού είναι διάχυτο παντού, σε ποικίλους τομείς, αγορές, δραστηριότητες και οικονομικές σχέσεις. Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2008 της Παγκόσμιας Τράπεζας, η Ελλάδα κατατάσσεται στην καθόλου αξιοζήλευτη 96η θέση σε σύνολο 181 χωρών ως προς την ευκολία άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας, παρουσιάζοντας μεν μία αύξηση 10 θέσεων σε σχέση με το 2007, αλλά παραμένοντας τελευταία ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ- 27. Η κατάταξη της ελληνικής οικονομίας και στις επιμέρους κατηγορίες είναι απογοητευτική παρά την μικρή βελτίωση σε κάποιες από αυτές. Μια απλή συσχέτιση του βιοτικού επιπέδου των χωρών με τη διεθνή κατάταξή τους στην

³¹ ΛΑΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ, 'Οι επιπτώσεις της κρίσης στην οικονομία', Τεύχος 44, 03/2001

ΧΡΗΣΤΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ, 'Θολό το τοπίο', Περιοδικό Οικονομία, Τεύχος 17, 07/2007

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΚΟΡΑΗ, 'Ελάχιστες επιπτώσεις μπροστά σε αυτό που έρχεται', Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, 11/10/2008.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ, 'Εφιαλτικά σενάρια για τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης', Εφημερίδα Καθημερινή, 01/11/2008.

ανταγωνιστικότητα δείχνει το μέγεθος του προβλήματος: Η θέση της Ελλάδας θα έπρεπε να ήταν 42η, δηλαδή 54 θέσεις ψηλότερα από εκεί που βρίσκεται σήμερα. Συνεπώς, έχει πολύ δρόμο ακόμα να διανύσει η πολιτική των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

Η Ελλάδα παραμένει επίσης ακριβότερη σε σχέση με τους κυριότερους εμπορικούς εταίρους της. Η πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία επιδεινώνεται διαρκώς από το 2007. Τόσο ο υψηλότερος πληθωρισμός όσο και η ταχύτερη αύξηση του μοναδιαίου κόστους εργασίας δείχνουν μια σχετική έλλειψη ανταγωνισμού στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών. Το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας πιστοποιείται σε μακροοικονομικό επίπεδο και από το μεγάλο και ευρυνόμενο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών. Το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών ξεπέρασε το 2007 το 14% του ΑΕΠ, σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, έχοντας τριπλασιαστεί σε σχέση με την προ ΟΝΕ περίοδο. Το έλλειμμα συνεχίζει να διευρύνεται και το 2008, με τα προσωρινά στοιχεία για το πρώτο μισό του 2008 να το εμφανίζουν στα επίπεδα του 15,9%. Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του ΔΝΤ για την Ελλάδα, το έλλειμμα αυτό δεν μπορεί να εξηγηθεί μόνον από την υψηλή ζήτηση της ελληνικής οικονομίας. Καταδεικνύει σαφώς και πρόβλημα ανταγωνιστικότητας. Εφόσον συνεχιστεί, το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών θα έχει ως αποτέλεσμα είτε τον μεγαλύτερο δανεισμό της χώρας είτε τη σταδιακή εξαγορά του ελληνικού κεφαλαίου από τους ξένους, με αρνητικές επιπτώσεις στο μελλοντικό βιοτικό επίπεδο, αφού στο μέλλον το εισόδημα των κατοίκων της Ελλάδας θα προέρχεται κυρίως από την εργασία και όχι τόσο από την κατοχή κεφαλαίου. Η άποψη λοιπόν ορισμένων αναλυτών ότι το έλλειμμα δεν είναι ανησυχητικό αφού, όντας η χώρα μας μέλος της Ευρωζώνης, χρηματοδοτεί εύκολα το έλλειμμα, δεν δίνει την πρέπουσα προσοχή στις μακροπρόθεσμες συνέπειές του στο βιοτικό επίπεδο. Το έλλειμμα μπορεί να οδηγήσει σε μία απότομη μελλοντική ύφεση. Η διεθνής κρίση λειτουργεί ως τεστ αντοχής της ελληνικής οικονομίας. Η διεθνής κρίση έχει δημιουργήσει τρία κύρια προβλήματα: Έλλειψη ρευστότητας, αφερεγγυότητα και απομόχλευση. Η απομόχλευση είναι αυτή που μεταφέρει την κρίση από τον χρηματοοικονομικό χώρο στην πραγματική οικονομία και πηγάζει από τα προηγούμενα δύο προβλήματα, την αφερεγγυότητα και την έλλειψη ρευστότητας. Απομόχλευση σημαίνει ότι οι τράπεζες προσπαθούν να περιορίσουν το μέγεθός τους μέσω των δανείων τους επειδή δεν δύνανται να βρουν τα απαραίτητα κεφάλαια για να υποστηρίξουν τις

δραστηριότητές τους. Έτσι, περιορίζουν τις πιστώσεις και οδηγούν τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά σε συρρίκνωση των δραστηριοτήτων τους, γεγονός που σημαίνει μείωση του προσωπικού, αύξηση της ανεργίας, λιγότερο εισόδημα και επιμήκυνση της ύφεσης.

Στα θέματα φερεγγυότητας οι ελληνικές τράπεζες είναι πιο δυνατές από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές. Ο λόγος κεφαλαίων προς ενεργητικό των ελληνικών τραπεζών είναι ο υψηλότερος στην Ευρώπη. Η κατάταξη των επιμέρους κυριότερων τραπεζών αναδεικνύει ως καλύτερη την EFG International στην Ελβετία με 13,52% και ως χειρότερη την DEXIA με 1,67% στο Βέλγιο. Πολλοί διερωτώνται πώς αυτό συνέβη. Η απάντηση είναι απλή: Οι ελληνικές τράπεζες υπήρξαν συντηρητικές και καινοτόμες. Δεν χρειάστηκε να ρισκάρουν επικίνδυνα για να έχουν μια καλή κερδοφορία. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα απελευθερώθηκε σχετικά νωρίς και, έτσι, είχε ήδη κάνει τις απαραίτητες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Υπάρχει μια θετική σχέση μεταξύ μεγέθους του προβλήματος κεφαλαιακής επάρκειας και μεγέθους του πακέτου διάσωσης. Το ελληνικό πακέτο, αν και το μισό από το πακέτο στο σύνολο της Ευρώπης, βρίσκεται κοντά στη γραμμή παλινδρόμησης, είναι δηλαδή ανάλογο του μικρότερου προβλήματος που επικρατεί στην Ελλάδα. Πάντως, μόνον η Ελλάδα και η Αυστρία δεν έχουν καταφέρει να κάνουν νόμο έως σήμερα (18/11/200) έστω και κάποια από τα μέτρα του πακέτου που δημοσιοποίησαν.

Το ζήτημα της έλλειψης ρευστότητας είναι πιο επικίνδυνο για τις ελληνικές τράπεζες διότι δεν έχει να κάνει με το πόσο υγιείς είναι, αλλά με την υπάρχουσα πίεση στη διεθνή διατραπεζική αγορά. Η πίεση αυτή δεν έχει εκλείψει ακόμα, παρά τις κυβερνητικές προσπάθειες στις επιμέρους χώρες. Το πρόβλημα μάλιστα είναι σχετικά μεγαλύτερο στην Ευρώπη από τις Η.Π.Α. Αυτό φαίνεται από την πορεία του περιθωρίου επιτοκίων στον μηνιαίο ή ακόμα και εβδομαδιαίο διατραπεζικό δανεισμό ανάμεσα στα ακάλυπτα και καλυμμένα-με-ενέχυρο δάνεια. Οι τράπεζες επιβάλλουν μεγαλύτερα επιτόκια μεταξύ τους στον ακάλυπτο δανεισμό και το περιθώριο αυτό δεν έχει μειωθεί τόσο πολύ στην Ευρωζώνη, όπως έχει συμβεί στις ΗΠΑ. Επίσης, ο φόβος είναι τόσο μεγάλος ώστε δεν υπάρχει σχεδόν καθόλου τριμηνιαίος δανεισμός. Όσες τράπεζες στην Ευρώπη διαθέτουν ρευστότητα, προτιμούν να την διακρατούν ή να την δανείζουν για πολύ μικρά χρονικά διαστήματα. Έτσι, οι τραπεζικές καταθέσεις

στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχουν αυξηθεί υπέρογκα μετά τις 20 Σεπτεμβρίου, φτάνοντας τα €226 δις.

Οι ελληνικές τράπεζες χρησιμοποιούν την ευρωπαϊκή διατραπεζική αγορά και, κατά συνέπεια, η έλλειψη ρευστότητας τις επηρεάζει. Όμως, η ρευστότητα είναι μικρότερο πρόβλημα στην Ελλάδα σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρωζώνη, όπως δείχνει και ο λόγος Δανείων προς Καταθέσεις. Ο λόγος αυτός στην Ελλάδα τον Αύγουστο του 2008 ήταν στο 92,4%, ο δεύτερος χαμηλότερος στην Ευρωζώνη μετά τη Μάλτα. Επομένως, δυνητικά, θα μπορούσε το πρόβλημα της έλλειψης ρευστότητας να λυθεί εκ των έδρων στην Ελλάδα, χωρίς τη χρήση της διεθνούς διατραπεζικής αγοράς, αλλά δεν φαίνεται να γίνεται προσπάθεια προς μια τέτοια κατεύθυνση. Σε διεθνή σύγκριση, ο χρηματοοικονομικός κίνδυνος για την Ελλάδα είναι μικρότερος, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είναι μικρός.

1. Ο κυριότερος κίνδυνος προέρχεται από την αύξηση των επιτοκίων, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι στη χώρα μας, το 80% περίπου των παλαιών στεγαστικών δανείων είχαν συναφθεί με κυμαινόμενο επιτόκιο. Η αναπόφευκτη αύξηση των μηνιαίων δόσεων, αφενός μειώνει το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών και αυξάνει τον αριθμό αυτών που καθυστερούν τις δόσεις αποπληρωμής και αφετέρου μειώνει την ζήτηση στην αγορά κατοικιών.
2. Άλλος κίνδυνος προέρχεται από το γεγονός ότι πολλές ξένες τράπεζες έχουν σημαντικές θέσεις στο μετοχικό κεφάλαιο των ελληνικών τραπεζών με ότι αυτό συνεπάγεται για το μέλλον της ελληνικής χρηματαγοράς.
3. Εμφάνιση διαδικασιών κρίσης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα στην Ελλάδα, θα βρει την πραγματική οικονομία σε αρκετά δύσκολη θέση, ιδιαίτερα εξαιτίας των επιπτώσεων της ακρίβειας.
4. Η έλλειψη ρευστότητας οδηγεί σε άνοδο των επιτοκίων δανεισμού των τραπεζών οι οποίες μετακυλούν το κόστος στους δανειολήπτες (1 δισ. ευρώ είναι η επιβάρυνση σύμφωνα με εκτιμήσεις τραπεζικών παραγόντων).
5. Το επιπλέον κόστος δανεισμού για το Δημόσιο ανέρχεται σε τουλάχιστον 500 εκ. ευρώ, ενώ στο β τρίμηνο του έτους ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ ήταν 3,5% έναντι 4% το ίδιο διάστημα πέρυσι.

6. Οι εξαγωγές παρουσιάζουν αισθητά σημάδια κάμψης. Προοιωνίζεται διόγκωση του ελλείμματος στο εξωτερικό ισοζύγιο που, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, θα διαμορφωθεί φέτος στο 15,3% του ΑΕΠ από 14,1% το 2007.
7. Η επιβράδυνση της κατανάλωσης μειώνει τα φορολογικά έσοδα σε μία περίοδο όπου η υστέρησή τους έναντι του κυβερνητικού στόχου αγγίζει τα 800 εκ. ευρώ. Εντείνονται οι πιέσεις για νέες περικοπές σε κοινωνικές δαπάνες.
8. Δημοσιονομικά θα υπάρξει πίεση στα έσοδα ως αποτέλεσμα της αρνητικής πίεσης στα εισοδήματα και τους ρυθμούς ανάπτυξης.
9. Αρνητική επίδραση στο χρηματιστήριο.
10. Βραδύτερους ρυθμούς στις επενδύσεις και στις επενδυτικές ροές.
11. Αρνητική επίδραση στη ρευστότητα των τραπεζών και στον τραπεζικό δανεισμό. Δηλαδή, πολύ μεγαλύτερη δυσκολία και κόστος δανεισμού από τις τράπεζες.
12. Αρνητική επίδραση στον τουρισμό- εφόσον τα εισοδήματα των επισκεπτών μας συμπιέζονται.
13. Αρνητική επίδραση στις εξαγωγές λόγω της πίεσης στα εισοδήματα διεθνώς.

Οι διεθνείς εξελίξεις παίζουν ρόλο στα πράγματα στη χώρα μας. Είναι αναμενόμενο. Γι' αυτό και θα περίμενε κανείς να υπάρχει μια συστηματική και επείγουσα αντιμετώπιση φαινομένων όπως ο πληθωρισμός που επιτείνουν τα εγγενή προβλήματα της χώρας. Μια από τις αιτίες του υψηλού ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών είναι ο υψηλότερος πληθωρισμός στην Ελλάδα. Κύρια αιτία είναι οι μονοπωλιακές και ολιγοπωλιακές καταστάσεις και η έλλειψη πραγματικού ανταγωνισμού που συνεπάγονται η παρεμβολή μεσαζόντων, η ύπαρξη ιδίως όσον αφορά τα αγροτικά προϊόντα κυκλωμάτων εμπορίας, οι συντεχνιακές πρακτικές που ακολουθούνται από κλάδους αυτοαπασχολούμενων και είναι αποδεκτές από το κράτος. Εξίσου σημαντικές είναι οι αλλαγές που γίνονται ως προς τον τύπο συσσώρευσης. Η Ελλάδα βρίσκεται σε πολλαπλά δύσκολη θέση. Τα μεγαλύτερα ποσά του δημοσίου διοχετεύονται για την πληρωμή του δημόσιου χρέους. Υπερεθνικές και ντόπιες τράπεζες απομυζούν το ελληνικό κράτος που στο χρέος είναι μεγάλο, αλλά στις σύγχρονες απαραίτητες δραστηριότητες ανεπαρκές. Τα ποσά που παλαιότερα εισρέανε στην χώρα χωρίς ειδική προσπάθεια, όπως ναυτιλιακό και

μεταναστευτικό συνάλλαγμα, κονδύλια από την ΕΕ, αλλά και ποσά της μαύρης οικονομίας και του λαθρεμπορίου, βρίσκονται σε πορεία μείωσης. Το ίδιο φαίνεται να συμβαίνει με την φορολογητέα ύλη και με τα μη- έσοδα, πλέον, από επιχειρήσεις που ήταν παλαιότερα δημόσιες, όπως ο ΟΤΕ. Συνολικά, στην σημερινή κρίση, τα όπλα του δημόσιου και τα εργαλεία παρέμβασης είναι πιο περιορισμένα και σε κακή κατάσταση.

Πέραν της ακρίβειας, που παράγει αποτελέσματα ύφεσης διαμέσου της περιστολής της ζήτησης, η σημερινή συγκυρία χαρακτηρίζεται από την ταυτόχρονη παρουσία περισσότερων παραγόντων που ευνοούν την επιβράδυνση της οικονομίας. Στη μείωση της ζήτησης συμβάλλουν, η κάμψη των ρυθμών επέκτασης της οικοδομικής δραστηριότητας, η έλλειψη ρευστότητας και η συνακόλουθη άνοδος των επιτοκίων που πλήττει επιχειρήσεις και νοικοκυριά, διογκώνει το χρέος τους και αυξάνει την πιθανότητα καθυστερήσεων στην αποπληρωμή του. Σε αυτά θα πρέπει να προσθέσουμε: α) την μεγάλη πτώση του Γενικού Δείκτη του Χρηματιστηρίου Αθηνών στην διάρκεια του Ιουνίου 2008 που περιόρισε στο έπακρο την ικανότητα των εισηγμένων εταιρειών να αντλήσουν κεφάλαια διαμέσου του χρηματιστηρίου, β) την θεαματική αύξηση του αριθμού των ακάλυπτων επιταγών, γ) την δραματική επιμήκυνση του χρόνου εξόφλησης των υποχρεώσεων των επιχειρήσεων, δ) την άντληση κεφαλαίων από τις τράπεζες με σκοπό να χρηματοδοτήσουν την πιστωτική τους επέκταση με αντίτιμο τα υψηλά επιτόκια.

Η Ελλάδα επηρεάζεται από την κρίση κυρίως μέσω δύο καναλιών.

- Πρώτον, από τη χαμηλότερη οικονομική δραστηριότητα στο εξωτερικό, η οποία σημαίνει χαμηλότερες εξαγωγές, χαμηλότερα έσοδα από τον τουρισμό, λιγότερες επενδύσεις από ξένους και χαμηλότερα ναύλα.
- Δεύτερον, κανάλι επίδρασης είναι τα υψηλότερα επιτόκια λόγω των διεθνών προβλημάτων ρευστότητας, κάτι που συνεπάγεται μικρότερη πιστωτική επέκταση, χαμηλότερη κατανάλωση, απασχόληση και επενδύσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΙΙ

4.1 Περιγραφή του νέου Συμφώνου

Τι είναι;

Η πιο πρόσφατη προτεινόμενη αναθεώρηση της συνθήκης της Βασιλείας σκοπό έχει το χτίσιμο ισχυρότερων θυλάκων προστασίας εντός του χρηματοοικονομικού συστήματος. Οι προτάσεις αυτές, στις οποίες αποδόθηκε ο τίτλος Βασιλεία ΙΙΙ, καλύπτουν τα κεφάλαια, τη ρευστότητα και τις προβλέψεις και αναμένεται να αυξήσουν τις άμυνες και να περιορίσουν την προ-κυκλική μόχλευση εντός του συστήματος. Όλα πιθανόν να τεθούν σε ισχύ έως το τέλος του 2012.

Ποιος το οραματίστηκε;

Η Επιτροπή Της Βασιλείας - μια ομάδα ρυθμιστικών οργάνων του τραπεζικού κλάδου, υπό τις οδηγίες του G20. Οι βασικές προβλέψεις αφορούν:

- Στην αύξηση της ποιότητας, της συνέπειας και της διαφάνειας των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Με τους νέους κανόνες τα κεφάλαια Tier I θα περιέχουν έναν αυστηρότερο ορισμό των κοινών μετοχών και κάποια από τα υπάρχοντα Tier I κεφάλαια θα θεωρηθούν ακατάλληλα.
- Στην εισαγωγή ενός παγκόσμιου ελάχιστου κοινού επιπέδου ρευστότητας για τις τράπεζες με διεθνή δραστηριότητα, το οποίο θα περιέχει απαιτήσεις για κεφαλαιακή κάλυψη 30 ημερών, η οποία με τη σειρά της θα στηρίζεται σε περισσότερο μακροπρόθεσμη ρευστότητα.
- Στην εισαγωγή συνεπώς ενός ποσοστού μόχλευσης, αλλά και μηχανισμών παρακολούθησης για όλες τις διεθνώς ενεργές τράπεζες.
- Στην ενίσχυση των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο που προκύπτει από τα παράγωγα, τα repos και τις χρηματιστηριακές δραστηριότητες.
- Στην εισαγωγή μέτρων που θα ενθαρρύνουν το χτίσιμο κεφαλαιακών πυλώνων ασφαλείας στις καλές περιόδους, επί των οποίων θα μπορεί το σύστημα να στηριχτεί σε περιόδους έντασης. Επίσης, την προώθηση περισσότερων προβλέψεων που θα

στηρίζονται στις προσδοκώμενες ζημίες, που αποδίδουν τις πραγματικές ζημίες με μεγαλύτερη διαφάνεια και εμφανίζονται λιγότερο προ-κυκλικές σε σχέση με το μοντέλο κατασκευής προβλέψεων που ισχύει σήμερα.

Τι υπάρχει στα ψιλά γράμματα:

Δεν υπάρχουν και τόσο πολλά στα ψιλά γράμματα, ενώ δεν έχει γίνει ακόμη πλήρως κατανοητό ότι αρκετά από όσα σχεδιάζονται και αφορούν στις προβλέψεις θα έχουν δραματικές επιδράσεις. Για παράδειγμα, όταν γίνεται η επεξεργασία του επιπέδου μόχλευσης, οι προτεινόμενες ρυθμίσεις προβλέπουν ότι ο διακανονισμός του repo και τα συμβόλαια των παραγώγων δεν θα αναγνωρίζονται. Ακόμη, η Βασιλεία III ενδεχομένως θα περιλαμβάνει sold θέσεις παραγώγων και άλλα στοιχεία στην πλασματική τους αξία - κάτι που θα διογκώσει τους ισολογισμούς των τραπεζών.

Ποια είναι η γνώμη του κλάδου: Οι τραπεζίτες γνωρίζουν ότι πατούν επί ασταθούς εδάφους όταν κριτικάρουν τη Βασιλεία, αλλά οι περισσότεροι εξ αυτών διερωτώνται με μεγάλη ανησυχία σε τι αντιστοιχούν οι διάφορες προβλέψεις. «Τα θέματα στα οποία εστιάζει η Βασιλεία III είναι οπωσδήποτε αυτά που πρέπει, αλλά το σχέδιο, το περιεχόμενο και κυρίως η μορφοποίηση προκαλούν ανησυχίες στον κλάδο», λέει ο κ. Andrew Cross, γενικός διευθυντής στην Credit Suisse στο τμήμα Shared Services, ο οποίος έχει την ευθύνη του υπολογισμού ολόκληρου του πιστωτικού, του εθνικού και του αγοραίου κινδύνου, όπως επίσης και του κινδύνου που σχετίζεται με τα κερδοσκοπικά κεφάλαια για ολόκληρο τον κόσμο.

Το πρόβλημα είναι ότι κάθε ομάδα εργασίας έχει υιοθετήσει για το πεδίο ευθύνης της μια προσέγγιση μηδενικής ανοχής του κινδύνου. Για παράδειγμα, στην περίπτωση των κεφαλαίων Tier I, η Βασιλεία III θα απαιτήσει τόσο υψηλότερης ποιότητας όσο και περισσότερα κεφάλαια. «Ενώ η προσέγγιση είναι κατανοητή, ο κίνδυνος είναι οι προτάσεις αυτές να μην προσαρμοστούν ή να μην επανακαθοριστούν», λέει ο κ. Cross.

Πόσο θα κοστίζει: Όλα θα στραφούν γύρω από το πόσα κεφάλαια και πόσο μακροπρόθεσμο χρέος θα πρέπει να συγκεντρώσουν και να διακρατήσουν οι τράπεζες και από την επίπτωση που αυτό θα έχει στην απόδοση ιδίων κεφαλαίων των

ιδρυμάτων. Αυτό δεν θα είναι γνωστό έως ότου οι τελικοί επανακαθορισμοί ολοκληρωθούν - κάτι που θα γίνει μετά την περίοδο διαβούλευσης.

Τι λένε οι ρυθμιστικές αρχές: Οι ρυθμιστικές αρχές είναι απίθανο να ενδώσουν στα παράπονα των τραπεζιτών. Σε ένα στρογγυλό τραπέζι στις Βρυξέλλες τον περασμένο Οκτώβριο, ο κ. Stefan Walter, γενικός γραμματέας της Επιτροπής της Βασιλείας επί της τραπεζικής εποπτείας, ανέφερε: «Θα υπάρξει αντίδραση από τον κλάδο, ο οποίος θα πει ότι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις είναι πολύ υψηλές. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος είναι η βολή που θα ρίξουμε να μη φτάσει όσο μακριά χρειάζεται ώστε να πετύχει τον στόχο».

Ο νόμος των αθέλητων συνεπειών

Αν οι κανόνες είναι τόσο αυστηροί, οι τράπεζες θα έχουν αντικίνητρο να αναλάβουν κίνδυνο και δεν θα διοχετεύουν πίστωση στις εταιρίες ή σε ιδιώτες. Αν οι προτάσεις για τη μόχλευση εφαρμόζονταν όπως έχουν, οι τράπεζες θα βρίσκονταν υπό πίεση να μειώσουν τον ισολογισμό τους και θα έψαχναν για τον ευκολότερο τρόπο να το κάνουν. Ένας πρώτος στόχος θα μπορούσε κάλλιστα να είναι η χρηματοδότηση - με δραστική περικοπή του δανεισμού γερο και μετοχών. Αυτές μπορεί να μην είναι ιδιαίτερα επικίνδυνες δραστηριότητες, αλλά σχετίζονται με δισεκατομμύρια δολάρια. Μια κάμψη τους θα μπορούσε να επιφέρει προβλήματα ρευστότητας.

Μπορούμε να κάνουμε χωρίς την αναθεώρηση: Κάτι πρέπει να υπάρχει. Μένει να φανεί αν η Βασιλεία III θα κάνει καλύτερη δουλειά από τους προκατόχους της. Τεράστιο κέρδος από το «Βασιλεία III», τονίζει η Τράπεζα του Καναδά _Το σταθεροποιητικό κλίμα, που προσφέρεται από τους νέους κανόνες για τις τράπεζες, κατά την εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου «Βασιλεία III», απολήγει στην εξοικονόμηση 10 χιλιάδων δισ.ευρώ, τόνισε σήμερα με δηλώσεις του στο Βερολίνο ο διοικητής της Τράπεζας του Καναδά, Μαρκ Κάρνι «Αν συνυπολογιστούν τα μακροπρόθεσμα πλεονεκτήματα από την αραιότερη εκδήλωση οικονομικών κρίσεων, τότε καταλήγουμε στο επίπεδο της Ομάδας των 20 (Οκτώ πλούσιες, 12 «αναδυόμενες» οικονομίες) σε ένα «καθαρό» πλεονέκτημα ίσον με το 30% της αξίας του τρέχοντος παγκόσμιου ΑΕΠ, δηλαδή ίσον με 10 χιλιάδες δισ. ευρώ», υπογράμμισε ο αξιωματούχος σύμφωνα με το διανεμηθέν κείμενο της ομιλίας του. «Και πρόκειται για μία επιφυλακτική εκτίμηση, η ανάλυση αυτή υπερεκτιμά τα κόστη και υποτιμά τα έσοδα», διευκρίνισε ο Καναδός αξιωματούχος.

Ο ίδιος ανέφερε επίσης στην ομιλία του το πολύ ενδιαφέρον στοιχείο, ότι δηλαδή εξαιτίας της βαθιάς οικονομικής κρίσης που έχει προηγηθεί, τα έτη 2009-2012 θα «χαθεί», σωρευτικά, το 16% του ευρωπαϊκού ΑΕΠ, το 9% του καναδικού ΑΕΠ, μακροπρόθεσμα δε αυτά τα ποσοστά θα γίνουν, αντίστοιχα, 40% και 30% . «Αυτό θα γίνει επειδή η κρίση εκδηλώθηκε συγχρόνως σε πολλές μεγάλες οικονομίες» στον πλανήτη, αιτιολόγησε ο αξιωματούχος. «Άρα, κατ' ανάγκην θα πρέπει να αποφασίσουμε να θυσιάσουμε ορισμένα πράγματα», επισήμανε ο κ Κάρνι. Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ολλανδίας, Νουτ Βέλινκ, εστίασε «στο μεγάλο κόστος» από την αναγγελόμενη αύξηση του δείκτη χρηματοπιστωτικής ευμάρειας των τραπεζών «Tier1» στο πλαίσιο του «Βασιλεία III», ενώ από την πλευρά του ο κ. Κάρνι χαιρέτισε «τις ισορροπίες» που πετυχαίνει το ίδιο νέο θεσμικό εποπτικού χαρακτήρα πλαίσιο. Στο πλαίσιο αυτό συμφώνησαν οι Κεντρικές Τράπεζες της ευρωζώνης, μεγάλες εμπορικές τράπεζες και η υπάρχουσα εποπτική Αρχή, συνεδριάζοντας για πολλές ημέρες στη Βασιλεία της Ελβετίας. Είναι ένα πλαίσιο, που ποτέ μεν δεν τηρήθηκε επακριβώς στην πρώτη και δεύτερη εκδοχή του, όμως παγίως υιοθετείται - στην πράξη - από τους ενδιαφερόμενους, σημειώνουν οι αναλυτές.

Τί αλλάζει στις τράπεζες

Οι κεντρικές τράπεζες και οι χώρες του G20 συμφώνησαν σε μια σειρά αναθεωρήσεων των κανόνων τραπεζικής εποπτείας, της οποίας ηγείται η Επιτροπή της Βασιλείας III .

Στο πλαίσιο των αναθεωρημένων κανόνων, οι τράπεζες θα υποχρεωθούν να διατηρούν υψηλότερα επίπεδα ρευστότητας και μεγαλύτερη κεφαλαιακή επάρκεια, προκειμένου να αντέξουν ένα πιθανό οικονομικό σοκ, χωρίς να χρειαστεί να διασωθούν με χρήματα των φορολογουμένων. Το συνολικό εύρος των μέτρων της Βασιλείας III θα ξεκαθαριστεί αργότερα εντός του έτους, όταν οι ρυθμιστικές αρχές θα συμφωνήσουν το νέο ύψος του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας Tier 1, που τώρα βρίσκεται στο 4%, και στο χρόνο προσαρμογής που θα δοθεί στον κλάδο για να διαγράψει τα κεφάλαια χαμηλότερης διαβάθμισης.

Η ομάδα των χωρών του G20, η οποία ηγείται της αναμόρφωσης των κανόνων, αναμένεται να εγκρίνει το συνολικό πακέτο των νέων μέτρων της Βασιλείας III το Νοέμβριο, τα οποία θα αρχίσουν να εφαρμόζονται από το τέλος του 2012.

Ακολουθούν οι αναθεωρήσεις στα βασικά μέτρα για την τραπεζική εποπτεία της Βασιλείας III:

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

- Ο στόχος είναι η βελτίωση της ποσότητας και της ποιότητας των κεφαλαίων.
- Τα κεφάλαια πρώτης διαβάθμισης (Tier 1) θα πρέπει να απαρτίζονται από κοινές μετοχές και τίτλους.
- Οι τράπεζες μπορούν να συμπεριλάβουν ενεργητικό, δικαιώματα εξυπηρέτησης στεγαστικών δανείων και επενδύσεις σε χρηματοοικονομικά ιδρύματα σε ποσοστό έως 15% του συνολικού μετοχικού τους κεφαλαίου.
- Οι τράπεζες μπορούν να συμπεριλάβουν στον υπολογισμό της κεφαλαιακής τους επάρκειας τις μειοψηφικές συμμετοχές σε άλλες τράπεζες μόνο στην περίπτωση που η επένδυση αντιπροσωπεύει πραγματική μετοχική συμμετοχή.
- Θα υπάρχει ένα όριο ασφαλείας πάνω από το κατώτατο όριο κεφαλαιακής επάρκειας και περιορισμοί όσον αφορά τις επιστροφές κεφαλαίου, όταν τα κεφάλαια μίας τράπεζας υποχωρήσουν εντός αυτού του ορίου.

ΟΡΙΟ ΜΟΧΛΕΥΣΗΣ

- Ο δείκτης μόχλευσης ορίζεται στο 3% του Tier 1, δηλαδή το ενεργητικό δεν θα μπορεί να ξεπερνά τα κεφάλαια πρώτης διαβάθμισης (Tier 1) πάνω από 33 φορές και θα εφαρμοστεί δοκιμαστικά προτού γίνουν υποχρεωτικώς τον Ιανουάριο του 2018.

ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ

- Η εισαγωγή ενός παγκόσμιου ελάχιστου κοινού επιπέδου ρευστότητας που εφαρμόζεται για πρώτη φορά στην ιστορία στοχεύει στο να διασφαλιστεί ότι οι τράπεζες διαθέτουν επαρκή ρευστότητα για να ανταπεξέλθουν σε ένα πιθανό βραχυπρόθεσμο, πολύ έντονο σοκ στην χρηματοπιστωτική αγορά και για λιγότερο δύσκολες συνθήκες μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.

- Η βραχυπρόθεσμη ζώνη ασφαλείας όσον αφορά την ρευστότητα θα αποτελείται κυρίως από κρατικά ομόλογα, αλλά θα περιλαμβάνει και εταιρικά ομόλογα υψηλής ποιότητας.
- Μια ζώνη ασφαλείας για την ρευστότητα, με ορίζοντα ενός έτους θα λειτουργήσει δοκιμαστικά και θα εφαρμοστεί υποχρεωτικά από τον Ιανουάριο του 2018.

4.2 Τι λένε οι ξένοι οίκοι για την Βασιλεία III

Ένα σημαντικό βήμα στην μείωση της αβεβαιότητας γύρω από τον τραπεζικό κλάδο και «ξεκαθάρισμα του τοπίου», χαρακτηρίζουν οι διεθνείς αναλυτές τους νέους κανόνες της Βασιλείας. Τι λένε και τι συστήνουν οι UBS, Goldman Sachs, Morgan Stanley, Credit Suisse και Deutsche Bank. Οι νέοι κανόνες της Βασιλείας θα βοηθήσουν στην ώθηση τη οικονομίας επίσης την αξιοπιστία του ρυθμιστικού περιβάλλοντος, μειώνουν τον κίνδυνο επανακεφαλαιοποίησης (recapitalization) των τραπεζών και ενδέχεται να επιταχύνουν και την διανομή κεφαλαίων ανάμεσα στις τράπεζες που έχουν καλή κεφαλαιακή θέση, τονίζει η UBS σε σημερινό της report.

Όπως επισημαίνει, η αγορά αναμένεται να αντιδράσει θετικά στα νέα αυτά και στο βραχυπρόθεσμο διάστημα αναμένεται ο τραπεζικός κλάδος να οδηγηθεί σημαντικά υψηλότερα. Οι τράπεζες με χαμηλούς κεφαλαιακούς δείκτες μπορεί να δεχθούν άμεσα re-rating από την αγορά, καθώς ο κίνδυνος άντλησης κεφαλαίων άμεσα, έχει μειωθεί.

Σε αυτό το πλαίσιο, η UBS προτιμά τράπεζες με καλή κεφαλαιακή βάση και καλές πλατφόρμες χρηματοδότησης, καθώς αυτές είναι που θα μπορέσουν να επωφεληθούν το περισσότερο από τους νέους κανόνες, αφού βρίσκονται σε καλύτερη θέση να προχωρήσουν πιο επιθετικά σε δανεισμό. Τα top picks του οίκου είναι οι Akbank, ANZ Banking Group, Banco Santander Brasil, Bank of Nova Scotia, DnB NOR, HSBC, Lloyds, Punjab National Bank, RBC Financial, Sberbank και US Bancorp, ενώ αποφυγή συστήνει στις : Banco de Sabadell, BBVA, Commerzbank, Credit Agricole, PNC Financial Services, Santander, Sun Trust Banks και Swedbank.

Ξεκαθάρισμα του τοπίου, αποτελούν σύμφωνα με τη Goldman Sachs, οι νέοι κανόνες της Βασιλείας οι οποίοι ευτυχώς απέφυγαν το να είναι υπερβολικοί και ήταν σύμφωνοι πάνω-κάτω με αυτά που ανέμενε η αγορά, ενώ η περίοδος χάριτος που

αγγίζει τα οκτώ έτη ενδυναμώνει τον παράγοντα «ορατότητα» και βοηθά στο να γίνουν πιο ξεκάθαρα τα πράγματα στην τραπεζικό κλάδο.

Όπως σημειώνει, οι αβεβαιότητα γύρω από τη μόχλευση και τη ρευστότητα κάποιων τραπεζών παραμένει. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της, τέσσερις ευρωπαϊκές τράπεζες δεν πληρούν μέχρι το 2012, τον όρο για του Core Tier 1 του 7%, και αυτές είναι η ATEBank, η Banca Popolare SC, η Credito Valtellinese και η Banca Monte dei Pasche di Siena .

Συνεχίστε να αγοράζετε μετοχές τραπεζών με μεσαία έως και καλή ποιότητα Tier 1 κεφαλαίων, τονίζει η Morgan Stanley σε σημερινή της έκθεση, στην οποία δηλώνει ικανοποιημένη από τη Βασιλεία III. Εδώ και καιρό η ίδια κυνηγά τα φθηνά Tier 1, όπως τις μετοχές των Lloyds και RBS ωστόσο, όπως τονίζει, από εδώ και πέρα η άνοδος της αγοράς θα είναι σημαντική και ευρύτερη και θα αφορά τους ισχυρούς του τραπεζικού κλάδου γενικότερα και τις μετοχές των τραπεζών που έχουν καλούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας. Όπως εκτιμά, μέχρι την 1 Ιανουαρίου του 2018 ωστόσο, μόνο το 40% των τραπεζών θα πληρεί τα non-core κριτήρια.

Επικεντρωθείτε σε τράπεζες που έχουν την ευκαιρία να αντλήσουν κεφάλαια και σε αυτές που επωφελούνται από την μακρά περίοδο χάριτος, συμβουλεύει η Credit Suisse τους επενδυτές και συστήνει τις μετοχές των BNP Paribas, Lloyds και Saudi Hollandi Bank, τις οποίες θεωρεί ελκυστικές και αναμένει σύντομα θετικές εκπλήξεις από αυτές, όπως επίσης και τις Credit Agricole και Banca Popolare, καθώς αναμένεται να επωφεληθούν από την περίοδο συμμόρφωσης των οκτώ ετών. Θετικά είναι τα νέα και για την ING της οποίας το κομμάτι των ασφαλειών αναμένεται να διευκολυνθεί από τους νέους κανόνες.

Όπως τονίζει ο οίκος, οι νέοι κανόνες είναι στα πλαίσια των εκτιμήσεών του, και τώρα πλέον ο τραπεζικός κλάδος έχει έναν μεγαλύτερο βαθμό βεβαιότητας σε ότι αφορά τις κεφαλαιακές απαιτήσεις και αυτό αποτελεί έναν απόλυτα θετικό παράγοντα για την αγορά.

Θετικές χαρακτηρίζει και η Deutsche Bank τις ανακοινώσεις των νέων κανόνων της Βασιλείας καθώς αποτελούν ένα ακόμη βήμα προς την μείωση της αβεβαιότητας κι έτσι δηλώνει θετική για το σύνολο των ευρωπαϊκών τραπεζών. Όπως σημειώνει ο ευρωπαϊκός τραπεζικός κλάδος σε μέσο όρο, αναμένεται να πληρεί τα κριτήρια μέχρι

το 2013 αν και κάποιες τράπεζες σίγουρα θα έχουν έλλειψη κεφαλαίων κι έτσι θα μειώσουν ή θα μηδενίσουν τα μερίσματά τους, κάτι που θα βαρύνει σίγουρα την αγορά στο προσεχές διαστημα.

Οι πιο ισχυρές τράπεζες σύμφωνα με την DB είναι οι βρετανικές και οι ελβετικές ενώ στα το picks τοποθετεί τις Lloyds, Barclays, Credit Suisse, Julius Baer και Societe Generale.

4.3 Τράπεζες: Τα θετικά και αρνητικά της Βασιλείας III

Με βάση τις μέχρι στιγμής ανακοινώσεις, ζητούνται από τις τράπεζες τελικά εποπτικά κεφάλαια (Core Tier 1) 7% την 1η Ιανουαρίου του 2019, τα οποία θα περιλαμβάνουν έναν ελάχιστο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας 4,5% και ένα «μαξιλάρι» 2,5%.

Ομως, το «έργο» της Επιτροπής, δεν ολοκληρώνεται εκεί. Έχει κι άλλο. Κάποιες τράπεζες, οι ονομαζόμενες τράπεζες «συστημικής σημασίας» θα υπαχθούν σε πιο αυστηρό καθεστώς, καθώς θα τις επιβληθούν υψηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις από τις ελάχιστες που ορίζει η Βασιλεία. Επίσης, στην περίπτωση των λεγομένων «too big to fail» τραπεζών, οι Αρχές θα προσπαθήσουν να καταλήξουν σε μία συμφωνία, όπου σε περίπτωση χρεοκοπίας τους να μην οδηγήσουν την οικονομία σε κατάρρευση.

Έχει ενδιαφέρον, σε αυτό το σημείο, να δούμε ποιες ευρωπαϊκές τράπεζες θα «έμεναν» στα τεστ κοπώσεως, εάν ο κανόνας για τα εποπτικά κεφάλαια ήταν αυτός που ορίζει σήμερα η Βασιλεία. Ρίχνοντας λοιπόν μία γρήγορη ματιά στα αποτελέσματα των stress tests, βλέπουμε πως εάν είχε επιβληθεί το μίνιμουμ του 7%, η εικόνα θα ήταν εντελώς διαφορετική. Τότε, άλλες...17 τράπεζες θα είχαν μείνει μετεξεταστές κι έτσι το σύνολο θα έφτανε το 24% ή το 26% του συνόλου.

Πιο συγκεκριμένα, εκτός από τις 7 που απέτυχαν - Hypo Real Estate, Diada, Cajasur, Espiga, Unnim, Banca Civica και ATEBank, θα είχαν μείνει και οι: Πειραιώς, Caja Sol, Banco Pastor, Banco Guipuzcoano, Cai, Monte Dei Paschi Di Siena, Colonya, Norddeutsche Landesbank, Jupiter, Nova Ljubljanska Banka, Allied Irish Banks, Deutsche Postbank, Caja De Ahorros De Zaragoza, Caja De Ahorros De Ontingent, Bankinter, Unione Di Banche Italiane και Espirito Santo.

Ο βασικός λόγος του χειροκροτήματος που «έριξαν» οι αγορές την πρώτη μέρα μετά την ανακοίνωση των νέων αυτών κανόνων, ήταν - εκτός του ότι το 7% ως «μίνιμουμ» θεωρείται ένα «εύκολο» επίπεδο για τις περισσότερες τράπεζες - πως ο τραπεζικός κλάδος έχει μία μακρά περίοδο χάριτος για να συμμορφωθεί με τους νέους αυτούς κανόνες και πως δεν είναι αναγκασμένος να είναι έτοιμο αύριο. Όπως όμως πολύ χαρακτηριστικά τονίζει η Credit Suisse, κατά τη διάρκεια αυτής της πολύ μακράς περιόδου προσαρμογής στους κανόνες, τα οκτώ έτη, είναι πολύ πιθανό ο τραπεζικός κλάδος να έχει δεχθεί πολύ σημαντικές δομικές αλλαγές κι έτσι οι ρυθμιστικοί κανόνες που είχαν τεθεί οκτώ χρόνια πριν, θα είναι εντελώς ασήμαντοι. Για να μας δώσει μία ιδέα του τι μπορεί να συμβεί μέσα σε οκτώ χρόνια, ο διεθνής οίκος πολύ περιληπτικά αναφέρει κάποια πολύ σημαντικά πράγματα που συνέβαιναν στις αγορές τον Σεπτέμβριο του 2002, τα οποία σήμερα έχουν πάρει μία εντελώς διαφορετική τροπή: Η Credit Agricole το 2002 ήταν μόλις έναν χρόνο εισηγμένη στο Χρηματιστήριο! Η αγορά των ETFs ήταν στα... βρεφικά της χρόνια! Οι Banca di Roma, BIPOP, Capitalia και BNL ήταν οι μεγαλύτερες τράπεζες στην Ιταλία και από τις μεγαλύτερες στην Ευρώπη!

Με λίγα λόγια, οι τράπεζες μπορεί να αυξηθούν ή να μειωθούν σε μέγεθος (κι έτσι να επηρεάσουν τις αγορές χρηματοδότησης) πολύ γρήγορα. Και εν τω μεταξύ, φέρνουν νέα τεχνολογία στην αγορά, όπως τα πιστωτικά παράγωγα και τα ETFs, η οποία τις βοηθά να έχουν μεγαλύτερη και φθηνότερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση.

ΤΑ «ΠΑΡΑΘΥΡΑΚΙΑ»

Όπως ο κ. Stephen Lewis της Monument Securities παρατηρεί, η Βασιλεία III έχει ένα σημαντικό ελάττωμα ως προς το πού έχει δοθεί έμφαση τελικά. Όπως πολύ χαρακτηριστικά, σχολιάζει ο κ. Lewis, όπως ακριβώς κάνουν οι στρατηγοί που μάχονται στο τέλος του πολέμου, που δεν αναγνωρίζουν τους κινδύνους, οι εποπτικές αρχές φρόντισαν απλά να βεβαιωθούν πως η πρόσφατη «ντροπιαστική» ιστορία δεν θα επαναληφθεί. Στην κορυφή της χρηματοπιστωτικής κρίσης, υπήρχαν κάποιοι κεντρικοί τραπεζίτες που θεωρούσαν απίθανο οι τράπεζες να κάνουν και πάλι το λάθος να αναμειχθούν σε ανάλογες τακτικές υψηλού κινδύνου, οι οποίες και συνέβαλαν στη δημιουργία της κρίσης.

Όμως, οι τράπεζες είναι καλές στο να βρίσκουν παραθυράκια και διεξόδους από τις νομοθετικές ρυθμίσεις. Όπως σημειώνει ο αναλυτής, οι τράπεζες που είναι αντίθετες με τους νέους κανόνες - για παράδειγμα - μπορεί να βρουν ένα σημαντικό στο να κάνουν τις business υψηλού ρίσκου, μέσω αγορών που δεν αντιπροσωπεύονται στην Επιτροπή της Βασιλείας και άρα δεν «υπάγονται» στους κανόνες της.

«ΞΕΚΑΘΑΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ»

Όπως και να έχει, σίγουρα οι νέοι κανόνες της Βασιλείας τουλάχιστον αποτελούν ένα σημαντικό βήμα στη μείωση της αβεβαιότητας γύρω από τον τραπεζικό κλάδο και βοηθούν στο «ξεκαθάρισμα του τοπίου», όπως σχολιάζουν οι διεθνείς αναλυτές.

Οι νέοι κανόνες της Βασιλείας θα βοηθήσουν στην ώθηση τη οικονομίας, αυξάνουν την αξιοπιστία του ρυθμιστικού περιβάλλοντος, μειώνουν τον κίνδυνο επανακεφαλαιοποίησης (recapitalization) των τραπεζών και ενδέχεται να επιταχύνουν και τη διανομή κεφαλαίων ανάμεσα στις τράπεζες που έχουν καλή κεφαλαιακή θέση, τονίζει η UBS σε report της. Όπως επισημαίνει, η αγορά αναμένεται να αντιδράσει θετικά στα νέα αυτά και στο βραχυπρόθεσμο διάστημα αναμένεται ο τραπεζικός κλάδος να οδηγηθεί σημαντικά υψηλότερα. Οι τράπεζες με χαμηλούς κεφαλαιακούς δείκτες μπορεί να δεχθούν άμεσα re-rating από την αγορά, καθώς ο κίνδυνος άντλησης κεφαλαίων άμεσα, έχει μειωθεί. Σε αυτό το πλαίσιο, η UBS προτιμά τράπεζες με καλή κεφαλαιακή βάση και καλές πλατφόρμες χρηματοδότησης, καθώς αυτές είναι που θα μπορέσουν να επωφεληθούν το περισσότερο από τους νέους κανόνες, αφού βρίσκονται σε καλύτερη θέση να προχωρήσουν πιο επιθετικά σε δανεισμό. Τα top picks του οίκου είναι οι Akbank, ANZ Banking Group, Banco Santander Brasil, Bank of Nova Scotia, DnB NOR, HSBC, Lloyds, Punjab National Bank, RBC Financial, Sberbank και US Bancorp, ενώ αποφυγή συστήνει στις: Banco de Sabadell, BBVA, Commerzbank, Credit Agricole, PNC Financial Services, Santander, Sun Trust Banks και Swedbank.

Ξεκαθάρισμα του τοπίου αποτελούν σύμφωνα και με την Goldman Sachs, οι νέοι κανόνες της Βασιλείας, οι οποίοι ευτυχώς απέφυγαν το να είναι υπερβολικοί και ήταν σύμφωνοι πάνω-κάτω με αυτά που ανέμενε η αγορά, ενώ η περίοδος χάριτος που αγγίζει τα οκτώ έτη ενδυναμώνει τον παράγοντα «ορατότητα» και βοηθά στο να γίνουν πιο ξεκάθαρα τα πράγματα στον τραπεζικό κλάδο.

Όπως σημειώνει, η αβεβαιότητα γύρω από τη μόχλευση και τη ρευστότητα κάποιων τραπεζών παραμένει. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της, τέσσερις ευρωπαϊκές τράπεζες δεν πληρούν μέχρι το 2012, τον όρο για του Core Tier 1 του 7% και αυτές είναι η ATEBank, η Banca Popolare SC, η Credito Valtellinese και η Banca Monte dei Pasche di Siena.

Αγοράστε τραπεζικές μετοχές «κοιτώντας» το Tier 1 τους: Συνεχίστε να αγοράζετε μετοχές τραπεζών με μεσαία έως και καλή ποιότητα Tier 1 κεφαλαίων, τονίζει η Morgan Stanley σε έκθεσή της, στην οποία δηλώνει ικανοποιημένη από τη Βασιλεία III. Εδώ και καιρό η ίδια κυνηγά τα φθηνά Tier 1, όπως τις μετοχές των Lloyds και RBS ωστόσο, όπως τονίζει, από εδώ και πέρα η άνοδος της αγοράς θα είναι σημαντική και ευρύτερη και θα αφορά τους ισχυρούς του τραπεζικού κλάδου γενικότερα και τις μετοχές των τραπεζών που έχουν καλούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας. Όπως εκτιμά, μέχρι την 1 Ιανουαρίου του 2018 ωστόσο, μόνο το 40% των τραπεζών θα πληροί τα non-core κριτήρια.

Όπως σημειώνει η Credit Suisse στο δικό της report, οι τράπεζες με δείκτη Core Tier 1 στο 8% θεωρούνται πλέον επαρκώς κεφαλαιοποιημένες και αυτές με δείκτη 10% θεωρούνται πως έχουν κεφαλαιακή άνεση. Όπως σημειώνει, η περίοδος χάριτος πάντως είναι πολύ μεγαλύτερη από ό,τι αναμενόταν και η Επιτροπή είναι αρκετά γενναιόδωρη. Ο οίκος λοιπόν συστήνει στους επενδυτές από εδώ και πέρα, να επικεντρωθούν σε τράπεζες που έχουν την ευκαιρία να αντλήσουν κεφάλαια και σε αυτές που επωφελούνται από αυτήν τη μακρά περίοδο χάριτος. Συγκεκριμένα, συστήνει τις μετοχές των BNP Paribas, Lloyds και Saudi Hollandi Bank, τις οποίες θεωρεί ελκυστικές και αναμένει σύντομα θετικές εκπλήξεις από αυτές, όπως επίσης και τις Credit Agricole και Banca Popolare, καθώς αναμένεται να επωφεληθούν από την περίοδο συμμόρφωσης των οκτώ ετών. Θετικά είναι τα νέα και για την ING της οποίας το κομμάτι των ασφαλειών αναμένεται να διευκολυνθεί από τους νέους κανόνες. Όπως τονίζει ο οίκος, οι νέοι κανόνες είναι στο πλαίσιο των εκτιμήσεών του και τώρα πλέον ο τραπεζικός κλάδος έχει έναν μεγαλύτερο βαθμό βεβαιότητας σε ό,τι αφορά τις κεφαλαιακές απαιτήσεις και αυτό αποτελεί έναν απόλυτα θετικό παράγοντα για την αγορά.

Θετικές χαρακτηρίζει και η Deutsche Bank τις ανακοινώσεις των νέων κανόνων της Βασιλείας, καθώς αποτελούν ένα ακόμη βήμα προς τη μείωση της αβεβαιότητας κι έτσι δηλώνει θετική για το σύνολο των ευρωπαϊκών τραπεζών. Όπως σημειώνει ο ευρωπαϊκός τραπεζικός κλάδος σε μέσο όρο, αναμένεται να πληροί τα κριτήρια μέχρι το 2013 αν και κάποιες τράπεζες σίγουρα θα έχουν έλλειψη κεφαλαίων κι έτσι θα μειώσουν ή θα μηδενίσουν τα μερίσματά τους, κάτι που θα βαρύνει σίγουρα την αγορά στο προσεχές διάστημα. Οι πιο ισχυρές τράπεζες σύμφωνα με την DB είναι οι βρετανικές και οι ελβετικές, ενώ στα picks τοποθετεί τις Lloyds, Barclays, Credit Suisse, Julius Baer και Societe Generale.

Όπως επισημαίνει ο αρθρογράφος του Reuters κ. Peter Thal Larsen η Βασιλεία III μπορεί να αποδεχθεί πολύ επίπονη τόσο για τις ίδιες τις τράπεζες όσο και για τους επενδυτές τραπεζικών μετοχών. Όπως τονίζει, οι τράπεζες που έχουν σήμερα απόθεμα κεφαλαίων θα το δουν να μειώνεται σημαντικά, καθώς είναι αναγκασμένες να το «κρατήσουν» για να αντιμετωπίσουν τις εξελίξεις του οικονομικού κύκλου. Παρά λοιπόν την ανακούφιση που φάνηκε να ένιωσαν οι επενδυτές από τη Βασιλεία III, είναι ακόμη πολύ νωρίς για να σκέφτονται προς την κατεύθυνση οποιασδήποτε μορφής επιστροφής κεφαλαίου από τις τράπεζες.

Έτσι, αν και η αντίδραση της αγοράς στα νέα για τη Βασιλεία III ήταν γεμάτη ενθουσιασμό και οι επενδυτές περιμένουν πως οι τράπεζες θα πληρούν άνετα τους κανόνες, αφού έχουν πολύ χρόνο μπροστά τους, ωστόσο πρέπει να λάβουν υπόψη πως τα μαξιλάρια και η επιβολή τους θα αποτελέσουν ίσως και το τέλος της πολιτικής της επιστροφής κεφαλαίου είτε σε μορφή δωρεάν μετοχών είτε σε μορφή μερισμάτων, από τις τράπεζες προς τους επενδυτές

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η κρίση που ξεκίνησε το 2007 και ακόμη διανύουμε, όπως αναλύθηκε στο κεφάλαιο 2, εκπορεύτηκε από τις Η.Π.Α ως αποτέλεσμα διαδοχικών συγκυριών, ξεκινώντας από τη μετακίνηση πληθυσμού προς περισσότερο εύρωστες πολιτείες, την αύξηση των τιμών των κατοικιών και τέλος το κερδοσκοπικό παιχνίδι ανεξέλεγκτης χορήγησης δανείων κάτω από τα όρια που ανιχνεύει ο εποπτικός μηχανισμός. Βέβαια, ο περιορισμός της κρίσης εντός των ορίων της αμερικανικής επικράτειας ήταν αδύνατος με αποτέλεσμα την γενικευμένη απορύθμιση των αγορών και την ύφεση. Οι λόγοι για τους οποίους η κρίση πήρε τέτοιες διαστάσεις και ένταση εστιάζονται στις παρακάτω διαπιστώσεις:

1.η σύγχρονη χρηματοοικονομική έχει αναπτύξει πολύπλοκα επενδυτικά προϊόντα, που εξελίσσονται με ταχείς ρυθμούς χωρίς να ακολουθείται αντίστοιχη εξέλιξη στους ελεγκτικούς μηχανισμούς. Ακριβώς λόγω της πολυπλοκότητάς τους, σε αυτή την κατηγορία προϊόντων (πχ. δομημένα ομόλογα, hedge funds) δεν είναι εφικτός ο ενδεδειγμένος έλεγχος καθώς ακολουθούν σύνθετη διαδρομή μέχρι τον τελικό επενδυτή.

2.το σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον είναι αλληλένδετο, αρκετοί χρηματοοικονομικοί οργανισμοί έχουν διεθνή παρουσία, η τεχνολογία συντελεί στην ταυτόχρονη διάδοση πληροφοριών και χρήματος και η δικτύωση της παγκοσμιοποιημένης οικονομικής δραστηριότητας

3.είναι κοινός τόπος πως το θεσμικό – νομικό πλαίσιο λειτουργίας αρκετών σύνθετων επενδυτικών προϊόντων είναι ελλιπές.

Ταυτόχρονα, παρά το εξακριβωμένα ελλιπές θεσμικό πλαίσιο, παρατηρούνται φαινόμενα ελλιπούς συντονισμού και ανεπαρκών ελέγχων μεταξύ των ελεγκτικών μηχανισμών. Στην κρίση που διανύουμε δε θα ήταν υπερβολή ο ισχυρισμός πως υπήρξαν και φαινόμενα διαφθοράς ειδικά όσον αφορά τη διαστρεβλωμένη αξιολόγηση των ομολόγων που βασίζονταν σε στεγαστικά δάνεια μειωμένης εξασφάλισης από τους διεθνείς οίκους. Σημειώνεται και σε αυτό το σημείο ο

κομβικός ρόλος των εταιριών αξιολόγησης τίτλων και η έλλειψη υπευθυνότητας με την οποία αξιολόγησαν οι ίδιοι τη θέση τους στο χρηματοοικονομικό κύκλωμα.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, προκύπτουν εύλογα τα ακόλουθα ερωτήματα.

Γιατί αφού υπήρχε το εποπτικό πλαίσιο και ο εποπτικός μηχανισμός δεν αποφεύχθηκε η κρίση;

Η απάντηση που προκύπτει εκ του αποτελέσματος, είναι γιατί το εποπτικό πλαίσιο είναι ελλιπές και ανίκανο να προλάβει την κρίση. Ίσως να συνετέλεσε στη μείωση των απωλειών, αλλά αυτό θα γίνει πλήρως αντιληπτό στην έκτασή του όταν οι οικονομίες εξέλθουν της κρίσης. Θα βοηθήσει η βελτίωση του εποπτικού μηχανισμού σε πρόληψη μελλοντικών κρίσεων;

Η ιστορία από τη θέσπιση της Βασιλείας I έως σήμερα δεν ενθαρρύνει θετική απάντηση.

Είναι τελικά απαραίτητη η Βασιλεία ως εποπτικό πλαίσιο; Το μανιχαϊστικό ερώτημα εξωθεί σε ακραίες απαντήσεις που αναπόφευκτα θα οδηγήσουν σε λανθασμένες προσεγγίσεις. Τόσο η καταφατική απάντηση «ναι είναι απολύτως χρήσιμη η Βασιλεία γιατί απέτρεψε μικρότερης έντασης κρίσεις θεσπίζοντας ελάχιστη κεφαλαιακή επάρκεια στις τράπεζες και υποχρεώνοντάς τις στη δημοσίευση συγκεκριμένων πληροφοριών», όσο και η αρνητική απάντηση «η Βασιλεία δεν απέτρεψε καμία σοβαρή κρίση από τη θέσπισή της έως σήμερα», δεν είναι απόλυτα ορθές, γιατί τους εξής λόγους: πρώτον, η Βασιλεία θεσπίστηκε για να προλαμβάνει κρίσεις κάθε έντασης, κι επομένως δεν είναι απαραίτητη αν λειτουργεί μόνο σε ήσσονος σημασίας κρίσεις αφού αυτές αντιμετωπίζονται ικανοποιητικά και από το ίδιο το σύστημα, και δεύτερον, δεν κρίνεται σκόπιμο να ακυρώνεται η συνολική προσπάθεια της Βασιλείας λόγω της αδυναμίας της να προστατεύσει από τη συγκεκριμένη κρίση.

Είναι δυνατό με την κατάργηση της Βασιλείας οι αγορές να πετύχουν αυτοέλεγχο σε υψηλότερο βαθμό από ότι κατάφερε η Βασιλεία;

Η ελεύθερη αγορά κατά το παρελθόν, έχει αναπτύξει μηχανισμούς άμυνας, όταν λειτουργεί μόνο με οικονομικούς και όχι πολιτικούς όρους. Υπενθυμίζεται άλλωστε, πως η θέσπιση της Επιτροπής της Βασιλείας αποτέλεσε πρωτοβουλία της G-10,

δηλαδή των Κεντρικών Τραπεζών των δέκα μεγαλύτερων οικονομιών του κόσμου, και όχι ιδιωτική πρωτοβουλία.

Η οικονομική επιστήμη βασίζεται σε κανόνες προσφοράς και ζήτησης που λειτουργούν το ίδιο αποτελεσματικά τόσο σε μακροοικονομικό όσο και σε μικροοικονομικό επίπεδο. Εφόσον μια αγορά βασίζει τη λειτουργία της σε κανόνες που η ίδια έχει θεσπίσει, οτιδήποτε έξω από το πλαίσιο αναφοράς της, το ίδιο το σύστημα θα το απορρίψει

Η προσπάθεια καθιέρωσης του πλαισίου της Βασιλείας II άρχισε στο τέλος της δεκαετίας του '90 και ολοκληρώθηκε επτά χρόνια αργότερα. Όλο αυτό το διάστημα υπήρχαν οργανωμένες συζητήσεις για τη θεωρητική υπόσταση καθώς και τον τρόπο υλοποίησής του. Μεγάλο μέρος του τραπεζικής κοινότητας ζυμώθηκε με τις έννοιες που εισήγαγε η Βασιλεία II και σήμερα η συζήτηση επικεντρώνεται σε έννοιες που πριν μερικά χρόνια φαίνονταν ξένες και μη εύκολα κατανοητές. Υπό αυτό το πρίσμα ένα μεγάλο μέρος των επιπτώσεων της Βασιλείας II έχει ήδη συντελεστεί.

Βεβαίως και η πλήρης εφαρμογή του νέου πλαισίου αναμένεται ότι θα έχει θετικές επιπτώσεις στην ευρωστία των τραπεζών και κατ' επέκταση στην αποτελεσματικότητα και σταθερότητα ολόκληρου του τραπεζικού συστήματος.

Σε ανάλογη ανάλυση που ανέπτυξε σε πρόσφατη ομιλία του ο διοικητής της Τράπεζας της Ισπανίας και πρόεδρος της Επιτροπής της Βασιλείας κ. Χάιμε Καρουάνα κατέληξε σε παρόμοια συμπεράσματα. Βεβαίως η αποτελεσματικότητα και σταθερότητα έχει και ορισμένες παραμέτρους που είναι εκτός του πεδίου ανάλυσης της Βασιλείας II.

Αυτό δεν σημαίνει ότι η Βασιλεία II δεν είναι επαρκώς και καλά σχεδιασμένη αλλά καταδεικνύει τους περιορισμούς. Ένα εποπτικό πλαίσιο κεφαλαιακών απαιτήσεων, όσο καλά σχεδιασμένο και αν είναι, μπορεί να επηρεάσει μέχρι ενός ορισμένου σημείου την αποτελεσματικότητα και σταθερότητα του συστήματος. Υπάρχουν θέματα σχετικά με τον επιμερισμό των κινδύνων, τη διάχυση των πληροφοριών, τη δυνατότητα απορρόφησης ζημιών και τον κίνδυνο μετάδοσης κρίσης που χρήζουν συμπληρωματικών πολιτικών.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι το νέο Σύμφωνο θα επιφέρει ουσιαστικές αλλαγές και η εφαρμογή του θα απαιτήσει σημαντική προσπάθεια και διάθεση πόρων τόσο από τις τράπεζες, όσο και από τις εποπτικές αρχές. Επιπλέον, για τη διασφάλιση ίσων όρων διεθνούς τραπεζικού ανταγωνισμού και την επίτευξη των

στόχων του νέου Συμφώνου, ιδίως όσον αφορά τις διατάξεις για τη διαδικασία αξιολόγησης από τις εποπτικές αρχές, είναι απολύτως αναγκαίο να υπάρξει ομοιομορφία κατά την εφαρμογή του, μέσω της μεγαλύτερης δυνατής σύγκλισης των εποπτικών τεχνικών και πρακτικών διεθνώς. Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή της Βασιλείας έχει συστήσει Ομάδα Εφαρμογής του Συμφώνου, ενώ η νέα διάθρωση των Επιτροπών, που αποτελούνται από τις εποπτικές αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκτιμάται ότι θα συμβάλλουν στην κατεύθυνση αυτή.

Προοπτικές και εξέλιξη του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

Το 2008, αυξημένη ήταν η έκθεση των Ελληνικών Εμπορικών Τραπεζών στον πιστωτικό κίνδυνο, ο οποίος αποτελεί διαχρονικά την κυριότερη μορφή κινδύνου γι' αυτές. Ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων αυξήθηκε κατά μισή εκατοστιαία μονάδα σε σύγκριση με το 2007, εξ' αιτίας της αύξησης των καθυστερήσεων στα στεγαστικά και καταναλωτικά δάνεια. Οριακή βελτίωση παρατηρήθηκε στο λόγο των επιχειρηματικών δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των επιχειρηματικών δανείων, ενώ ο βαθμός συγκέντρωσης των δανείων σε μεμονωμένους πελάτες ή κλάδους επιχειρήσεων παρέμεινε χαμηλός.

Σε αντίθεση με τον πιστωτικό κίνδυνο, ο κίνδυνος αγοράς εμφάνισε μικρή υποχώρηση το 2008, παρά την υψηλή μεταβλητότητα που παρατηρήθηκε στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στη μείωση της θέσεως των Τραπεζών σε προϊόντα που ενέχουν κίνδυνο αγοράς, τα οποία ούτως ή άλλως αποτελούν σχετικά μικρό ποσοστό του ενεργητικού τους.

Η ρευστότητα των Εμπορικών Τραπεζών διατηρήθηκε σε ικανοποιητικό επίπεδο, παρά τη μικρή επιδείνωση που εμφάνισαν οι εποπτικοί δείκτες ρευστότητας, εξ' αιτίας κυρίως των εντάσεων που παρατηρήθηκαν στις διεθνείς αγορές χρήματος. Επίσης, το 2008 υπολογίστηκαν για πρώτη φορά, λόγω της εφαρμογής του πλαισίου “Βασιλεία II”, κεφαλαιακές απαιτήσεις για το λειτουργικό κίνδυνο, οι οποίες αποτελούν μικρό ποσοστό των συνολικών κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Και οι τέσσερις προαναφερθείσες κατηγορίες κινδύνου (πιστωτικός, αγοράς, ρευστότητας και λειτουργικός) επηρεάστηκαν δυσμενώς και από τη δραστηριότητα των Ελληνικών Τραπεζικών Ομίλων στο εξωτερικό, ιδίως στις χώρες της Αναδυόμενης Ευρώπης. Η αναπτυξιακή δυναμική των χωρών αυτών ανακόπηκε εξαιτίας της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, με αποτέλεσμα την αύξηση των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι Ελληνικές Τράπεζες από τη δραστηριοποίησή

τους στην εν λόγω περιοχή. Οι Ελληνικοί Τραπεζικοί Όμιλοι έχουν ωστόσο ήδη προσαρμόσει την πιστοδοτική τους πολιτική καθώς και την πολιτική σχηματισμού προβλέψεων στις αρνητικές συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί, με αποτέλεσμα τα δάνεια σε καθυστέρηση στις χώρες αυτές να καλύπτονται πλήρως από τις συσσωρευμένες προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο. Θετικό επίσης είναι το γεγονός ότι διεθνείς οργανισμοί παρέχουν στήριξη προς αυτές τις χώρες και ως εκ τούτου εκτιμάται ότι θα περιοριστούν οι επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στις τοπικές οικονομίες, και κατ' επέκταση στις τράπεζες που δραστηριοποιούνται εκεί.

Το 2008, μετά από τρία χρόνια συνεχούς ανόδου, η κερδοφορία των ελληνικών εμπορικών τραπεζών και των ομίλων τους υποχώρησε σημαντικά. Οι δυσμενείς διεθνείς χρηματοπιστωτικές και μακροοικονομικές συνθήκες και η επίδρασή τους στην ελληνική οικονομία, αλλά και στις οικονομίες των λοιπών χωρών όπου δραστηριοποιούνται οι ελληνικές τράπεζες, είχαν αποτέλεσμα τον περιορισμό της πιστωτικής επέκτασης, τη μείωση των μη επιτοκιακών εσόδων και την αύξηση των προβλέψεων για τον πιστωτικό κίνδυνο.

Η μείωση της κερδοφορίας ήταν μικρότερη σε επίπεδο ομίλων από ό, τι σε επίπεδο τραπεζών, καθώς τα έσοδα από τις διεθνείς δραστηριότητες των τραπεζικών ομίλων συνέχισαν να επιδρούν θετικά στα συνολικά μεγέθη και αποτελέσματά τους. Υποχώρηση εμφάνισε και η κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών εμπορικών τραπεζών και των ομίλων τους. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται τόσο στη μείωση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων όσο και στην περαιτέρω αύξηση του σταθμισμένου με βάση τον κίνδυνο ενεργητικού, κυρίως λόγω της εφαρμογής του πλαισίου “Βασιλεία II” και δευτερευόντως λόγω της επέκτασης εργασιών των τραπεζών. Η αξιοποίηση του μέτρου της κεφαλαιακής ενίσχυσης που προβλέπει ο Ν. 3723/2008 και η ολοκλήρωση των αυξήσεων μετοχικού κεφαλαίου που έχουν δρομολογήσει ορισμένες τράπεζες εκτιμάται ότι θα συμβάλουν θετικά στους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας. Ενθαρρυντικά ήταν τα αποτελέσματα των ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress tests) που διενήργησε η Τράπεζα της Ελλάδος στο πλαίσιο της ετήσιας τακτικής διαβούλευσης με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Η άσκηση προσομοίωσης πραγματοποιήθηκε σε δείγμα εννέα τραπεζών οι οποίες αποτελούν το 80% του ενεργητικού του συνόλου των Ελληνικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο τραπεζικός τομέας είναι σε θέση να αντεπεξέλθει ακόμη και σε ιδιαίτερα έντονες διαταραχές, η πιθανότητα εμφάνισης

των οποίων είναι εξαιρετικά χαμηλή. Η Τράπεζα της Ελλάδος θα συνεχίσει να διενεργεί ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων και στο μέλλον, κρίνοντας ότι αυτές προσφέρουν χρήσιμες πληροφορίες που συμβάλλουν στο εποπτικό της έργο, και όπου διαπιστώνει αδυναμίες θα λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα.

Συνολικά, τα θεμελιώδη μεγέθη του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος παραμένουν κατά βάση υγιή. Ωστόσο, οι έντονα ευμετάβλητες οικονομικές συνθήκες διεθνώς καθιστούν αναγκαία τη συνεχή παρακολούθηση και τον έλεγχο των αναλαμβανόμενων κινδύνων και των πιθανών επιπτώσεών τους και δεν επιτρέπουν οποιονδήποτε εφησυχασμό³².

³² (Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, «Έκθεση για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα», Ιούνιος 2009)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα, Αγγελόπουλος Χ. Παναγιώτης, Σταμούλη Α.Ε., 2005

Παπαδογιάννης, Γ. (2007) Στην επιφάνεια ο λειτουργικός κίνδυνος των τραπεζών, Επιλογή. Φεβρουάριος

Πεπέ, Ζ. (9 Αυγούστου 2007). «Οι συνέπειες της Βασιλείας II για δανειολήπτες και εργαζόμενους».

Γκόρτσος, Χ. (2005). Βασιλεία II και κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Μάιος

Γκόρτσος, Χ. (2007). «Η Βασιλεία II αποτελεί πρόκληση όχι μόνο για τα εποπτευόμενα πιστωτικά ιδρύματα, αλλά και για τις εποπτικές αρχές». Συνέντευξη στο ένθετο «Banking & Finance» του περιοδικού «Επιστημονικό Μάρκετινγκ». Τεύχος Ιούλιος- Αύγουστος 2007.

Γκόρτσος, Χ. (5 Αυγούστου 2007). «Υψηλό το κόστος προσαρμογής των τραπεζών στο νέο καθεστώς κανόνων της Βασιλείας II».

Γκόρτσος, Χ. (Δεκέμβριος 2006). «Το διεθνές και ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο της κεφαλαιακής επάρκειας».

Γκαργκάνας, Ν. (19 Δεκεμβρίου 2003). «Ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Νικολάου Χ. Γκαργκάνα, στο γεύμα που παρέθεσε προς τιμήν του η λέσχη Propeller Club». Διαθέσιμο στην: <http://www.bankofgreece.gr>

Πετράκης, 2007 ,<Σύμφωνο της Βασιλείας I>
Διαθέσιμο στην :[http:// www.elearn.elke.uoa.gr/petrakis/tutorials/Basel-committe.doc](http://www.elearn.elke.uoa.gr/petrakis/tutorials/Basel-committe.doc)¹

Καρυδιάς, Κ. (Δεκέμβριος 2006). «Λειτουργικός κίνδυνος – Ξαναδιαβάζοντας παλιές έννοιες». Διαθέσιμο στην: <http://www.economia.gr>

ΛΑΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ, 'Οι επιπτώσεις της κρίσης στην οικονομία', Τεύχος 44, 03/2001

ΧΡΗΣΤΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ, 'Θολό το τοπίο', Περιοδικό Οικονομία, Τεύχος 17, 07/2007

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΚΟΡΑΗ, 'Ελάχιστες επιπτώσεις μπροστά σε αυτό που έρχεται', Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, 11/10/2008.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ, 'Εφιαλτικά σενάρια για τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης' Εφημερίδα Καθημερινή, 01/11/2008

Ακκιζίδης, Γ. & Καλύβας, Λ. (8 Ιουνίου 2005). «Πώς αντιμετωπίζεται ο λειτουργικός κίνδυνος».

Διαθέσιμο στην: <http://www.kathimerini.gr>

ΜΙΣΣΕΛ ΑΛΙΕΤΑ, 'Οικονομική κρίση', Εκδόσεις Πόλις, 2009

ΜΗΝΑΣ ΤΣΑΜΟΠΟΥΛΟΣ, 'Η ακτινογραφία της κρίσης ' Εφημερίδα Πρώτο Θέμα, 28/10/2008.

ΜΗΝΑΣ ΤΣΑΜΟΠΟΥΛΟΣ, 'Οικονομική κρίση', Εφημερίδα Αξία, 10/10/2007.

“Η τρέχουσα χρηματοπιστωτική κρίση: χαρακτηριστικά και προκλήσεις”, Χαρίλαος Β. Μερτζάνης, 2008, Αθήνα

«Κεφάλαιο», Τεύχος 222, σελ. 54-60

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Balin B. “Basel I, Basel II and Emerging Markets: a non technical analysis”, submitted for review and approved 10 May 2008.

Buiter, W. and A. Sibert (2007), “The Bank must take three steps to ease the turbulence”, Financial Times, September 06.

The New Basel Capital Accord, Basel Committee on Banking Supervision, May 2001

Marco Moscadelli, 2007, “The modelling of operational risk: experience with the analysis of the data collected by the Basel committee ”

Διαθέσιμο στην :<http://www.papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm>

Tanaka, M. (2007) The macroeconomic implications of the new Basel accord

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

www.bis.org